

◆ ALI »BELA KNJIGA« NAZNANJA
KONEC EU?

Jože Mencinger

◆ POGANJANJE RASTI PREHAJA
Z IZVOZNEGA NA DOMAČE
POVPRAŠEVANJE

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

◆ ŠKODLJIVOST FISKALNEGA
PRAVILA: NEPOTREBEN POSTOPEK
UVEDBE IN KATASTROFALNE
POSLEDICE IZVEDBE

Franjo Štiblar

◆ STATISTIČNA PRILOGA

EIPF

GOSPODARSKA GIBANJA

494

Ljubljana, februar 2017

UREDNIŠKI ODBOR:

Meta Ahtik, Banka Slovenije, Ljubljana;
Wilfried Altzinger, Wirtschaftsuniversität, Wien, Avstrija;
Jani Bekó, EPF, Univerza v Mariboru, Maribor;
Velimir Bole, EIPF, Ljubljana;
Enrico Colombatto, Università di Torino, Italija;
Alenka Kavkler, EPF, Univerza v Mariboru, Maribor
France Križanič, EIPF, Ljubljana;
Jože Mencinger, UL in EIPF, Ljubljana – urednik;
Žan Oplotnik, EPF, Univerza v Mariboru, Maribor;
Steve Pejovich, University of Texas, ZDA;
Franjo Štiblar, PF UL in EIPF, Ljubljana;

GOSPODARSKA GIBANJA objavljajo rezultate raziskovanj EIPF o tekočih gospodarskih dogajanjih. Prva številka je izšla junija 1971, od novembra istega leta pa izhajajo redno vsak mesec (z eno dvojno številko v letu). Do novembra 1974 so objavljala rezultate raziskovanj EIPF za Jugoslavijo in so bila pisana v srbohrvaščini. Od novembra 1974 do oktobra 1991, ko so prenehala izhajati, so rezultate raziskovanj za Jugoslavijo objavljala PRIVREDNA KRETANJA JUGOSLAVIJE, GOSPODARSKA GIBANJA pa so se omejevala na Slovenijo. Publikacijo sofinancira ARRS.

NAROČNIKI LAHKO CELOTNO PUBLIKACIJO DOBIJO TUDI NA DOMAČI STRANI EIPF

Pogoji naročila: Naročilo začenja z dogovorno določenim mesecem, naslednja leta se samodejno podaljšuje, konča pa z decembrom tistega leta, v katerem je bilo pisno odpovedano.

© 2017 EIPF, Ekonomski institut d.o.o., Ljubljana, p.p.1722, Prešernova 21,
Tel: (01) 2521688, 2518776, 2518704; Fax: (01) 4256870;
Elektronska pošta: INFO@EIPF.SI,

Domača stran: WWW.EIPF.SI

ISSN številka: 0351-0360

Zaščita vključuje vsako reproduciranje, kopiranje, mikrofilmanje, ne glede na tehniko, celote in posameznih delov.

Tiskala tiskarna CICERO v 400 izvodih.
Oblikovanje in priprava za tisk: Rogač RMV, d.o.o.

KAZALO

ALI »BELA KNJIGA« NAZNANJA KONEC EU?	6
<i>Jože Mencinger</i>	

POGANJANJE RASTI PREHAJA Z IZVOZNEGA NA DOMAČE POVPRAŠEVANJE	13
<i>Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak</i>	

5

1. Soliden četrti kvartal preteklega in optimizem v začetku letošnjega leta	18
2. V decembru in v vsem letu 2016 je bila blagovna bilanca znatno pozitivna	21
3. Gospodarska klima februarja rahlo toplejša	22
4. Višja industrijska produkcija	24
5. Porast prenočitev turistov	25
6. Rahlo znižanje brezposelnosti	25
7. Inflacija se je vrnila na ciljno raven	27
8. Decembrske plače za 3.7 odstotka višje kot leto prej	28
9. V prvih dveh mesecih je v javne blagajne priteklo 168 milijonov evrov več kot lani	30
10. Krediti podjetjem so spet večji od kreditov gospodinjstvom	30
11. V 2016 nov rekord v presežku tekoče plačilne bilance	31

ŠKODLJIVOST FISKALNEGA PRAVILA: NEPOTREBEN POSTOPEK UVEDBE IN KATASTROFALNE POSLEDICE IZVEDBE	34
<i>Franjo Štiblar</i>	

1. Uvodni razmislek	35
2. Teorija: Okviri pojmovanja stabilizacijske fiskalne politike	39
3. Normativni okvir: o fiskalnem pravilu nasploh	41
4. Slovenski zakon o fiskalnem pravilu	47
5. Empirični vidik uveljavitve fiskalnega pravila	50
6. Zaključek	54
Literatura in viri	55

STATISTIČNA PRILOGA	56
----------------------------	----

ALI »BELA KNJIGA« NAZNANJA KONEC EU?

Jože Mencinger

I.

6

Ko oblasti začno objavljati »bele knjige«, je prav da nas zaskrbi, saj kažejo, da ne vedo več, kam nas peljejo. Razmišljanje o podobnosti med Jugoslavijo, iz katere smo odšli, in EU, kamor naj bi šli, je bilo pred desetletji nespodobno. Zapuščali naj bi nedemokratično skupnost, v kateri so nas izkoriščali in ki je propadala, da bi se vključili v novo večno, demokratično, solidarno in gospodarsko uspešno EU. Zdaj se večnost EU presenetljivo hitro spreminja v končnost, demokratičnost v nedemokratičnost, socialnost v sebičnost, gospodarsko prehitevanje v zaostajanje. Rečeno nekoliko grdo; EU se počasi razkrajaja; se bo razkrojila ali ne, pa se ne ve. Jo je mogoče obdržati z vsiljevanjem »več« Evrope, ali z dopuščanjem »manj« Evrope?

Primerjava EU z Jugoslavijo ni več nespodobna. Podobnosti med dogajanja v osemdesetih letih v Jugoslaviji in v EU zdaj je vse več. Prislovična sposobnost Jugoslavije kar naprej nekaj reformirati oziroma spreminjati gospodarski sistem, največkrat iz političnih razlogov, je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja izginila. Število komisij, resolucij in besed posvečenih najprej »odprtim vprašanjem in resnim težavam« nato »gospodarski krizi« in končno »vsesplošni, gospodarski, politični in moralni krizi« je hitro naraščalo, vrsta tabujev pa se je krčila. Med prizadevanji, kako najti pot iz krize, so bili še najbolj obetavni poskusi v okviru tako imenovane Kraigherjeve komisije v prvi polovici osemdesetih, ki pa dlje kot do predloga zamenjave utopične »dogovorne« ekonomije iz sedemdesetih let z vrnitvijo v socialistično tržno ekonomijo iz šestdesetih, ni prišla. Vse bolj je kazalo, da so spremembe gospodarskega sistema mogoče le z opustitvijo njegovih temeljev: družbene lastnine in samoupravljanja. (Mencinger, 1988). Iskanje »novega« gospodarskega sistema je takrat spodbudila in spremljala recesija, ki je poglobljala nasprotja med republikami, politični monopol ZK pa se je spreminjal v politični oligopol republiških partij. Nesposobnost spremeniti gospodarski sistem in recesija sta ustvarjala »jugoslovanski sindrom« – prepričanje, da ti gre slabo, ker te drugi izkoriščajo. V to vse bolj verjame tudi velik del prebivalstva EU, ne le v članicah, ki so neto plačniki v proračun EU, tudi v članicah, ki so neto prejemniki. Kakorkoli, pravkar napisana »**Bela knjiga o prihodnosti Evrope**« upravičenost primerjav le še povečuje; EU je zdaj približno tam, kjer je bila Jugoslavija v prvi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja. Kaže, da v EU začenjajo dvomiti celo evropski »državniki«.

II.

Standardna ekonomska veda pravi, da je gospodarska integracija koristna, dezintegracija pa škodljiva, zato države s povezavami odpravljajo omejitve, ki omejujejo tokove blaga, storitev, dela in kapitala. V odvisnosti od odpravljenih omejitev razlikujemo šest stopenj gospodarske integracije; EU pa je nekakšna zmes štirih: skupnega trga, gospodarske unije, denarne unije in politične unije. Skupni trg pomeni nemotene tokove blaga, dela in kapitala med članicami, v gospodarski uniji se temu pridružuje še poenotenje pravil gospodarjenja, v denarni uniji skupen denar, v politični uniji pa se odločanje prenaša na centralno oblast. EU je iz začetnega skupnega trga prešla v gospodarsko unijo, njen del tudi v denarno unijo. Od politične unije ali federacije pa smo še daleč; državljani članic EU se niso nikdar izrekli za takšno EU; zavrnitev evropske ustave v Franciji in na Nizozemskem celo v mnogo boljših časih je pokazala, da je ideja federalne Evrope le ena od ideoloških konstrukcij realnosti političnih voditeljev posameznih članic in uradnikov EU, ki so zavrnitev ustave nadomestili z lizbonsko pogodbo. Dejstvo, da EU ima parlament, vlado (Evropsko komisijo) in vse večje število institucij z značilnostmi in pristojnostmi državnih institucij, tega ne spreminja. V kriznih stanjih se odločanje vrača na nacionalno raven. Prav neuskklajene politično vsiljene stopnje gospodarske integracije in ne evroskeptiki ali »evroskeptiki« so temeljni razlog razkrajanja EU. Pridružujejo se jim, tako kot v Jugoslaviji, razlike med ideološkimi konstrukcijami realnosti in realnostjo ter zgrešena gospodarska politika, ki jo EK vsiljuje članicam.

7

III.

Kako daleč so zamisli evropskih uradnikov in »državnikov« članic od stvarnosti, najbolje kažejo EU »strategije« in njihova usoda. Trenutno veljavna, v 2010 sprejeta strategija »**Evropa 2020 - Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast**«, naj bi »nadgradila« dve lizbonski strategiji; originalno iz leta 2000 in »prenovljeno« iz leta 2005. Prva naj bi do 2010 iz EU ustvarila družbo znanja in najbolj učinkovito svetovno gospodarstvo, druga naj bi zagotovila gospodarsko rast in zaposlenost. Prva se je končala z oddaljevanjem od proglašanih ciljev, druga, ki naj bi »prenovila« prvo, pa s svetovno gospodarsko krizo. Strategiji nista povzročili krize, a obe sta podpirali ideologijo, ki je ustvarjala gospodarska in socialna neravnotežja; ta pa so se morala slej ko prej končati, kot so se. Obe sta izhajali iz ekonomike ponudbe, njun »znanstveni« temelj je bila produkcijska funkcija; gospodarsko rast naj bi zagotavljali skupna faktorska produktivnost, večja prožnost trga dela in »poglabljanje« trga kapitala. Spregledali sta, da zaposlitev, izgubljenih z opuščanjem proizvodnih dejavnosti, ni mogoče povsem nadomestiti z zaposlitvami v storitvah, in da se dejavnosti z visoko dodano vrednostjo s selitvijo v države z nizkimi plačami spremenijo v dejavnosti z nizko dodano vrednostjo. Pa tudi, da zniževanje cene dela z zniževanjem plač in socialne varnosti, ki bi zadoščalo za konkuriranje socialno mnogo bolj brezobzirnim družbam, implicira opuščanje socialno tržnega gospodarstva. Povečevanje »prožnosti« na trgu dela je dejansko vodilo v zaostajanje in celo realno zniževanje plač ter v vse večjo brezposelnost in socialno neenakost, »poglabljanje« trga kapitala pa v hazardiranje in ustvarjanje virtualnega bogastva. Daleč najpomembnejša

determinanta dogajanj v sodobnem gospodarstvu: agregatno povpraševanje je bilo popolno zanemarjena (Mencinger, 2005).

»Evropa 2020«¹ bo, oziroma že doživlja usodo predhodnic, čeprav je bolj realistična kot predhodnici, in vsaj eksplicitno ne govori o potrebi po večji prožnosti trga dela in finančnem poglobljanju. Tudi globalizacija, ki je bila prej temelj gospodarskega napredka, je v njej uvrščena med dolgoročne težave EU skupaj s pritiski na naravne vire in s staranjem prebivalstva. Vsaj tu ima prav. Pomisel, da bo EU na globalnem trgu s svojo »na znanju temelječo družbo« lahko konkurirala socialno mnogo bolj brezobzirnim družbam, je bila že v prvi lizbonski strategiji vnaprej obsojena na polom. Možnosti, da se tudi od gospodarskih partnerjev zahteva »pravičnejša« trgovina oziroma konkurenca z upoštevanjem vsaj minimalnih socialnih norm in pravic delavcev v njih, pa je EU zaradi pohlepa in kratkovidnosti zamudila in s seljenjem proizvodnje tudi dodobra uničila evropsko industrijo. »Evropa 2020« ostaja še najbolj podobna nekakšnemu predvolilnemu programu z veliko obljubami in še več na novo izumljenimi krilaticami, na kar kaže »že pametna, trajnostna in vključujoča rast«, »vodilne pobude« in udarne krilatice, kot sta »Evropa se mora zganiti, da ne bi nazadovala« in »Evropa lahko uspe«. Če bi zadoščala zbrana retorika, bi bila verjetnost izpolnitve ciljev visoka, ker pa ne, se je tudi »Evropa 2020« spremenila v dokument brez uporabne vrednosti.

IV.

Evropske strategije je mogoče ignorirati, kar EU počne, ko leporečja v njih hitro zamenja z novimi leporečji. Drugače je z institucijami, ki ustvarjajo zgradbo in evropsko »enotnost«: denarna, fiskalna in bančna unija.

Denarna unija: Evro je do finančne in grške krize veljal za najimunitnejši dokaz uspešne integracije EU. A že v 1998 je bilo jasno (Mencinger, 1998), da gre za političen projekt brez trdnih ekonomskih temeljev in da bo zato slej ko prej zabredel v težave, saj se bodo z izgubo tečajnih politik na področju, ki ni optimalno denarno področje, na katerem je uporaba enega denarja koristna, gospodarske in socialne razlike med posameznimi deli povečala in ne zmanjšale. A takrat in tudi mnogo kasneje, v letu 2007, ko je Slovenija dobila evro, celo pomanjkanje navdušenja zanj ni bilo spodobno. Evro je postal simbol, nekakšno bratstvo in enotnost; izstop ali izključitev posamezne članice sploh nista bila predvidena in še manj urejena, v evro območje pa so že na samem začetku sprejemali države, ki niso izpolnjevale sicer precej nesmiselnih kriterijev Pakta stabilnosti (Italija, Belgija). Zato je bilo že ob nastanku očitno, da bodo gospodarski, socialni in politični stroški z evrom v

¹ Tako imenovane krovni cilji »EUROPE 2020« so:

75% prebivalstva v starosti 20-64 let mora imeti zaposlitev;

3% BDP je treba nameniti raziskavam in razvoju;

cilj 20/20/20 na področju podnebnih sprememb in energetike je treba doseči z 20 odstotnim zmanjšanjem emisij, 20 odstotnim povečanjem obnovljivih virov in 20 odstotnim povečanjem učinkovitosti porabe energije; delež mladih, ki se odločijo za zgodnjo opustitev šolanja, mora biti pod 10%, vsaj 40% mladih mora uspešno zaključiti terciarno izobraževanje;

revščina naj bi ogrožala 20 milijonov ljudi manj kot zdaj.

slabih časih večji od njegovih koristi. Ko so slabi časi prišli, se je evro spremenil v grožnjo združevanju; namesto, da bi reševal probleme, ga je bilo treba reševati. Vprašanja, ali bodo stroški reševanja evra večji od koristi, pa ostajajo neodgovorjena, saj so negotovosti povezane z njegovo opustitvijo prevelike.

Fiskalna unija: Kriza naj bi pritrdira mnenjem o nevzdržni istočasnosti enotnega denarnega področja in različnih fiskalnih področij, usoda evra naj bi bila zato odvisna od fiskalne prihodnosti tako evro območja kot tudi EU. Tudi pri ustvarjanju fiskalne unije je bilo že 2008 jasno, da je fiskalna unija s proračunom, ki ne omogoča prerazdelitev, ki so potrebne za delovanje »federacije«, utopija, in da bodo prizadevanja zanjo vodila k razpadanju ne pa h krepitvi EU. Kakšna bo dejansko nova fiskalna ureditev evro območja in EU, se ne ve; govorimo lahko le o bolj ali manj verjetnih alternativah: fiskalni dezintegraciji, fiskalni uniji in fiskalnem paktu.

Po prvi alternativni naj bi fiskalne politike vrnili v izključno pristojnost posameznih članic, te pa bi se odrekle prejemati pa tudi dajati pomoč pri razreševanju svojih in finančnih problemov drugih članic. Pri tem velja vedeti, da članice evro območja niso preprečile bankrota Grčije, da bi pomagale Grkom, ampak, ker so ocenile, ali pa so jih v takšne »ocene« prisilili, da bi bila z bankrotom Grčije nemškimi in francoskimi bankam, ki so aktivno sodelovale pri njenem, zanje donosnem, zadolževanju, povzročena škoda višja od stroškov njenega »reševanja«. Posebno, če se v reševanje prisili tudi članice, ki z zadolževanjem Grčije niso imele nič opraviti: takšna je tudi Slovenija.

Pri drugi alternativni, to je pri pravi fiskalni uniji, gre za spreminjanje EU v federacijo, kar predpostavlja, da ima centralna oblast lastne in dovolj velike fiskalne prihodke, s katerimi lahko nevtralizira asimetrične udare, ki jih povzročata enotna denarna politika, in ki centralnemu proračunu dajejo vlogo avtomatičnega stabilizatorja². Obseg zdajšnjih prelivanj denarja v blagajno EU prek carin, udeležbe na DDV in participacije po deležih BDP na prihodkovni strani ter skupne kmetijske politike in različnih kohezijskih skladov na odhodkovni tega ne omogoča. Za oblikovanje fiskalne unije bi bilo treba radikalno povečati proračun EU, uvesti »evropski« davek oziroma zagotoviti participacijo »federacije« na posameznih davkih članic, in sprejeti pravila za uporabo in prelivanje fiskalnih odhodkov. Sistem bi bil podoben sistemu, kakršnega imamo za subvencioniranje občin v Sloveniji ali kakršnega uporabljajo za izenačevanje med deželami v Nemčiji. To bi zahtevalo spremembe oziroma poenotenje zdajšnjih fiskalnih sistemov članic, odločitev o tem, katere davke in kolikšen del teh davkov bi bilo treba prepustiti proračunu EU, oziroma pri katerih davkih bi prišlo do delitve davčnih prihodkov med »federacijo« in »regijo«. Še mnogo večje kot na

² Kako daleč je EU od fiskalne unije, kažejo podatki o deležih zveznih oblasti v fiskalnih prihodkih in odhodkih v primerjavi s skupnimi javnofinančnimi prihodki oziroma odhodki ali v BDP v obstoječih federacijah. V letu 2008 je bil delež zveznih oblasti v odhodkih v ZDA 22.6, v Kanadi 17.8, v Švici 17.3 odstotka BDP, v davčnih prihodkih pa 17.8 v ZDA, 27.8 v Avstraliji, 16.7 v Kanadi in 16.1 odstotka v Švici. V EU je bil delež odhodkov zvezne oblasti 1 odstotek BDP, delež prihodkov pa le 0.1 odstotka BDP.

prihodkovni strani proračuna bi bile zadrege na odhodkovni strani, saj bi šlo za določitev pravil, ki celo v nacionalno homogenih državah povzročajo napetosti. Čeprav je zahteva po enakosti državljanov pri uporabi pobranih davkov na ravni federacije nujna sestavina združevanja, saj dolgoročno le večja dohodkovna homogenost oziroma konvergenca BDP/prebivalca članic zagotavlja stabilnost EU, bogate članice o tem sploh ne razmišljajo. Zato prava fiskalna unija, ki je tudi transferna unija, ostaja utopija.

10

Kar imamo, je fiskalni pakt. Po njem se centralizirana denarna in decentralizirana fiskalna politika ne izključujeta, če je slednja koordinirana. Vendar v praksi to pomeni, da je fiskalna politika, kakršno imajo najmočnejši, v EU je to Nemčija, samoumevno »prava« in uporabna za vse članice ne glede na razlike v razvitosti, gospodarskih strukturah in gospodarskih stanjih. Poleg tega poenotenje fiskalnih politik samodejno povečuje nihanja gospodarske aktivnosti, ki jih raznolike politike zmanjšujejo. Že zato je koordinirana fiskalna politika slabša od nekoordinirane; nesimetričnim udarom denarne unije se s fiskalno koordinacijo pridružijo še nesimetrični udari koordinacije.

Bančna unija: Težnje k usodno napačni centralizaciji EU se ne zaustavljajo; po bančni krizi so denarni uniji in fiskalnemu paktu dodali še bančno unijo, s katero naj bi centralizirali kontrolo nad bankami. Namesto s tem bi se morala ECB ukvarjati z nedelovanjem standardnega in tudi manj standardnega mehanizma denarne politike, ki naj bi delovala prek obrestne mere in uravnavanja količine primarnega denarja. Čeprav so obrestne mere enake nič, depozitne obrestne mere bank pri ECB pa negativne, to ne pripomore k oživljanju kreditov in investicijskega povpraševanja. Tudi tako imenovano kvantitativno sproščanje; povedano po domače, tiskanje denarja, ne pomaga, denar ostaja v bankah ali pa se seli na kapitalske trge, kjer dviga »vrednost« delnic in napihuje nov finančni balon. Istočasno ECB po zgledu EK ustvarja nov ogromen aparat za uvajanje mehanizmov in ustvarjanje formul, ki naj bi jih rabili v primeru ponovitve dogajanj pred krizo, ki pa jih s kvantitativnim sproščanjem celo sama ustvarja. Novi mehanizmi in formule so za zdaj le birokratski »dosežek«, katerega škodljivost pa je kot poskusni zajček za bodoče sanacije bank občutila prav Slovenija. Res je kriva sama, saj je »ukaze« EK, ki so se vezali na takrat še bodoča pravila bančne unije brez ugovorov sprejela.

V.

Zdaj so, kot kaže, v Bruslju le ugotovili, da je prihodnost EU negotova in tudi, da problemi in njena usoda tičijo v njeni zgradbi oziroma različnih stopnjah integracije. Z »Belo knjigo o prihodnosti Evrope« se je končno tudi na EU ravni pojavila »Kraigherjeva komisija«, ki se loteva zgradbe EU. Gre za nenavaden dokument, ki se že po kratkosti predvsem pa po načinu pisanja povsem razlikuje od dokumentov in predpisov, ki jih sicer ustvarja 38.000 uradnikov EU v Bruslju. Baročno birokratski slog, v katerem so napisani, in njihov obseg najbrž zagotavljata, da jih malone nihče ne bere, tisti, ki jih morajo, pa nočejo priznati, da jih ne razumejo. »Bela knjiga« je povsem drugačna. Napisana je v nebirokratskem slogu, v katerem na nenavaden, lahko bi rekli precej zmeden način, predstavlja pet alternativ bodoče

EU; vsaka od njih predstavlja eno ali kombinacijo več stopenj gospodarske integracije. Po prvi med njimi **»tako kot doslej«** se stvari v EU ne bi bistveno spremenile, kar pravzaprav pomeni, da EU še naprej ostaja nestabilno združenje z dobrimi razdobji, kadar ni problemov, in slabimi, kadar so. Zdi se morda najverjetnejša, saj so koalicije za spremembe običajno šibkejše od koalicij proti spremembam; vezivo EU v tem primeru ostaja predvsem strah pred negotovostjo.

»Samo enoten trg« bolj ali manj prinaša vračanje v začetno razdobje nastajanja EU; na nacionalno raven se vrnejo pravila igre in meje; EU postane skupnost držav, spori med članicami se rešujejo na bilateralni ravni; na nacionalni ravni se določajo tudi pravice državljanov.

Z alternativo **»tisti, ki hočejo več, storijo več«** se vrača ideja o Evropi več hitrosti, ki se zdi glede na gospodarsko, socialno in kulturno raznolikost članic še najbolj naravna. Ta scenarij sicer računa na ohranitev zdajšnje ravni povezanosti 27 članic, ki pa ni zagotovljena.

Alternativa **»storiti manj, a učinkoviteje«** zmanjša število področij, na katerih se odloča na ravni EU, druga se vračajo na nacionalno raven. Toda vprašanje je, kako različna so mnenja o tem, katere odločitve ostajajo na ravni EU in katere na nacionalni ravni.

Po peti alternativni **»storiti veliko več skupaj«** naj bi EU prerasla v federacijo; v njej se ključne odločitve prenašajo na raven EU, pravice posameznikov v njej so formalno enake in določene s skupnimi pravili. A sestavine federacije so mnogo večji federalni proračun, ki omogoča uporabo fiskalne politike na ravni federacije, in prerazdelitve dohodkov za dejansko izenačevanje državljanov EU. Ob zdajšnji sebičnosti, ki se kaže predvsem pri obravnavi beguncev, gre za precej utopično idejo nekaj politikov. Ne gre spregledati, da so državljani dveh velikih in pomembnih članic EU v mnogo boljših časih zavrnili evropsko ustavo, s tem pa tudi federacijo.

VI.

Slovenija je z vstopom v EU in evro območje prenehala biti država v ekonomskem pomenu besede; izgubila je ekonomske atribute državnosti: denar, nadzor na davki in izdatki države, meje in pravila igre, oziroma gospodarski sistem, in postala obskurna provinca. Misli, da bo začela razmišljati o nesimetrični federaciji ali o odhodu iz EU, pa tudi, da bo imela vpliv na izbiro alternativ, je zmotno. Vprašanje je le, kateremu delu EU se bo v primeru razpada ali sprememb pridružila.

Po dogajanjih v krizi, ki je bilo podobno dogajanjem v južnem obrobju EU, se je Slovenija gospodarsko relativno hitro vrnila med uspešnejše države centra s presežki v plačilni bilanci, politično pa se je z odnosom do begunske krize in vsesplošno preganjavico približala vzhodni periferiji EU. Poskusi, kot je ljubljanska pobuda in pisanje bodoče evropske ustave pa slej ko prej sodijo med utopične ideološke konstrukcije realnosti. Sicer pa ravnanje slovenskih oblasti v odnosih z evropskimi ostaja nerazumljivo. Velik del ga je sicer mogoče pripisati prislovični poslušnosti, a pomemben razlog se zdi neznanje; če ne veš, zakaj gre, težko nasprotuješ. Poglejmo dva primera.

Prvi se nanaša na vgraditev »zlatega pravila« v ustavo, ki mu je v 2015 sledil Zakon o fiskalnem pravilu potem, ko so v EK in drugih članicah že pozabili na neumnost sprto z ekonomsko teorijo in empiričnimi ugotovitvami. Zaman je bilo dokazovati, da so nasveti oziroma ukazi, ki smo jih dobivali od EK, temeljili na povsem napačnih ugotovitvah o stanju v slovenskem gospodarstvu (Bole, 2016); Evropska komisija ni »videla« ekstremnega pregrevanja slovenskega gospodarstva v razdobju 2005-2008, zdaj pa naj bi se po njenem slovensko gospodarstvo pregrevalo, zato naj bi Slovenija povečala »fiskalne napore«. Dejansko sta kriza v 2009 in politika »varčevanja« vse do 2014 raven BDP odmikali od potencialne ravni, zato ima Slovenija še zdaj veliko negativno proizvodno vrzel (razmerje med dejansko ali napovedano ravnjo BDP in potencialno ravnjo), ki jo je mogoče zmanjševati postopno in ne s krčenjem javnih izdatkov, posebno investicijskih.

Drugi primer je izsiljevanje s prodajo NLB do konca letošnjega leta, ki je povezano z dovoljenjem za uporabo prepovedane državne pomoči, ki sodi med najbolj selektivna orodja EK; ena pravila veljajo za velike in tiste, ki upajo nasprotovati (na primer Italijo), druga pa za male in ponižne (na primer Slovenijo). Zakaj gre? V letu 2013 je nekaj nižjih uradnikov EK kar po elektronski pošti narekovalo zakonske člene, s katerimi smo v zakonodajo sprejeli načelo »bail in«, po katerem banke rešuje lastnik, namesto prej veljavnega načela »bail out«, po katerem banke rešuje država. A, če je banka državna, je načelo »bail in« enako načelu »bail out«; banko rešuje njen lastnik, govoriti o prepovedani državni pomoči je zato nesmiselno. A, kot kaže, tudi tako preprostega ugovora v Bruslju Slovenija ni uporabila. Na prepovedano državno pomoč se navezujejo zahteve, da morajo banke, ki smo jih rešili z našim in ne z evropskim denarjem, do obvezne prodaje krčiti svojo aktivnost, kar jih spravlja v neenak položaj in zmanjšuje njihovo vrednost. Spet gre za vsiljevanje nečesa, kar je v nasprotju s temelji svobodnega trga, na katerem naj bi temeljila EU. Že ugotovljene nepravilnosti v »sanaciji« bank, ki so jim botrovale evropske institucije, zadoščajo za zavrnitev sicer povsem nelegitimne zahteve za prodajo, dokler se ne razčisti, kaj se je dogajalo v času njihove »sanacije«. Pa še. Podjetij, na primer, ne prodajamo, ker bi mislili, da je to prav, prodajamo jih, ker so nam tako naročili in da bi pokazali vdanost »evropskim vrednotam«. Končno se je pojavil teran; tu naj bi se vkopali v zaščito nacionalnih interesov ter EU in Hrvatom dokazali, da se ne pustimo goljufati; a gre za prepir o oslovi senci, oziroma o kuri in jajcu, v našem primeru o trti in vinu.

Z vključitvijo v Evropsko unijo in evro območje smo Slovenijo spremenili v provinco, res pa, da razumne alternative pravzaprav nismo imeli. A vse kaže, da nismo izgubili samo ekonomskih atributov državnosti, v dobrem desetletju smo izgubili tudi samospoštovanje. Kaj nam ostaja? Ne veliko. Čakanje!

POGANJANJE RASTI PREHAJA Z IZVOZNEGA NA DOMAČE POVPRAŠEVANJE

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

13

Poganjanje gospodarske rasti se seli z izvoznega na domače povpraševanje. Potem ko je izvoz reševal slovensko gospodarstvo pred katastrofalnimi učinki »varčevanja«, dinamika domačega povpraševanja po letu 2015 počasi prevzema spodbujanje rasti BDP, kar je še posebno izrazito v zadnjem kvartalu preteklega leta. Pri trošenju prebivalstva je pomembna hitrejša rast izdatkov za trajne dobrine, pri investicijah pa rast investicij v opremo.

Optimizem potrošnikov se krepi; gospodinjstva kot dobro ocenjujejo svoje zdajšnje in bodoče finančno stanje, boljše ocenjujejo gospodarsko stanje v državi, pričakujejo zmanjšanje brezposelnosti in višjo inflacijo, a pri lastnih namerah večjih nakupov in pri presoji primernosti varčevanja ostajajo zadržani.

Slovensko gospodarstvo počasi prehaja iz kriznega v normalno stanje; kakršno koli hitro povečevanje »fiskalnega napora« bi bilo zato izjemno škodljivo. Raven dejanskega (in za letos ter prihodnje leto napovedanega) BDP ostaja namreč še daleč pod ravno potencialnega, negativna proizvodna vrzel je na ravni približno 5 odstotkov in se bo ob napovedani rasti le počasi zmanjševala.

Decembrska blagovna menjava s tujino je bila ugodnejša od novembrske, kar je izboljšalo tudi celoletni rezultat na presežek dobrih 2% BDP.

Na izboljšanje gospodarske klime v februarju sta najbolj vplivala večje zaupanje v predelovalnih dejavnostih ter v gradbeništvu. Klima v storitvenih dejavnostih je ostala nespremenjena, optimizem v trgovini na drobno se je okrepil. Splošna gospodarska klima v EU28 se je februarja popravila; naročila v predelovalni dejavnosti in gradbeništvu so se zvišala, izboljšala so se tudi pričakovanja v trgovini na drobno.

Industrijska produkcija, ki jo determinirajo predelovalne dejavnosti, se je decembra zviševala, bila pa je za 7.2% višja kot v decembru 2015. Dejavnost rudarstva niha, v medletni primerjavi se je močno zmanjšala, trendno pa hitro raste. V EU se je decembra v primerjavi z novembrom industrijska produkcija skrčila, v primerjavi z letom prej pa povečala.

Vrednost gradbenih del v decembru je bila nižja kot v novembru a mnogo višja kot pred letom, po impulznem trendu pa rahlo slabi. Število turističnih prenočitev je v letu poraslo in tudi hitro raslo; še posebej prenočitve tujih gostov. V zračnem prevozu je bilo prepeljanih za petino več potnikov kot decembra 2015, število opravljenih potniških kilometrov pa je bilo za toliko manjše. V Luki Koper je bil blagovni promet precej večji kot leto prej.

14

Na trgu dela se je stanje izboljšalo, na kar kažejo predvsem medletne primerjave. Konec februarja je bilo iskalcev dela kar za 12.7 odstotkov manj kot februarja lani. Na zavodih za zaposlovanje se jih je prijavilo manj kot pred letom; največ je bilo takšnih, ki so izgubili delo za določen čas, največ tistih, ki so zapustili zavode, pa je dobilo novo zaposlitev ali pa so se samozaposlili. Januarska stopnja brezposelnosti v evro območju in EU28 je bila enaka decembrski, a mnogo nižja kot leto prej; najnižja je v Nemčiji in na Češkem, najvišja v Španiji in Grčiji.

Dolgo obdobje deflacije in stagnacije cen se je končalo. Februarja se je medletna inflacija dvignila nad 2 odstotka, tudi trendna dinamika se je okrepila. Po štirih letih se je inflacija v evro območju vrnila na »normalno« oziroma ciljno 2 odstotno raven. Vrnitev inflacije na ciljno raven pa gre, bolj kot denarni politiki, pripisati podražitvi surovin in energije. V letu dni se je najbolj podražil promet, sledi podražitev hrane in brezalkoholnih pijač; nadpovprečno so se podražile tudi komunikacije, voda, elektrika in goriva, manj od povprečja pa ostale skupine proizvodov in storitev; pocenila so se oblačila in obutev. Cene industrijskih proizvajalcev sledijo cenam na drobno; medletna rast je januarja po dolgem času postala pozitivna; tudi impulzni trendi cen industrijskih proizvajalcev in cen po namenskih skupinah so bili pozitivni. Cene surovin, merjene z evri, so se povečale; k temu je pripomogla tudi manjša vrednost evra proti ameriškemu dolarju.

Povprečna mesečna bruto in neto plača je bila decembra za 3.4 odstotka višja kot leto prej, ker pa je bilo število delovnih ur decembra 2016 manjše kot leto prej, se je plača za plačano uro povečala za 7.5 odstotkov. Povprečne mesečne plače so najbolj porasle v prometu in skladiščenju, v poslovanju z nepremičninami in v oskrbi z elektriko in energijo, ki so tudi daleč najvišje. V kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu ter v javni upravi in obrambi so se mesečne plače v letu dni znižale, medtem ko je bilo njihovo povečanje v zdravstvu, izobraževanju, kulturi, gradbeništvu, gostinstvu, financah in zavarovalništvu manjše od povprečnega.

V prvih dveh mesecih letos je v javne blagajne priteklo 7 odstotkov več kot v prvih dveh mesecih lani. Več je prinesla dohodnina, manj davek na dobiček, prispevki pa so odražali povečanje plač in večjo zaposlenost. Drugače je pri posrednih davkih, pri katerih je spreminjanje vplačil povezano s premiki delovnih dni v mesecu.

Dolgo razdobje krčenja kreditne aktivnosti bank se končuje; nefinančne družbe so januarja z več novimi krediti spet prehitile kredite gospodinjstvom. Tudi pri depozitih se je stanje

v januarju precej spremenilo; depoziti podjetij so se zmanjšali, depoziti gospodinjstev povečali, povečanje skupnih depozitov je bilo skromno. Pri obrestnih merah še ni veliko sprememb. Ključna obrestna mera ECB, obrestna mera za mejni depozit in mejna posojilna obrestna mera ostajajo nespremenjene. Depozitne obrestne mere so v Sloveniji praviloma nekoliko nižje kot v evro območju, posojilne pa nekoliko višje, vendar to ne drži za vse vrste zelo raznovrstnih potrošniških in stanovanjskih kreditov. Podobno je s posojilnimi obrestnimi merami za podjetja.

Lani je bil dosežen nov rekord v pozitivnem saldu tekoče bilance, neto zunanji dolg se zmanjšuje, padanje donosov na državne obveznice kaže izboljševanje zaupanja v Slovenijo. Presežke na tekočem računu so tako v decembru kot v celem letu 2016 ustvarjali presežki na računih blaga in storitev zmanjševali pa primanjkljaji na računih primarnih in sekundarnih dohodkov. Finančni račun kaže, da se kapital odliva prek računa neposrednih in ostalih naložb, priliva pa prek računa portfeljskih naložb.

15

PROSPECTS FOR GROWTH ARE SHIFTING FROM FOREIGN TO DOMESTIC DEMAND

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

Prospects for economic growth are shifting from exports to domestic demand. After the exports had rescued Slovenian economy from the calamitous effects of “savings”, the dynamics of domestic demand in 2015 is slowly taking over the promotion of GDP growth, which was particularly pronounced in the last quarter of the previous year. Faster growth in spending on durable goods characterizes households` consumption while faster growth of investment in equipment characterizes investments in fixed assets.

Consumers` optimism is growing; households assess their current and future financial situation favorably and they also better assess the economic situation in the country; expecting reduction of unemployment and higher inflation. They are but reluctant to increase their own intentions for major purchases and in assessing the suitability for savings.

Slovenian economy is slowly moving from the crisis to normality; any rapid increase of “fiscal efforts” should therefore be avoided as extremely harmful. The level of actual (and for this year and next year projected) GDP remains far below potential GDP, the negative output gap is at about 5 percent and will be, at the announced growth, only slowly decreasing.

December’s trade with foreign countries was better and improved full-year result in a surplus of more than 2% of GDP.

16

The improvements in business climate were in February shaped by increased confidence in manufacturing and construction. The climate in the services sector remained unaltered, optimism in the retail trade strengthened. In February, general economic climate in the EU28 recovered; orders in manufacturing and construction increased, the expectations in retail trade improved as well.

Industrial production, which is determined by manufacturing, was growing; it was by 7.2% larger than in December 2015. The very volatile mining in yearly comparison collapsed while its impulse trend is growing rapidly. In the EU, in December compared to November, industrial production contracted but it increased in comparison with the previous year.

The value of construction works in December was lower than in November, but much higher than a year ago, the impulse trend however indicates slight weakening. The number of tourist overnight stays grew rapidly; especially overnight stays by foreign guests. There were one fifth more passengers in air transport than in December 2015, the distances measured by of passenger kilometers were but much smaller. Loading goods in Port of Koper was much larger than in the previous year.

Labor market situation has improved, which has been demonstrated mainly in annual comparisons. At the end of February, the number of job-seekers was as much as 12.7 percent lower than in February last year. Most of new registered job seekers were persons who lost their temporary jobs, most of those leaving employment offices found new jobs or self-employment. The unemployment rate in the euro area and in the EU28 did not change but it was much lower than in the previous year; the lowest in Germany and the Czech Republic, the highest in Spain and Greece.

A long period of deflation and stagnation of prices has ended. In February, annual inflation rose above 2 percent, the trend dynamics strengthened as well. After four years, inflation in the euro zone returned to “a normal” or target level of 2 per cent. The return of inflation to the target level is more than to monetary policy due to higher prices of raw materials and energy.

In a year, prices of transportation which increased most were followed by prices of food and non-alcoholic beverages; above average went up prices of communications, water, electricity and fuel, while prices in other categories of goods and services lagged; prices of clothes and shoes dropped. Industrial producers' prices followed the retail sale prices; yearly growth in January became positive after a long time; impulse trends were positive as well. World prices of raw materials, measured in €, increased which was also helped by lower value of € against the US\$.

Average monthly gross and net salary in December was 3.4 percent higher than a year earlier, but as the number of working hours in December 2016 was lower than in the previous year, the earnings per hour increased by 7.5 percent.

17

In the first two months of 2017, the inflows into public treasuries were 7 percent larger than in the first two months of 2016. More was brought by income tax, less by tax on profits, while social contributions reflected wage increases and higher employment. This is not the case with indirect taxes, as the payments are associated with interchanges of working days in a month.

Quite a long period of contraction in bank lending is ending; the volume of loans to non-financial corporations in January with more new loans again surpassed the volume of loans to households. In deposits, the situation changed considerably; deposits of companies declined, deposits of households increased, the increase in total deposits was modest. There were no substantial changes of the interest rates. ECB key interest rate, the interest rate on marginal deposit facility and the marginal lending facility rate remained unaltered. Deposit interest rates in Slovenia are as a rule somewhat lower than in the euro zone, lending rates slightly higher, but this is not true for all kinds of very diverse consumer and housing loans. Similar is the situation in deposit and lending rates for companies.

Last year a new record in the positive balance of the current account was reached, the net external debt is declining, falling yields on government bonds indicate improving confidence in Slovenia. The surpluses on the current account in December and throughout 2016 were created by surpluses in goods and services accounts and lowered by the deficits in the accounts of primary and secondary income. The financial account shows that capital outflows through direct and other investment and inflows through portfolio investment.

AGREGATNO POVPRASEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Soliden četrti kvartal preteklega in optimizem v začetku letošnjega leta

Poganjanje gospodarske rasti se seli z izvoznega na domače povpraševanje. Decembra se je domače končno povpraševanje trendno povečevalo po 1.79 odstotka; k trendni rasti sta prispevala dinamika porabe prebivalstva in investicij, zniževala pa jo je dinamika porabe širše države. V decembru je bila domača poraba za 4.87 odstotkov večja kot leto prej, poraba prebivalstva je predlansko preseгла za 5.60 odstotka, investicije za 6.76 odstotka, poraba države pa je za predlansko zaostala za 2.39 odstotka. Bolj stabilni kvartalni podatki kažejo medletno povečanje domače porabe za 3.44 odstotka, porabe prebivalstva za 4.47 odstotka, investicij za 1.35 odstotka in porabe države za 1.50 odstotka. Številke za celo lansko leto so 1.06 odstotka, 2.29 odstotka, -2.70 odstotka in 2.76 odstotka.

18

Prispevki domače porabe in mednarodne menjave k rasti BDP

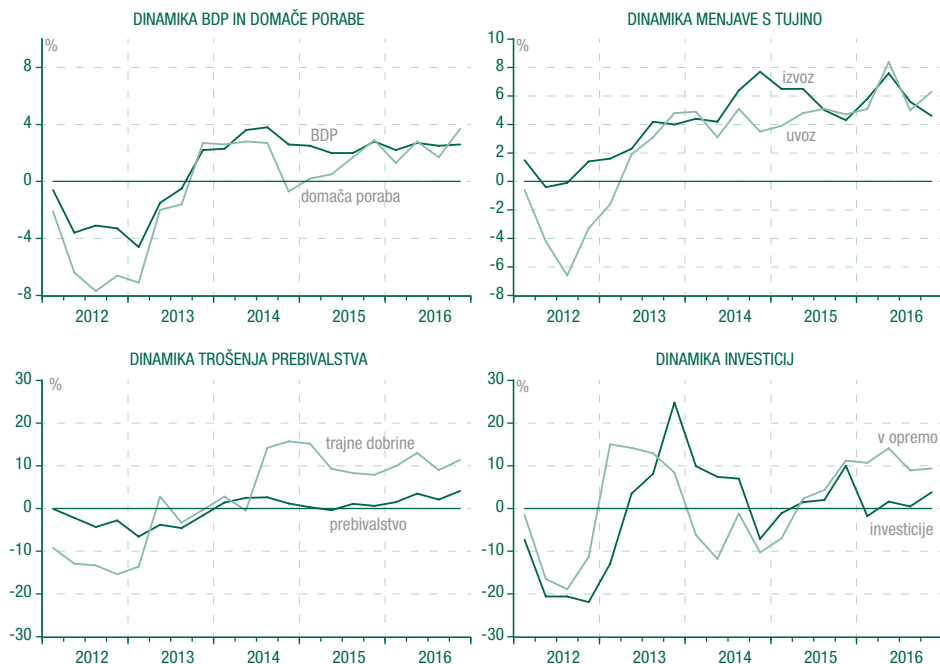
Vir: SURS

Slika prispevkov domače porabe in salda menjave k GDP kaže, da je po katastrofalnih učinkih »varčevanja« v letu 2012 in 2013 takratno dinamiko BDP vzdrževal presežek v menjavi s tujino. Po letu 2015 dinamika domačega povpraševanja počasi prevzema spodbujanje rasti BDP, kar je še posebno izrazito v zadnjem kvartalu preteklega leta, ko se prispevek domačega povpraševanja približa 3.5 odstotnim točkam, saldo menjave s tujino pa začne zaostajati za rastjo BDP.

Da je v zadnjem kvartalu lanskega leta prišlo do premika k poganjanju rasti BDP od izvoznega povpraševanja k domači porabi potrjuje tudi medletna dinamika BDP in domače

porabe (na sliki levo zgoraj) ter dinamika izvoza in uvoza (desno zgoraj). Pri dinamiki trošenja prebivalstva je pomembna hitrejša približno 10 odstotna rast izdatkov za trajne dobrine, ki jih pri investicijah spremlja približno 10 odstotna rast investicij v opremo.

Medletna dinamika komponent agregatnega povpraševanja

Vir: SURS

Pričakovanja potrošnikov v začetku letošnjega leta odražajo dobre gospodarske rezultate s konca lanskega; optimizem potrošnikov je precej večji kot leto prej. Gospodinjstva za dobro ocenjujejo svoje sedanje finančno stanje, za boljše kot leto prej ocenjujejo svoje finančno stanje v preteklih in še bolj v prihodnjih mesecih. Prav tako boljše ocenjujejo gospodarsko stanje v državi v preteklih in v prihodnjih dvanajstih mesecih; pričakujejo zmanjšanje brezposelnosti pa tudi višjo inflacijo. Čeprav boljše kot pred letom ocenjujejo primernost trenutka za večje nakupe, pri lastnih namerah večjih nakupov v prihodnjih mesecih in pri presoji primernosti trenutka za varčevanje ostajajo zadržani.

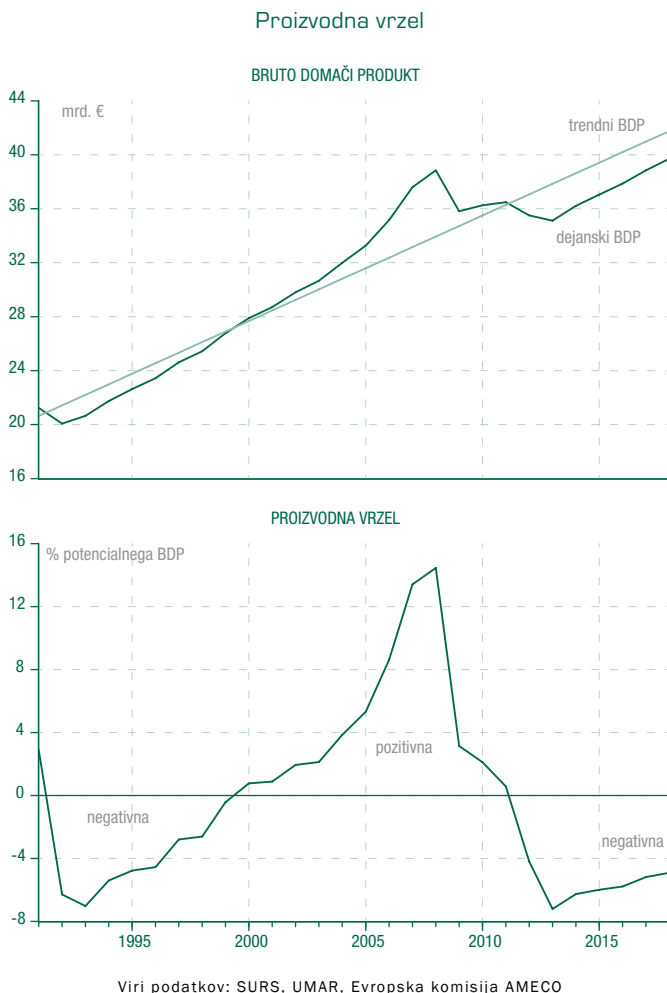
Zdajšnji dobri rezultati in pričakovanja kažejo, da slovensko gospodarstvo počasi prehaja iz krize, ki jo je v letih 2011-2013 poglobila politika »varčevanja«, v normalno stanje. Kakršno koli hitro povečevanje »fiskalnega navora«, v kar silijo ocene EK, po katerih naj bi se slovensko gospodarstvo pregrevalo, bi bilo zato izjemno škodljivo. To potrjuje

proizvodna vrzel, ki spremlja koncept »zlatega pravila« o javnofinančnem primanjkljaju vgrajenega v ustavih. Ob vseh prigovorih konceptu »zlatega pravila«, je treba upoštevati, da je vgrajeno v ustavo in zakon, ter da ga določa proizvodna vrzel, ki je relativna razlika med dejansko oziroma napovedano ravno BDP ter njegovo potencialno ravno. Problemov pri izračunavanju proizvodne vrzeli je veliko, a niso predmet obravnave tu.

20

Raven dejanskega in za letos ter prihodnje leto napovedanega BDP ostaja daleč pod ravno potencialnega, negativna proizvodna vrzel je na ravni približno 5 odstotkov in se le počasi zmanjšuje. Velika negativna proizvodna vrzel je posledica globeli, v katero je Slovenija zašla po krizi in politiki »varčevanja«. Da bi se vrnili na raven potencialnega BDP morajo dejanske stopnje rasti dalj časa presegati potencialne stopnje.

To potrjuje tudi ugotovitev, da je Slovenija zaostajanje dejanske ravni BDP za potencialno, ki ga je povzročila tranzicijska depresija, s stopnjami rasti nad potencialnimi stopnjami odpravila šele leta 1999. Do leta 2004 je sledilo razdobje relativno majhnih pozitivnih razlik med dejanskimi in potencialnimi stopnjami, temu pa razdobje prehitre rasti, ki je ustvarjala vse večjo pozitivno vrzel in jo tik pred krizo dvignila celo na raven blizu 15 odstotkov. Gospodarska kriza z rekordnim padcem v 2009 in stagnacija sta v naslednji letih povzročila krčenje BDP, ki je primerljivo s krčenjem v transformacijski depresiji. Padcu v 2009 so namreč vse do leta 2014 sledile stopnje rasti, ki so bile nižje od potencialnih stopenj rasti ali negativne, kar se je odrazilo v zaostajanju BDP za ravno potencialnega BDP ter v povečevanju negativne proizvodne vrzeli. Šele v letu 2014 se je zaostajanje dejanskega za potencialnim BDP zaustavilo ter začelo zmanjševati negativno proizvodno vrzel. Kako hitro se bo zmanjševala, je odvisno od dejanske gospodarske rasti v naslednjih letih. Po »starih« napovedih EK o gibanjih v 2017 in 2018 bi bila proizvodna vrzel v letošnjem letu 5.19 odstotna, v letu 2018 pa 4.90 odstotka, po bolj optimističnih napovedih UMAR-ja bi bila letošnja 4.86, naslednje leto pa 4.22 odstotna, po še bolj optimističnih »novih« napovedih EK pa bi se z letošnjih 4.54 v letu 2018 skrčila na 3.53 odstotke.

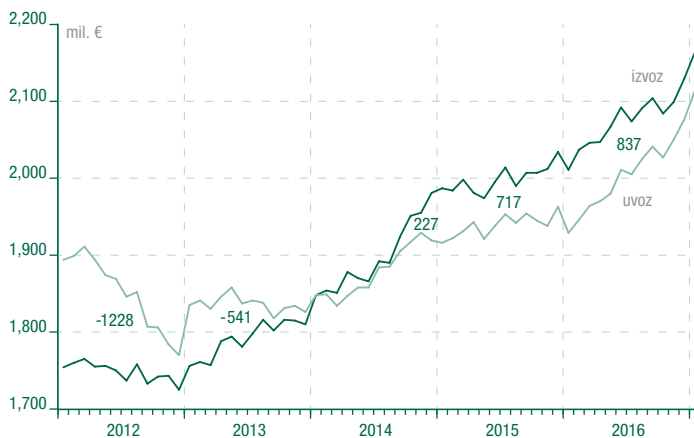
2. V decembru in v vsem letu 2016 je bila blagovna bilanca znatno pozitivna

Decembrski rezultati blagovne menjave s tujino so ugodnejši od novembrskih, kar je izboljšalo tudi celoletni rezultat, ko je izvoz porasel za 4%, uvoz za 3.3%, pozitiven saldo pa 839 milijonov € ali dobra 2% BDP.

V decembru 2016 je bil skupni izvoz 1975 milijonov € (6.6% več kot v decembru 2015), skupni uvoz 1956 milijonov € (1.1% več kot leto prej), kar pomeni presežek 19 milijonov € oziroma 101.0% pokritje uvoza z izvozom. Pri tem je bila odprema blaga v članice EU 1424 milijonov € (6.6% več kot decembra 2015), prejem blaga iz EU 1562 milijonov € (0.5%

manj kot letom), kar da primanjkljaj 138 milijonov € oziroma 91.2% pokritje prejema z odpremo blaga. V menjavi z nečlanicami EU je znašal izvoz 550 milijonov € (6.3% več kot pred letom), uvoz 394 milijonov € (8.0% več), kar da presežek 156 milijonov € oziroma 139.6% pokritje uvoza z izvozom.

Trgovinska menjava

Vir: SURS, desezonirani podatki, številke med gibanji izvoza in uvoza kažejo salde menjave v milijonih evrov na letni ravni; izračunani so iz desezoniranih podatkov.

V celotnem 2016 je skupni izvoz po preliminarnih podatkih znašal 24903 milijonov € (4.0% več kot v 2015), skupni uvoz je bil 24064 milijonov € (3.3% več kot v 2015), kar da presežek 839 milijonov € oziroma 103.5% pokritje uvoza z izvozom. Pri tem je v menjavi z EU odprema blaga znašala 19016 milijonov € (3.4% več kot v 2015), prejem blaga 19480 milijonov € (3.6% več), kar da primanjkljaj 464 milijonov € ali 97.6% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi z nečlanicami je bil izvoz 5887 milijonov €, uvoz 4585 milijonov €, kar pomeni presežek 1302 milijonov € oziroma 128.4% pokritje uvoza z izvozom.

3. Gospodarska klima februarja rahlo toplejša

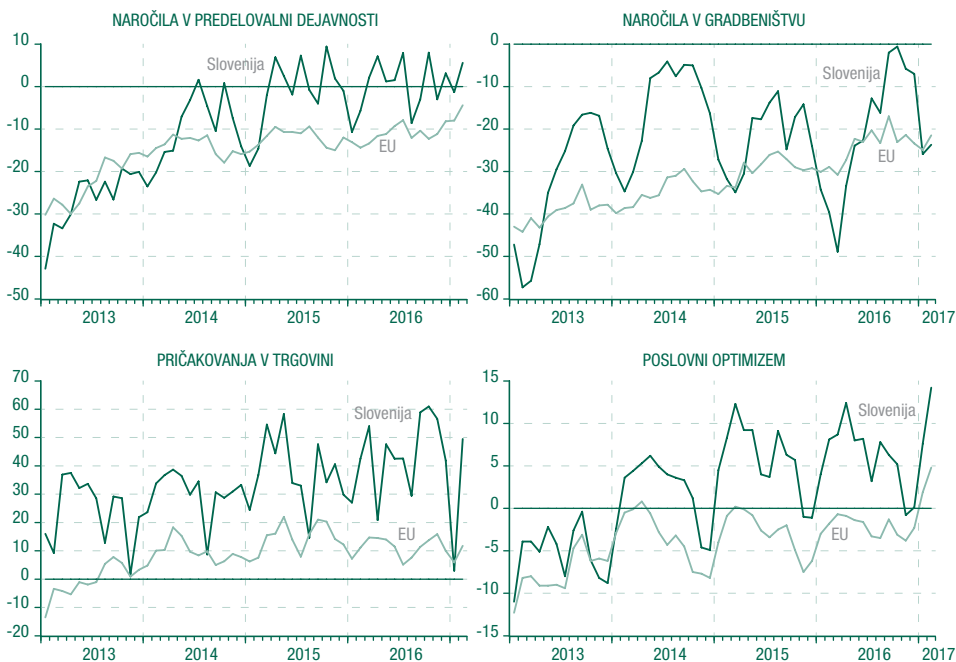
Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o gospodarski klimi se je njen kazalnik v februarju glede na januar zvišal za 0,4 odstotne točke, od februarja lani pa je višji za 7 odstotnih točk. Na zvišanje kazalnika gospodarske klime v februarju sta najbolj vplivala višja kazalnik zaupanja v predelovalnih dejavnostih ter kazalnik zaupanja v gradbeništvu.

Podatki SURS-a kažejo, da je bila vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih februarja 2017 za dve odstotni točki višja kot predhodni mesec, glede na februar lani je

bila njegova vrednost višja za 6 odstotnih točk, glede na dolgoletno povprečje pa za 12 odstotnih točk. Pričakovanja za naslednje tri mesece so se večinoma zvišala, nespremenjeni sta ostali le vrednosti kazalnikov pričakovana proizvodnja in pričakovani izvoz.

Klima v storitvenih dejavnostih je ostala na enaki ravni, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v februarju enaka kot predhodni mesec, v primerjavi s februarjem lanskega leta je bila njegova vrednost za 6 odstotnih točk višja ter za 13 odstotnih točk višja od dolgoletnega povprečja.

Naročila, pričakovanja in optimizem

Vir: Eurostat

Optimizem se je po anketah SURS-a okreplil tudi v trgovini na drobno, saj se je vrednost kazalnika zaupanja v tej dejavnosti februarja zvišala za 5 odstotnih točk glede na predhodni mesec, glede na februar lani pa je bil kazalnik za 5 odstotnih točk nižji. Pričakovanja za naslednje tri mesece so se v februarju v primerjavi s predhodnim mesecem večinoma zvišala, znižali pa sta se vrednosti kazalnikov pričakovano zaposlovanje in pričakovane prodajne cene.

Zaupanje v gradbeništvo se je v februarju v primerjavi s predhodnim mesecem popravilo, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v tem sektorju februarja za 8 odstotnih točk višja kot januarja, v primerjavi z lanskim februarjem je bila vrednost kazalnika višja za 24 odstotnih točk, hkrati pa je bila za 7 odstotnih točk višja od dolgoletnega povprečja. Vrednosti kazalnikov pričakovanj v gradbenem sektorju za naslednje tri mesece so se v februarju v primerjavi s predhodnim mesecem večinoma zvišale.

24

Splošna gospodarska klima v EU28 se je v drugem letošnjem mesecu otoplila. Po podatkih Eurostata so se v februarju naročila v predelovalni dejavnosti glede na mesec prej zvišala za 3,6 odstotne točke, lanska februarska pa so preseгла za skoraj deset odstotnih točk. V februarju so se glede na mesec prej zvišala pričakovanja v trgovini na drobno in sicer za 5,9 odstotne točke, pričakovana naročila v gradbeništvo pa so se v primerjavi z lanskim februarjem zvišala za dobrih 7 odstotnih točk. Tudi splošni poslovni optimizem v celotni osemindvajseterici se je v februarju zvišal in sicer za slabe 3 odstotne točke.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Višja industrijska produkcija

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi popravila. Po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a je bila industrijska produkcija v decembru 2016 za 7,2% višja kot v enakem mesecu leta 2015. Impulzni trend kaže, da se je v decembru industrijska produkcija zviševala po stopnji 0,22%.

Dejavnost rudarstva se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v lanskem decembru v primerjavi z decembrom 2015 precej zmanjšala in sicer za dobrih 18%. Impulzni trend pa kaže, da se je v decembru dejavnost rudarstva zviševala po stopnji 0,42%.

Produkcija predelovalnih dejavnosti se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v decembru 2016 v primerjavi z decembrom 2015 povišala za 8,4%, impulzni trend pa kaže, da se je v decembru lani dejavnost predelovalne industrije zviševala po stopnji 0,42%.

Desezonirani podatki Eurostata kažejo, da se je v decembru 2016 glede na november industrijska produkcija v EU28 znižala za 1%, na območju evra (EA19) pa za 1,6%. Glede na december 2015 pa se je v lanskem decembru industrijska produkcija v EU28 zvišala za 2,9%, na območju evra pa za 2%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija v decembru 2016 glede na mesec poprej najbolj porasla na Hrvaškem (3,8%), najbolj pa je upadla na Irskem (-11,7%) in v Nemčiji (-3,1%).

5. Porast prenočitev turistov

Po podatkih SURS-a je bila vrednost gradbenih del, opravljenih v decembru lani za 0,5% nižja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v novembru. Vrednost opravljenih gradbenih del se je v lanskem decembru v primerjavi z decembrom 2015 zvišala za dobrih 9 odstotkov. Impulzni trend opravljenih gradbenih ur pa kaže, da je v decembru lanskega leta sektor gradbeništva upadal z mesečno stopnjo rasti -0.1%.

Število turističnih prenočitev je v decembru 2016 naraslo. Tako je bilo v zadnjem mesecu lanskega leta skupno število prenočitev za 7,2 odstotkov večje kot v enakem mesecu leta 2015, hkrati pa obdelava podatkov kaže, da se je impulzni trend skupnega števila prenočitev v decembru 2016 povečal za 0.93%. Pri tem je naraslo tuje turistično povpraševanje, saj se je v lanskem decembru število turističnih prenočitev tujih gostov povečalo za 7,4% glede na december 2015, hkrati pa impulzni trend prenočitev tujih gostov v decembru kaže pozitivno rast po stopnji 1,06%. Slovenske turistične objekte so v decembru 2016 več obiskovali tudi domači gosti, saj se je število njihovih prenočitev glede na enak mesec v letu 2015 povečalo za 7%, impulzni trend prenočitev domačih gostov v zadnjem mesecu lani pa je dosegel vrednost 1,05%.

25

Podatki SURS-a o transportu za december 2016 kažejo, da je bilo v zračnem prevozu z brniškega letališča prepeljanih za 19% več potnikov kot decembra 2015, število opravljenih potniških kilometrov pa je bilo v zračnem prevozu nižje in sicer za 20%. V luki Koper je bil blagovni promet v lanskem decembru za 14% večji kot decembra 2015.

6. Rahlo znižanje brezposelnosti

Na trgu dela se je stanje nekoliko izboljšalo. Število aktivnih prebivalcev se je po podatkih SURS-a v mesecu decembru 2016 zmanjšalo na 924100 oziroma za 3816 oseb glede na mesec prej, glede na december 2015 pa se je število povečalo za približno 7400 oseb oziroma 0,8 odstotka. V decembru 2016 je bilo v Sloveniji 824485 delovno aktivnih prebivalcev. Glede na november se je število delovno aktivnih zmanjšalo za približno 6600 oseb, glede na december 2015 pa se je to število povečalo za približno 20800 oseb ali 2,6%. Med zaposlenimi osebami jih je bilo v decembru lani še vedno dobrih 93% zaposlenih pri pravnih osebah, njihovo število pa se je od decembra 2015 povečalo za 3,3%. Število zaposlenih pri fizičnih osebah se je glede na december 2015 povečalo za 1,2%. Med samozaposlenimi je bilo 72% samostojnih podjetnikov posameznikov, katerih število se je v decembru zmanjšalo za 83.

Iskalci dela

Vir: ZRSZ

26

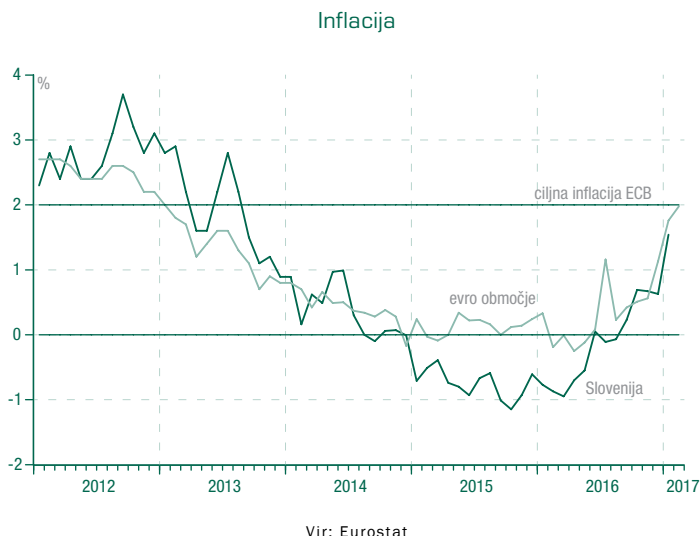
Po zadnjih podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji konec februarja 2017 registriranih 101339 brezposelnih oseb, kar je za 2397 oseb oziroma 2,3% manj kot ob koncu januarja, v primerjavi s februarjem 2016 pa je bilo brezposelnih oseb manj za 12,7%. V februarju se je na Zavodu za zaposlovanje na novo prijavilo 5919 brezposelnih oseb, kar je dobra polovica manj kot januarja in za 10,9% manj kot februarja 2016. Med novo prijavljenimi je bilo 757 iskalcev prve zaposlitve, 1017 trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 3190 brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas. Odliv iz brezposelnosti je februarja 2017 znašal 8316 oseb, med njimi se jih je zaposlilo oziroma samozaposlilo 6305, kar je 0,1% manj kot januarja in 9,2% manj kot februarja 2016.

Po podatkih Eurostata je bila januarja 2017 stopnja brezposelnosti na območju evra (EA19) 9,6%, kar je enako kot mesec prej ter 0,8 odstotne točke manj kot januarja 2016. V celotni evropski osemindvajseterici (EU28) je bila stopnja brezposelnosti v januarju 8,1% in se je glede na enak mesec v 2016 zmanjšala za 0,8 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo v prvem mesecu letos v EU28 20,0 milijona brezposelnih oseb, od teh 15,6 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v januarju 2017 najnižjo stopnjo brezposelnosti imeli v Nemčiji (3,8%) in na Češkem (3,4%), najvišjo pa v Španiji (18,2%) in v Grčiji, za katero lanski novembrski podatek znaša 23,0%.

CENE, PLAČE IN STROŠKI DELA

7. Inflacija se je vrnila na ciljno raven

Dolgo obdobje deflacije in stagnacije cen se je, kot kaže, končalo. Februarja se je medletna inflacija dvignila na 2.3 odstotka, blago se je v letu dni podražilo za 2.2, storitve pa za 2.4 odstotke. Že januarja je bila energija za 5.6, februarju pa za 7.5 odstotka dražja kot pred letom. Tudi trendna dinamika življenjskih stroškov se dviga.

27

Po štirih letih se je inflacija v evro območju, merjena s harmoniziranim indeksom drobnoprodajnih cen vrnila na »normalno« oziroma ciljno raven 2 odstotkov. Tudi Slovenija, v kateri je bila deflacija v letu 2015 in v prvi polovici 2016 močnejša kot v evro območju, zdaj sledi inflaciji v evro območju. Vrnitev inflacije na ciljno raven pa gre bolj kot denarni politiki, ki jo »odlikuje« neučinkovito kvantitativno sproščanje, pripisati podražitvi surovin in energije.

Ob splošnem povečanju cen na drobno za 2.2 odstotka se je v letu dni največ, za 4.3 odstotke podražil promet, ki mu s 3.6 odstotki sledi podražitev hrane in brezalkoholnih pijač; podražitev v tej skupini je tudi največ prispevala k medletnemu povečanju cen na drobno. Nadpovprečna je bila s 3.4 odstotki še podražitev komunikacij ter z 2.9 odstotki podražitev vode, elektrike in goriv. Manj od povprečja so se podražile vse ostale skupine proizvodov. Za več ko en in manj kot dva odstotka so se podražile alkoholne pijače in tobak, rekreacija in kultura ter raznovrstno blago in storitve; za manj kot odstotek pa stanovanjska oprema in vzdrževanje stanovanj, storitve v zdravstvu, izobraževanje, restavracijah in hotelih. Pocenila so se oblačila in obutev.

Medletni porasti cen na drobno v Sloveniji

	2006/12		2017/1		2017/2	
	delež	indeks	delež	indeks	delež	indeks
Skupaj	100	100,5	100	101,3	100	102,2
01 hrana in brezalkoholne pijače	17,3	101,7	17,2	102,8	17,2	103,6
02 alkoholne pijače in tobak	5,8	100,4	5,8	100,0	5,8	101,8
03 oblačila in obutev	7,6	97,1	7,6	98,2	7,6	99,5
04 stanovanja, voda, elektrika in drugo gorivo	13,2	99,9	12,9	101,4	12,9	102,9
05 stanovanjska oprema in vzdrževanje stanovanj	6,8	100,9	6,5	100,3	6,5	100,1
06 zdravstvo	5,3	100,8	5,2	100,7	5,2	100,9
07 prevoz	14,6	99,9	15	103,3	15	104,3
08 komunikacije	4,8	102,9	4,9	103,0	4,9	103,4
09 rekreacija in kultura	9,9	100,2	9,8	99,1	9,8	101,5
10 izobraževanje	1,3	100,3	1,3	100,3	1,3	100,6
11 restavracije in hoteli	5,6	101,0	5,9	100,8	5,9	100,8
12 raznovrstno blago in storitve	7,7	101,6	8,0	101,6	8,0	101,9
Blago	68,6	100	67,8	101,3	67,8	102,2
Storitve	31,4	101,7	32,3	101,2	32,3	102,4

Vir: SURS

28

Cene industrijskih proizvajalcev sledijo rasti cen na drobno. Medletna rast skupnih cen industrijskih produktov je januarja po dolgem času postala pozitivna; pozitivna je bila tudi rast cen opreme in reprodukcijskega materiala, medtem ko so cene proizvedenih življenjskih potrebščin ostale nižje kot januarja 2016. Impulzni trendi skupnih cen industrijskih proizvajalcev in cen po namenskih skupinah so bili v januarju pozitivni.

Po podatkih The Economista (11-17. marec) so se cene surovin, merjene z evri, v zadnjem mesecu povečale za odstotek, v letu dni pa za 17.2 odstotka; k temu je pripomogla manjša vrednost evra proti amerišskemu dolarju, saj so se cene surovin, merjene z dolarji, v letu dni povečale za 12.3 odstotka.

Tudi pričakovanja o gibanju cen tako gospodinjstev kot tudi gospodarstva kažejo, da moremo tudi v naslednjih mesecih pričakovati postopno povečevanje inflacije.

8. Decembrske plače za 3.7 odstotka višje kot leto prej

Povprečna mesečna bruto plača decembra 2016 je bila 1654 €, neto pa 1074 €, kar je 3.7 odstotkov več kot leto prej. Ker je bilo število delovnih ur decembra 2016 za 3.4 odstotkov manjše kot decembra 2015, se je plača za plačano uro, ki je znašala 9.77 evrov, povečala za 7.5 odstotkov.

Plače v decembru 2016

	bruto		neto	
		indeks		indeks
Skupaj	1653,67	103,7	1074,27	103,7
kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	1348,12	97,5	910,70	99,4
rudarstvo	2090,88	104,7	1337,78	104,1
predelovalne dejavnosti	1644,27	107,5	1068,77	107,0
oskrba z elektriko in energijo	2463,76	106,0	1532,26	105,7
oskrba z vodo	1626,70	104,7	1068,99	104,6
gradbeništvo	1236,07	102,2	831,91	102,6
trgovina, vzdrževanje vozil	1505,19	104,1	977,95	104,0
promet in skladiščenje	1650,02	110,7	1077,97	110,6
gostinstvo	1102,77	101,1	752,92	101,2
informacije in komunikacija	2255,36	101,9	1412,93	103,0
finance in zavarovalništvo	2331,10	101,2	1445,58	101,7
poslovanje z nepremičninami	1639,85	107,2	1055,54	106,5
strokovne znanstvene dejavnosti	1830,59	102,4	1162,80	102,7
druge poslovne dejavnosti	1076,25	105,4	736,66	104,6
javna uprava in obramba	1909,88	98,6	1241,06	99,3
izobraževanje	1711,26	101,8	1123,12	101,7
zdravstvo in socialno varstvo	1804,55	102,0	1163,71	102,5
kultura, razvedrilo, rekreacija	1713,74	102,2	1116,09	102,0
druge dejavnosti	1364,94	99,4	905,32	100,2

29

Vir: SURS

V letu dni so se za 10.7 (bruto) oziroma 10.6 (neto) odstotka povečale plače v prometu in skladiščanju, za 7.2 oziroma 6.5 odstotkov so zrasle plače v poslovanju z nepremičninami, za 6 oziroma 5.7 odstotka pa plače v oskrbi z elektriko in energijo, ki so tudi sicer s 2464 in 1532 evri daleč najvišje. Več od povprečja so se plače povečale še v rudarstvu in v drugih poslovnih dejavnostih. V kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu ter v javni upravi in obrambi so se mesečne plače v letu dni znižale, medtem ko je bilo njihovo povečanje v zdravstvu, izobraževanju, kulturi, gradbeništvu, gostinstvu, financah in zavarovalništvu manjše od povprečnega povečanja.

FINANČNA GIBANJA

9. V prvih dveh mesecih je v javne blagajne priteklo 168 milijonov evrov več kot lani

Prihodki javnega sektorja so v februarju znašali 1242 milijona evrov, kar je 8.1 odstotkov več kot pred letom; prihodkov od neposrednih davkov in prispevkov je bilo za 849 milijonov, kar je 9,4 odstotke več kot pred letom, posredni davki (DDV in trošarine) pa so prinesli 385,7 milijonov, kar je 5,8 odstotkov več kot pred letom. Januarski padec prispevkov za socialno varnost, ki jo je povzročil padec prilivov v blagajno ZZZ, je bil z velikim prilivom v februarju odpravljen. Zaradi velikih mesečnih oscilacij, ki so posledica premikov v plačevanju, bolj zanesljive informacije dajejo kumulativni podatki, to je podatki za dva meseca.

30

V prvih dveh mesecih letos je v javne blagajne priteklo 2541 milijonov evrov, kar je 7.08 odstotkov ali 168 milijonov evrov več kot v prvih dveh mesecih lani. Dohodnina je prinesla 366 milijonov evrov, to je 22 milijonov ali 6.38 odstotka več kot lani, davki na dobiček pa 79 milijonov, kar je 4.5 milijone sli 5.96 odstotka manj kot lani. Pri prispevkih ni presenečenj, prilivi odražajo povečanje plač in večjo zaposlenost. Blagajna ZZZ-a je zbrala 420 milijonov evrov, 20 milijonov ali 4.97 odstotke več kot v enakem razdobju lani, blagajna ZPIZ-a pa 631 milijonov evrov, 35 milijonov oziroma 5.96 odstotka več kot lani.

Drugače je pri posrednih davkih, pri katerih spreminjanje vplačil povezano s premiki delovnih dni v mesecu močno vpliva na prilive. Trošarine so v dveh mesecih v proračun prinesle 250 milijonov evrov, 61 milijonov ali kar 32.14 odstotkov več kot lani. DDV po obračuni je prinesel 617 milijonov oziroma 128 milijonov ali 26.18 odstotkov več kot lani. Kot smo že nekajkrat opozorili velike poraste prilivov od DDV po obračunu spremljajo veliki padci prilivov od DDV na uvoženo blago, v dveh mesecih so prinesli le 19 milijonov evrov, kar 99 milijonov evrov manj kot lani. Če prilive od DDV seštejemo dobimo 636 milijone evrov, le 29 milijonov ali 4.55 odstotkov več kot v prvih dveh mesecih preteklega leta.

10. Krediti podjetjem so spet večji od kreditov gospodinjstvom

Januarski podatki kažejo, da se po dolgem razdobju krčenja kreditne aktivnosti bank končuje. Nefinančne družbe so januarja dobile 83, gospodinjstva pa 19 milijonov evrov novih kreditov. S tem so se krediti nefinančnim družbam dvignili na 9342 milijone evrov, krediti gospodinjstvom pa na 9173 milijone evrov; po dveh mesecih so tako krediti podjetjem spet presegle kredite gospodinjstvom. Krediti podjetjem v januarju seveda še naprej zaostajajo za obsegom pred letom, vendar se je zaostajanje zmanjšalo na 7.4 odstotke. Krediti gospodinjstvom, ki so začeli zelo počasi rasti v drugem kvartalu lani, so

bili januarja za dobre štiri odstotke večji kot pred letom, skupni krediti pa so ostali za 389 milijone evrov ali dobra 2 odstotka manjši kot pred letom.

Tudi pri depozitih se je stanje v januarju precej spremenilo, kar pa je najbrž v veliki meri sezonske narave. Tako so se depoziti podjetij januarja zmanjšali za 153 milijonov evrov, medtem ko so se depoziti gospodinjstev povečali za 179 milijone evrov, skupaj so se torej depoziti povečali le za 26 milijonov evrov.

Takšna gibanja kreditov in depozitov so končno zaustavila padanje razmerja med krediti in depoziti, ki se je zaradi rekordnega krčenja kreditov v samo nekaj letih zmanjšalo od 1.6 na 0.8; v zadnjih dveh mesecih se je od najnižje točke 0.805 v novembru lani dvignilo na 0.811 v januarju.

31

Pri obrestnih merah še ni veliko sprememb. Ključna obrestna mera ECB ostaja 0 odstotna, obrestna mera za mejni depozit -0.4%, mejna posojilna obrestna mera pa 0.25%. Depozitne obrestne mere so v Sloveniji praviloma nekoliko nižje kot v evro območju, posojilne pa nekoliko višje, vendar to ne drži za vse vrste zelo raznovrstnih potrošniških in stanovanjskih kreditov. Posojilne obrestne mere za podjetja so prav tako praviloma nekoliko nižje od obrestnih mer za posojila gospodinjstvom in nekoliko višje kot v evro območju, a tudi tu se razlikujejo glede na velikost in ročnost kreditov.

Skupni krediti in depoziti ter razmerje med krediti in depoziti

Vir: BS

11. V 2016 nov rekord v presežku tekoče plačilne bilance

V 2016 je bil dosežen nov rekord v pozitivnem saldu tekoče bilance, ki znaša 2719 milijonov €, kar je skoraj 7% BDP. Nadaljevanje padanja donosov na državne obveznice kaže na nadaljnje izboljševanje zaupanja v Slovenijo. Neto zunanji dolg je zgolj še 25% BDP.

V decembru 2016 je znašal presežek na tekočem računu plačilne bilance 134.4 milijonov € (v decembru 2015 je bil le 27.0 milijonov €). Pri tem je bil blagovni presežek 62.5 milijonov € (leto prej je bil primanjkljaj -11.1 milijonov €), storitveni presežek 159.7 milijonov € (v decembru 2015 je bil 158.8 milijonov €), saldo primarnih dohodkov je znašal -53.6 milijonov € (-66.5 milijonov €), saldo sekundarnih dohodkov pa -34.1 milijonov € (-54.2 milijonov €).

V celotnem 2016 je po preliminarnih podatkih znašal presežek tekoče plačilne bilance 2718.7 milijonov €, v 2015 je bil 1997.8 milijonov €, kar je za 720.9 milijonov € ali 36% manj). Saldo je bil rezultat blagovnega presežka 1537.3 milijonov € (v 2015 je bil 1497.7 milijonov €), storitvenega presežka 2304.1 milijonov € (2019.0 milijonov €), primanjkljaja v primarnih dohodkih 631.2 milijonov € (981.9 milijonov €) in primanjkljaja v sekundarnih dohodkih 491.4 milijonov € (536.8 milijonov €). Turizem je v neto znesku prinesel milijardo in pol €, v enakem obdobju 2015 pa 1435 milijonov € (porast za 4.5%).

Plačilna bilanca milijoni

Postavke	januar – december		December	
	2015	2016	2015	2016
I. Tekoči račun	1.997,8	2.718,7	27,0	134,4
1. Blago	1.497,7	1.537,3	-11,1	62,5
2. Storitve	2.019,0	2.304,1	158,8	159,7
transport	821,0	908,1	66,5	69,9
potovanja	1.435,1	1.502,0	113,6	120,6
3. Primarni dohodki	-981,9	-631,2	-66,5	-53,6
delo	488,9	448,7	45,3	45,3
kapital	-1.563,9	-1.128,2	-114,5	-84,6
4. Sekundarni dohodki	-536,8	-491,4	-54,2	-34,1
država	-325,9	-333,0	-20,3	-24,4
II. Kapitalski račun	370,6	-317,0	-5,2	-77,7
III. Finančni račun	1.772,1	1.101,6	-448,2	-112,7
1. Neposredne naložbe	-1.238,0	-706,3	-231,7	88,8
2. Naložbe v vrednostne papirje	2.929,2	4.352,4	532,0	672,4
3. Finančni derivativi	28,1	50,5	13,8	15,7
4. Ostale naložbe	165,6	-2.498,5	-717,5	-906,5
5. Rezervna imetja	-112,9	-96,5	-44,8	16,8
IV. Neto napake in izpustitve	-596,4	-1.300,1	-470,0	-169,4

Vir: Banka Slovenije

Kapitalski račun v 2016 izkazuje negativen saldo -317.0 milijonov € (v 2015 je bilo saldo pozitiven 370.6 milijonov €). Finančni račun pa kaže pozitiven saldo 1101.6 milijonov € (1772.1 milijone €). Pri tem je saldo neposrednih naložb -706.3 milijonov € (v 2015 je bil -1238.0 milijonov €). Naložbe v vrednostne papirje so znašale 4352.4 milijonov € (2929.2 milijonov €), finančni derivativi so imeli saldo 50.5 milijonov € (v 2015 je bil 28.1 milijone €), ostale naložbe pa so znašale -2498.5 milijonov € (v 2015 so bile 165.6 milijonov €). Rezervna imetja so se imela saldo -96.5 milijonov € (-112.9 milijonov €), neto napake in izpustitve pa so kar -1300.1 milijonov € (-596.4 milijone €).

Bruto zunanji dolg je konec leta 2016 znašal 43259 milijonov € (od česar je bilo le še 32.9% privatnega negarantiranega dolga. Neto zunanji dolg je bil 10043 milijonov €, kar je le še dobra četrtina letnega BDP.

Mednarodne rezerve Banke Slovenije so konec leta 2016 znašale 705 milijonov €, konec januarja 2017 pa so se povečale na 730 milijonov €. Donos na slovenske desetletne obveznice je 9. marca 2017 padel pod 1%, na 0.957%, kar je za Slovenijo bistveno ugodneje od primerljivih držav, na primer za Italijo znaša kar 2.245%.

ŠKODLJIVOST FISKALNEGA PRAVILA: NEPOTREBEN POSTOPEK UVEDBE IN KATASTROFALNE POSLEDICE IZVEDBE

Franjo Štiblar

34

Povzetek

Uvedba fiskalnega pravila je bila škodljiva, ker odpravlja fiskalni instrument ekonomske politike, vodi v ekonomsko in socialno škodljivo fiskalno zategovanje, sloni na napačni teoriji in zmanjšuje ekonomsko suverenost države po diktatu ordoliberalcev. Pri njegovi uveljavitvi pa je normativna ureditev preobsežna, metodologija vprašljiva, statistični podatki slabi, kar vodi v napačno empirijo. Uveljavitev fiskalnega pravila je formalno bila nepotrebna, vsebinsko pa se je izkazala kot škodljiva za Slovenije in prispevala k njenemu »izgubljenemu desetletju«.

Članek sestoji iz uvodnih razmišljanj, povzetka teorije, opisa razvoja normiranja fiskalnega pravila v EU in posebej v Sloveniji, komentarja ustavnih sprememb in zakona o fiskalnem pravilu in kritične ocene posledic njegove uveljavitve v praksi EU in Slovenije.

Ključne besede: *fiskalno pravilo, fiskalna politika, zategovanje pasu, ordoliberalizem.*

Abstract

Introduction of fiscal rule was damaging, because it eliminates the fiscal instrument of economic policy and leads to fiscal austerity which damages economic and social life. It is based on wrong theory and it diminishes economic sovereignty of a country all under dictate of ordoliberals. After adoption, the application of the fiscal rule created normative exuberance, methodological discretion, based on weak statistical data, all leading to the wrong empirical calculations and suboptimal growth of the Slovenian economy thus contributing to the Slovenia's »lost decade«.

This article consists of introductory thoughts, a summary of theory, description of normative framework for fiscal rule in the EU and particularly in Slovenia, comments on constitutional changes and on law of fiscal rule, and critical evaluation of its application in practice with illustration of its negative impact on the economy.

Keywords: *fiscal rule, fiscal policy, austerity, ordoliberalism.*

Časovnica:

Članek je bil originalno napisan junija 2015, ko je bilo fiskalno pravilo že vpisano v ustavo (leta 2013), zakon o finančnem pravilu pa je bil tik pred sprejemom. Negativne gospodarske posledice uvedbe pravila utemeljujejo, da je posodobljeni članek še vedno aktualen, saj nas Evropska komisija ponovno neopravičeno sili v pretirano fiskalno restrikcijo. Borak in Kamnarjeva sta v knjigi iz leta 2013, ki je eden od temeljev članka, prikazala, da z vidika postopka uveljavitve fiskalnega pravila niti poseg v ustavo, niti poseben zakon nista bila potrebna. Članki proti pravilu pred uvedbo (Mencinger 2012) in negativne posledice njegove uvedbe in izvedbe v zadnjih skoraj dveh letih (Bole 2016, Štiblar 2015, Mencinger 2017) pa kažejo, da je po vsebini škodljivo, saj uveljavlja deformirano restriktivno ekonomsko politiko, kar zavira večjo rast BDP Slovenije z vsemi socialnimi in političnimi posledicami za naše prebivalstvo.

35

1. Uvodni razmislek

»Dolg je greh. Njegovo odplačevanje je kesanje z odpustki«. Taka so bila stališča škotskih klasikov ekonomije Locka, Huma, Smitha, ki so bili v resnici moralni filozofi. Njihova stališča zastopa ena struja - nemški ordoliberalizem, katerega glavni praktični protagonist je finančni minister Schaüble, pravnik in ne ekonomist. Za drugo anglosaksonsko strujo (J.S. Mill) je bilo zadolževanje smiselno, če je doseženi donos izposojenih sredstev večji od obrestne mere za posojilo.

EU je po nareku Nemčije prevzela ordoliberalno filozofijo (zato ji celo nekateri Nemci že pravijo »Nemška unija«) in jo preko »izvrnjene« doktrine ekspanzivne konsolidacije (Alesina) pretvorila v zategovalno politiko (austerity) kot pot reševanja iz gospodarske krize. Napačno, kakor kažejo rezultati; osem let po začetku krize EU28 zgolj za 5% presega predkrizno raven BDP, Slovenija pa je niti ne dosega, zato zanjo resnično velja teza »izgubljenega desetletja«. Ostali ZDA, Kitajska in tudi Japonska, so predkrizno raven že dolgo in signifikantno presegli.

Res je potrebno dolg enkrat odplačati¹, vendar sta pri tem vsaj dva problema. Prvič, dolg je naredila elita 1% bogatih, odplačujejo pa množice 99% prebivalcev. Drugič, razdolževanje na mikro ravni posamezne gospodarske enote je smiselno (gospodinjstvo pravilo), vendar na makro ravni vodi do še hitrejšega padca aktivnosti in s tem ob padcu standarda do še večje relativne zadolženosti. To napoveduje Keynesov paradoks, tako kažejo empirične študije MDS o fiskalnem multiplikatorju večjem od 1 (čeprav bi jim analitiki iz ECB radi oporekali, a jim stvarni rezultati v praksi oporekajo). Da

1 V resnici nekatere države že stoletje živijo z njim, na primer UK, ZDA, Japonska.

zategovanje povzroča gospodarsko škodo v BDP in brezposelnosti kaže tudi empirična študija avtorja za 43 največjih držav sveta za obdobje 2008-2014 (GG, 2/2015).

V takšne okvire se umešča fiskalno pravilo, ki ga od srede 1990-tih EU vsiljuje Nemčija in ki je prizadelo množice v EU. Zahteva omejevanje javnih izdatkov (posebej investicij) v času krize, kar globino ciklusa pogloblja, ne odpravlja problemov. Dovoljeni popravki v pravilu so premajhni, zato je njegova uveljavitev škodljiva v ekonomskem in širše družbenem pogledu zaradi negativnih socialnih posledic brezposelnosti in povečevanja neenakosti. Predvidena prilagodljivost pravila za gospodarsko ciklično nihanje in enkratne dogodke še zdaleč ne zagotavlja proti-cikličnega značaja. Fiskalno pravilo je škodljivo.

36

*Shematična ponazoritev prispevka je naslednja:

Teorija = škodljiva	\	
Normativa = neobvladljiva	→	Skupni rezultat = škodljivost fiskalnega pravila
Empirija = napačna	/	

Doktrina ordoliberalizma – preko »zategovalne ekspanzije« vodi v zategovanje pasu (austerity). Fiskalno pravilo je ključni element te nevarne doktrine, ki je bila empirično zavržena celo od IMF. Struji neoklasičnega liberalizma in nemškega ordoliberalizma sta se povezali preko absurde ideje »ekspanzivne konsolidacije« v normativno ureditev in praktično ekonomsko politiko zategovanja pasu. V EU se je to zgodilo v 2010 po sicer uspešni enoletni keynezijanski intervenciji v času zaščite pred gospodarsko katastrofo v 2009 kot prvem letu svetovne finančne krize.

Izhodišče tega pristopa je liberalizem škotskih klasikov ekonomije iz 18. stoletja, ki se je preko Ricarda v 19. stoletju prenesel v 20. stoletje kot ordoliberalizem Freiburške šole. Nemški kancler Bruning in njegov finančni minister sta po letu 1929 reševala nemško gospodarstvo z austerity - restriktivno fiskalno in monetarno politiko, kar je pripeljalo do revolucije množic, njih pa je zatrl Hitler, ki mu je nemška kapitalaska elita dala mandat v strahu pred revolucijo. Posledice so znane.

Ekspanzija normativnih aktov ustvarja preobsežen normativni sistem, ki je neobvladljiv, zakonodajna evforija pa ne reši ključnega problema zlorabe, ki je moralno vprašanje. Razlog velike normativne ilhte je samo-skrb birokracije, ki si ustvarja delo, in težnja, da se vse regulira po ordoliberalizmu (alternativa za »odpravo« človekove neracionalnosti je popraviti človeka v možganih ali ga nadomestiti z robotom).

Empirična podlaga fiskalnemu pravilu v EU je napačna – povsem subjektivna, tako glede metode kot glede kreiranja nemerljivih konceptov (Borak in Kamnar, 2013); vse

z namenom da se za statistično podlago skrijejo nameni vladajoče elite EU ohraniti svoj položaj v družbi.

***Fiskalno pravilo in fiskalni svet**

Fiskalno pravilo pomeni nezaupanje ljudem in neposredni demokraciji, gre za njeno »ekonomsko lobotomiranje«. Spada v vrsto drugih podobnih ukrepov odvzemanja prebivalstvu vseh ključnih vzvodov (instrumentov) ekonomskih odločitev, kot so: odvzem pravice do referendumu, če ima materialne posledice (kateri pa jih dejansko nima); ustanovitev od ljudi neodvisne centralne banke (ki nekontrolirano odloča o denarnih zadevah države), ustanovitev SDH in DUTB, ki nekontrolirano prodajata premoženje državljanov, ustanovitev od ljudi neodvisnih agencij za konkurenco, ki po subjektivnih kriterijih odločajo o tem, kaj je v organiziranju gospodarstva dovoljeno. Fiskalni svet od ljudi odtujeno so-odloča o pravilnosti (namenu) trošenja davkov, ki so jih vplačali prebivalci in njihove gospodarske enote.

37

***Fiskalno pravilo in ECB monetarna politika, z bančno unijo**

Fiskalno pravilo je korak na poti v fiskalno unijo, druga je bančna unija plus odtujena ECB, ki vodi od ljudi neodvisno denarno in tečajno politiko. Obe po eni strani odvzemata prebivalcem Slovenije ključne instrumente monetarne in fiskalne politike in s tem ekonomsko suverenost, pomenita pa odrekanje ekonomskim instrumentom, s katerim bi lahko odgovarjali na nihanja, negativne šoke v gospodarstvu in vsaj omilili njihove negativne posledice za državljane. Vsaka zase povečujeta neenakost med ljudmi.

***Nezaupanje v ljudi (stud) in vladavino ljudstva (demos- kratein)**

Edward Bernays, Freudov nečak in avtor učenja manipulacije ljudi (knjigi Kristalizacija javnega mnenja 1928 in Propaganda, 1928) je sovražil demokracijo. Zglašal se je nad pravicami neukega prebivalstva, ki mu je po njegovem zato potrebno odvzeti vzvode odločanja o ključnih ekonomskih zadevah in jih predati v roke posvečene elite (intelektualne, ekonomske). Po eni strani je ordoliberalizem to naredil normativno, po drugi pa Bernays-ova manipulacija ljudem daje občutek, da odločajo, pri tem pa jih tako prepričljivo in uspešno manipulira (zmeša možgane, mnenje), da se po svojem lastnem mnenju (na videz svobodni, a v resnici zmanipulirani) odločajo sebi v škodo. Klasičen primer, povezan s fiskalnim pravilom, je doktrina »varčevanja«. a) Na makro ravni je njen nesmisel prikazan s Keynesovim paradoksom, na ravni posameznika pa s populistično trditvijo: »Ker je kriza in smo zadolženi, je potrebno varčevati.« Toda, v agregiranju s tem izostane trošenje, neprodano pa še pogloblja padec aktivnosti, povečuje brezposelnost (in fiskalni multiplikator je večji od 1). b) V posameznem; krizo dolgov je povzročila finančno-politična elita 1%, ki je ne plačuje z zategovanjem pasu, pač pa to zanjo dela raja 99% (Blyth, Austerity, 2015).

V parlamentarni demokraciji so od prebivalstva izvoljeni predstavniki izbrani prav zato, da zanj upravljajo z javnimi zadevami. To je njihov mandat; zanj odgovarjajo tistim, ki so jih izvolili. Zato ne morejo prelagati za življenje ljudi ključnih odločitev na ramena neizvoljenih avtokratov, kot so guvernerji, člani fiskalnega sveta, direktorji SDH ali DUTB, temveč morajo od javnosti izbrani člani vlade, parlamenta sami odločiti o javnih zadevah, kot so privatizacija državnega premoženja, denarna ali fiskalna politika. Ali pa naj o teh javnih zadevah odločajo ljudje neposredno na referendumu, saj gre za zadeve, ki jih neposredno zadevajo (na primer, premoženje, ki so ga ljudje skupaj ustvarili). Vsako prelaganje odgovornosti za javne zadeve s strani izvoljenih poslancev na druge nedemokratsko postavljene administratorje je neodgovorno in nesprejemljivo, če še gre za demokracijo. Raje neposredna referendumsko demokracija, kot pa odvzem možnosti odločanja ljudi o zanje res pomembnih zadevah v razmerah posredne demokracije.

***Pravniki z lahkoto urejajo ekonomsko življenje, vendar napačno**

Pravniki (nemški finančni minister Schäuble je pravnik in veliko njegovih svetovalcev tudi) z lahkoto uredijo ekonomsko življenje po svoji ali tuji želji, a daleč od stvarnosti, saj jih pri tem ne motijo dognanja ekonomske teorije (pa tudi psihologije, sociologije), ki jih ne poznajo ali priznajo, niti ne poznajo (priznajo) empiričnih ugotovitev drugih strok. Mislijo, da lahko z normativnim aparatom po lastni volji oblikujejo sistem, ki bo deloval. Ker ni tako, pride v praksi do katastrof, kakršno je brezno, v katerega je padla EU v 2008 ob nastanku svetovne finančne krize in iz katerega se z zategovanjem pasu ne more rešiti.² Ekonomisti s teoretičnim znanjem plus empiričnim poznavanjem obnašanja posameznikov, podjetij in celotnih gospodarstev se zato po vladajoči eliti zelenega oblikovanja sistema, ki je daleč od realnosti, ne morejo lotiti, za uveljavitev lastnih pogledov pa ne dobijo mandata. Ob teh heterodoksnih ekonomistih obstaja veliko ortodoksnih »mainstream« ekonomistov, ki se v imenu lastnih interesov podredijo eliti. Enako velja za nekatere medije, gospodarstvenike, politike, kot del odločevalske elite.

To ni nič novega. Podobno je bilo izkustvo v nekdanji Jugoslaviji z rešitvami »sui generis« glede samoupravnega socializma, ki je na področju ekonomije prav tako skušal praktično nedelovanje od politične elite zelenega sistema nadomestiti z normativno evforijo: »Če ne gre trg nadomestiti po naravni poti, pa bomo z milijoni samoupravnih sporazumov in dogovorov potisnili gospodarski voz in državo v pravi, zeleni smeri«. Pa ni delovalo.

² Gospodarskega bolnika v komi rešujejo z izpuščanjem krvi (fiskalnimi in monetarnimi restrikcijami), namesto s transfuzijami krvi in hrane (fiskalnimi in monetarnimi stimulacijami).

2. Teorija: Okviri pojmovanja stabilizacijske fiskalne politike

Za odpravo prevelike zadolženosti države je na razpolago vsaj devet poti (avtor, GG 5/2014, stran 20): inflacija, devalvacija, stečaj države, deflacija (austerity), finančna represija (negativna obrestna mera), globalni odpis dolga, globalno obdavčenje za plačilo dolga in prodaja državnega premoženja in rast BDP. Rast produkta, ki omogoči rast dohodkov proračuna in od tod tudi izdatkov, vključno za odplačevanje dolga, je med njimi edina realistična in zdrava pot. Zanj sta potrebna tako monetarna kot fiskalna stimulacija. Medtem ko je prva nastala z nizkimi obrestnimi merami in dodatno okrepljena s kvantitativnim rahljanjem ECB od marca 2015, pomeni fiskalna konsolidacija in z njo povezano fiskalno pravilo prav nasprotno – fiskalno restrikcijo. Kot kažejo izračuni in praksa, sta le obe stimulaciji hkrati zadosten pogoj za rast BDP.

Stabilizacijska fiskalna politika pomeni razdolževanje ali vsaj ohranjanje relativnega dolga nespremenjenega. To je mogoče doseči, če je

$$dD(t) = D(t-1) * (i - r) + PR - (p + r)v \quad (1)$$

kjer je dD sprememba javnega dolga v BDP, i = obrestna mera nanj, r = stopnja rasti BDP, PR je delež primarnega proračunskega primanjkljaja v BDP kot razlika med tekočimi odhodki in prihodki (Mencinger, GG 12/2011). Dolg je mogoče zmanjšati tudi s pomočjo inflacijskega davka zaradi monopola države (centralne banke) pri tiskanju denarja. Gre za tretji člen formule, ki predstavlja rast denarne mase: p je stopnja inflacije, r gospodarska rast in v hitrost kroženja primarnega denarja. Ključen za zmanjšanja dolga je torej primarni presežek (negativni PR), če monetarne restrikcije ne upoštevamo, rast pa je enaka obrestni meri. Primarni presežek pa je odvisen od rasti BDP. Brez nje relativne zadolženosti ni mogoče zmanjševati. S fiskalnim paktom bodo ob nesimetričnih udarih monetarne politike sledili še nesimetrični udari fiskalne konsolidacije, celotno zategovanje pa ima negativne socialne in politične posledice.

*Fiskalna (proračunska) politika - aktivna

Fiskalna politika države deluje preko prejemkov in izdatkov proračuna ter urejanja državnih dolgov in posojil. Njene proračunske politike so alokacijska, distribucijska in tretja, aktivna: stabilizacijska, ki naj bi bila proticiklična. Po Myrdalu (1939) deluje proticiklična fiskalna politika preko proračunskega salda. Pojmovanje konvencionalnega in strukturnega primanjkljaja se je vrnilo med tekoči in kapitalski del proračuna. S tem je povezana tudi ena inačica zlatega fiskalnega pravila. V delovni inačici definirata Borak in Kamnarjeva (2013) za EU fiskalno politiko kot politiko spreminjanja neto zadolževanja ali neto posojanja sektorja država, iz katerega so izločeni vplivi cikličnih gospodarskih gibanj, enkratnih ukrepov drugih dogodkov in nekaterih reform in se nanaša na obdobje posameznega cikla. Njen cilj je zagotoviti izravnani strukturni saldo ali celo presežek. Temelji na dveh reakcijskih pravilih (samodejni in predpisani

prožnosti), dveh numeričnih pravilih (primanjkljaj in dolg), na postopkovnih pravilih za sprejemanje in usklajevanje proračunov in na pravilih za ugotavljanje odmikov in ravnanju v tem primeru.

Vendar izravnani proračun ni nevtralen (razen v izjemnih primerih) ampak deluje prociklično, saj je njegov multiplikator pri proporcionalnem obdavčenju 1 (Haavelmovo pravilo), pri progresivnem, ki ga prakticirajo praktično vse države, pa celo večji od 1 (Bajt, Štiblar, 2004). Tako s težnjo po izravnavanju proračuna s fiskalnim pravilom tudi EU pogloblja amplitude ciklov, v primeru recesijske faze cikla torej recesijo. Politika izravnalnega (kompenzacijskega) financiranja deluje po Musgravu (1959) na tri načine: z vgrajenimi prožnostjo (avtomatični stabilizatorji), formulo fleksibilnosti, ali z diskrecijo. A učinkovita je le opustitev izravnave proračuna. Proticikličnost pomeni ustvariti presežke proračuna v času razcveta, z njimi pa pokriti primanjkljaje v času dola cikla. Aktivna proračunska politika naj namreč zagotovi obseg finalnega povpraševanja, ki je potreben za polno zaposlenost.

40

***Teorija zdravih financ in nezmožnosti vodenja proticiklične politike**

Nasprotni pogled na fiskalno politiko je, da je nepomembna za rast BDP, zato naj bo njena primarna skrb le izravnavanje proračuna in borba proti zadolževanju. Neoklasična teorija pravi, da naj se vsi dolgovi odplačajo (Škotski liberalci klasiki iz 18. stoletja). Ustvariti se mora prekrivajoča simetrija med dolžniki in upniki. Obstajajo tri različice doktrine o nepomembnosti fiskalne politike za gospodarsko rast (po: Borak, Kamnar, 2013). Modigliani-Millerjevo zamisel o nepomembnosti načina financiranja za vrednost podjetja (dolg ali lastni kapital) prenašajo na področje fiskalne, javnofinančne oziroma na področje denarne politike.

1/ Barrov teorem o nevtralnosti zadolževanja (1974, 1989) pravi, da je dolg nevtralen, fiskalna iluzija ne obstaja. Povečuje se varčevanje v primeru zadolžitve države v pričakovanju bodočih davkov (za razdolžitve države) in se potrošnja zmanjšuje, če država več troši. Gre za predpostavko ultraracionalnosti potrošnikov, katere posledice se (napačno) imenujejo Ricardijanska ekvivalenca.

2/ Stiglitz-ev (1983, 1988) prvi teorem nepomembnosti je Sayev zakon proračunskih primanjkljajev države. Državna fiskalna politika ne vpliva na realna gibanja in inflacijo, če ne obstaja medgeneracijska prerazdelitev. Večja ponudba dolga ob znižanju davkov vodi v povsem enako povečanje povpraševanja po dolgu. Drugi teorem nepomembnosti: državna finančna politika je nevtralna, če jo spremljajo ustrezne spremembe pavšalnih davkov in transferov za izogibanje učinkom prerazdeljevanja. Tretji teorem nepomembnosti: državna fiskalna politika ne vpliva na medgeneracijsko prerazdelitev, a vpliva na inflacijo. Salto mortale: teoreme o nepomembnosti avtor obrne v teoreme o pomembnosti, ker dejansko prihaja do medgeneracijskih ugodnosti in prerazdelitve.

3/ Wallace analizira področje alternativnih oblik finančne politike države. Pod določenimi pogoji, ob nespremenjeni fiskalni politiki, načini financiranja proračuna ne vplivajo niti na cene, niti na gospodarsko aktivnost, zato je tudi denarna politika neučinkovita.

Pogoj transverzalnosti, ne-Ponzijeve igre ali ne-Ponzijevega obnašanja pri zadolževanju je: stopnja rasti javnega dolga mora biti nižja od realne obrestne mere. Stopnja rasti BDP mora biti višja od realne obrestne mere, tako da se odplačevanje glavnice dolga in pripadajočih obresti ne financira z novim zadolževanjem. Podpira predpostavko, da se dolgovi poplačajo.

Pri izdelavi neoklasične sinteze med klasično mikro in keynezijansko makro ekonomsko politiko Paul Samuelson (1951) govori o nepomembnosti razlikovanja med odločanjem z diskrecijo in po pravilih. Tudi pravilo je namreč odraz diskrecije, da ga narediš ali spremeniš.

Veliko gospodarsko krizo 1929-1933 je reševala aktivna fiskalna politika. Po letu 1970 pa prevladajo teoretične špekulacije, da je nemočna in zato nepotrebna, pri čemer uporaba matematičnega aparata prevladuje nad opazovanjem stvarnosti - in podpirajo neoklasično filozofijo in ideologijo (Borak, Kamnar, 2013).

3. Normativni okvir: o fiskalnem pravilu nasploh

Gre za zlato fiskalno pravilo ali popravljalni mehanizem za primer proračunskega primanjkljaja in (pre)velikega javnega dolga. Fiskalna pravila se nanašajo na prejemke, izdatke in dolgove, če uporabljamo načelo denarnega toka, oziroma na prihodke, odhodke in neto izposojanje (zadolževanje), če uporabljamo načelo poslovnega dogodka ali obračunsko načelo (Borak in Kamnar, 2013, 11).

Pogodba o EU in pogodba o delovanju EU sta bliže Keynesu, Pakt za stabilnost in rast, fiskalni pakt in federacija EU bliže ordoliberalizmu Freiburške šole. Federalna ureditev in fiskalni federalizem ne preprečita krize, le bolj prožni orodji sta za spopad s posledicami krize. Konsolidacija velja kot pogoj rasti v ekonomiki ponudbe, podprta z Alesininim konceptom ekspanzivne konsolidacije³ Sem spada uvedba fiskalnega pravila, vendar je problem, da je empiričnih ocen posledic delovanja fiskalnih pravil malo, večina izdelanih pa ne potrjujejo njegove »zdravilnosti«, saj ugotavljajo, da je fiskalni multiplikator med 0.9 in 1.5 (na primer študije IMF v 2011 in 2012).

3 Kritika tega koncepta je v: (Štiblar, GG, 2/2015).

3.1. Normativa: Razvoj normiranja fiskalnih pravil v EU⁴

Zgodovina razvoja normiranja delovanja fiskalnega sektorja EU preko fiskalnega pravila spominja na iracionalno pretiravanje v normiranju, kot posledica uveljavljanja doktrine ordoliberalizma. Ker pa ne upošteva ekonomsko teoretičnih predpostavk obnašanja gospodarskih osebkov, kljub normativnemu hotenju ne uspe: gospodarske rasti v EU leta ni bilo in je danes prešibka, pravilo pa se na razne načine krši, kar je povezano tudi z vprašanji merjenja in definicijami.

42

Fiskalna politika EU izhaja iz primarnega in sekundarnega reda EU in ene mednarodne pogodbe (Borak, Kamnar, 2013). Izhodiščno pojmovanje zlatega fiskalnega (proračunskega) pravila zahteva letni izravnani proračun ali presežek po načelu denarnega toka, z dovoljenimi odstopanji v izrednih razmerah, ki jih ni mogoče takoj financirati iz sprotnih prejemkov. Prvo mehčanje tega pravila je pomenil že prehod iz letnega izravnavanja na izravnavo v obdobju celotnega gospodarskega cikla.

*Pogodba o delovanju EU (PES)

Po pogodbi so ekonomske politike zadeva skupnega pomena, ki se usklajuje v okviru Sveta. Gre za večstranski nadzor, pri čemer se članice izogibajo čezmernemu javnofinančnemu primanjkljaju. To Ekonomska komisija EU nadzira s primerjavo načrtovanih in dejanskih javnofinančnih primanjkljajev in javnega dolga glede na BDP. Evropski Svet ukrepa, če sklepi proti primanjkljaju niso upoštevani.

Protokol 12 o postopku s čezmernim primanjkljajem kot priloga h pogodbam o EU dovoljuje proračunski primanjkljaj v višini 3% BDP in dolg v višini 60% BDP, kar je vključeno tudi v Maastrichtske kriterije za vstop v evrsko območje.

Izjava medvladne konference 13.12.2007 je sprejela Lizbonsko pogodbo in določila, da je ECB prepovedano neposredno kupovati obveznice držav, da so selektivne obravnave prepovedane in da EU ne jamči za članice.

Iz navedenih treh dokumentov (PES, protokola in izjave) sledijo načela, da je potrebno decentralizirane ekonomske (predvsem fiskalne) politike držav usklajevati z indikativnimi splošnimi smernicami EU, jih vpeti v okvir dveh fiskalnih pravil in uporabiti večstranski nadzor in sankcije v primeru kršitve. Šlo naj bi za načrtno vodenje proticiklične fiskalne politike, a ni dovoljeno financiranje proračuna s strani centralnih bank, ne solidarno prevzemanje odgovornosti med članicami EU. Težave pri uveljavitvi teh načel so: časovni zamiki, pridobivanje podatkov, nejasnost določb obeh zahtev, ki jih je potrebno razjasnjevati, kar pa pomeni mehčanje, spreminjanje pojmovanja zlatega pravila (Borak, Kamnar, 2013).

4 Povzeto po Borak, Kamnar, 2013.

*Dvajset let normiranja fiskalne politike v EU – uvajanja fiskalnega pravila

V poteku normiranja fiskalnega pravila so bili sprejeti štirje pakti (Borak, Kamnar, 2013):

1/ Pakt za stabilnost in rast 1997 (Pakt I) je nastal na pobudo Nemčije. Sestavine:

- stabilnost pri sprejemanju ukrepov ekonomske politike, posebej proračunov,
- zaostajanje rasti porabe javnega sektorja za rastjo BDP, največ 3% deficit v neugodnem – torej 1% v povprečju, čez 3%, če ga kvalificirana večina sprejme.
- znižanje relativne zadolženosti (državni dolg/BDP pod 60%),
- natančnejši mehanizem sankcioniranja,
- uvedba neobrestovanega depozita 0.25% BDP, ki se spremeni v kazen, če preseganje primanjkljaja traja čez 2 leti (v krizi so vse članice primanjkljaj presegle),
- uvedba drugih sankcij,
- ustanovitev Evropskega sveta za stabilnost.

43

Pakt za stabilnost in rast je bil sprejet v Dublinu. Sestavljajo ga: Resolucija Evropskega Sveta o Paktu iz 1997, Uredba ES o krepitvi nadzora nad obračunom in Uredba ES o pospešitvi in razjasnitvi postopka ob čezmernem primanjkljaju, iz julija 1997.

2/ Prve spremembe in dopolnitve Pakta za stabilnost in rast so bile sprejete v letu 2005 (Pakt II). Ker sta Nemčija in Francija kot voditeljici EU kršili načela pakta, so jih zanj priročno omehčali tako, da so bili nekateri investicijski izdatki za razvoj izključeni iz javnih izdatkov. Šlo naj bi za izboljšanje ekonomskega upravljanja, krepitev preventivnih ukrepov, izboljšanje izvajanja postopkov pri čezmernem primanjkljaju. Od tod sta sprejeti Uredba o krepitvi nadzora nad proračunom in usklajevanju gospodarskih politik 27.6.2005 in Uredba o spremembi uredbe o izboljšanju postopka s čezmernim primanjkljajem, 27.6.2005.

3/ Nastanek globalne finančne krize in izrazito poslabšanje gospodarske situacije je zahtevalo v letu 2011 novi Pakt III, ki pa gre v smeri fiskalne restriktivnosti, ne stimulacije. Tako imenovani »šesterčki« predstavljajo sveženj šestih zakonodajnih predlogov iz 29.9.2010 za nadzor gospodarskih in fiskalnih politik. Njihovi cilji so strožji preventivni ukrepi s pomočjo okrepljenega Pakta za stabilnost in rast: preglednost, strožja pravila, boljše izvajanje; strožji korektivni ukrepi s pomočjo okrepljenega Pakta za stabilnost in rast. Vendar o sami gospodarski rasti ni zapisano nič, ne glede na naslov dokumenta, prav tako nič o zunanjih socialnih, ekoloških, učinkih pakta in zmanjšanju makroekonomskih in konkurenčnih neravnovesij.

Uveden je bil »evropski semester« za ex ante usklajevanje politik. Vsako leto od januarja do junija se razpravlja in sprejme odločbe o fiskalnem nadzoru, strukturnih reformah in rasti:

- januar: usmerjanje s strani komisije,
- marec: politična potrditev s strani Evropskega sveta,
- april/maj: predstavitev nacionalnih programov reform, tudi za doseganje cilja Evropa 2020,
- junij: priporočila Komisije.

44

Sveženj Pakta III sestavlja ena direktiva (iz 8.11.2011) in pet uredb (iz 16.11.2011)

- Direktiva ES o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri članic obravnava nacionalne sisteme javnega računovodstva, institucije za napovedi ekonomske, numerična fiskalna pravila, ciljne vrednosti in področja uporabe pravil, srednjeročni proračunski okvir, vključene so pod-ravni države, proračunska odgovornost.
- Uredba EU o učinkovitem nadzoru izvrševanja proračunskega nadzora v EZ vsebuje sankcije v preventivnem, korektivnem delu in ukrepe proti izkrivljanju podatkov.
- Uredba o izvršilnih ukrepih za odpravljanje čezmernih makroekonomskih neravnovesij v EZ.
- Uredba o krepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik.
- Uredba o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij
- Uredba o pospešitvi in razjasnitvi postopka ob čezmernem primanjkljaju.

Fiskalni dogovor iz 14.5. 2012 uvede nov institucionalni sistem gospodarskega upravljanja: Evropski odbor za sistemska tveganja, Evropski instrument za finančno stabilnost, Evropski mehanizem za finančno stabilizacijo in od 2013 tudi Evropski mehanizem za stabilnost. Na zasedanju Sveta EU 8.11.2011 je sprejet sklep o večji usklajenosti ekonomskih politik in večji avtomatičnosti sankcij v primeru kršitve javnofinančnih pravil. Velika Britanija in Češka republika fiskalnega dogovora nista podpisali, zato ne gre v primarno zakonodajo, ampak za novo mednarodne pogodbo o okrepljeni ekonomski uniji, ki naj bi jo do 2018 vpeljali v primarno zakonodajo. Podobna je bila namera slovenske vlade po sprejetju ukrepov za »varčevanje«, ki naj bi bili za stalnost kasneje preneseni v primarno domačo zakonodajo.

4/ Dodatno krepitev Pakta za stabilnost in rast (Pakt IV, dvojček) sta pomenili 21.5.2013 sprejeti dve uredbi, ki naj zagotovita skupne proračunske časovne okvire in spremljanje proračunskih načrtov članic.

- Uredba 21.5.2013: o okrepitvi nadzora nad članicami s problemi.
- Uredba 21.5.2013 o spremljanju osnutkov proračunov ter zmanjšanju primanjkljaja članic EZ

dopolnjuje se semester, večstranski nadzor, postopek za čezmerni primanjkljaj.

3.2 Razvoj normiranja fiskalnega pravila v Sloveniji

*Uvod

Praznina glede fiskalnih pravil je bila po ocenah Boraka in Kamnarjeve (2013) po 1990 pri nas povzročena zavestno. Pred osamosvojitvijo so fiskalna pravila bila, saj jih je določal zakon. Avtorja menita, da sprememba ustave v 2013 ni bila potrebna, saj že 8. in 153. člen ustave pravita, da morajo biti zakoni in drugi predpisi v skladu z pogodbami, ki zavezujejo Slovenijo, da ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporablja neposredno. Državni zbor pa je ratificiral Pogodbo o stabilnosti.

Mencinger (GG, 12/2011) kritizira uvedbo zlatega pravila v ustavo kot nesmiselno in gospodarsko škodljivo, ker posredno in neposredno krči gospodarsko rast ter povečuje dejanski delež in breme javnega dolga. Razlog za politično soglasje in ihto za vključitev v ustavo naj bi bile enaki ukrepi drugih članic EU, vendar sta se Češka in Velika Britanija uprli in sporazuma nista podpisali.

V 2010 je bil slovenski javni dolg v višini 38,8% BDP. Kljub porastu na 81% BDP sredi 2015 je bil še vedno podpovprečen v EU, kjer je bil 92%. V 2016 sta se javni primanjkljaj in javni dolg glede na 2015 zmanjšala, kar je mogoče, ker je BDP rasel hitreje kot primanjkljaj. Javni primanjkljaj je znašal po preliminarnih izračunih na osnovi vladnih podatkov 1,66% BDP. Neto zunanji dolg je padel proti 25%. Največji porast dolga (samo v kritičnem letu 2013 za 15% BDP) je posledica saniranja bank, kjer je bila izbran bail-out (res bi v državnih bankah tudi bail-in pomenil enako državno dokapitalizacijo, a krivci za nastanek bančne luknje niso identificirani). Mencinger (2011) ugotavlja, da za breme dolga ni odločilna njegova relativna velikost glede na BDP, temveč geografsko poreklo upnikov (domači tuji), vrsta uporabljenih finančnih instrumentov, zapadlost, možnost refinanciranja, višina in vrsta obrestne mere in možnost zadolževanja privatnega sektorja (katerega dolg bi se potencialno spet lahko prenesel v javni dolg, kot se je v preteklosti).

Že od 2010 so obstajala pri nas v zakonodaji nižje hierarhije fiskalna pravila, ki omejuje zgornjo mejo javnofinančnih odhodkov (Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja, 2010). V začetku 2012 je Pahorjeva vlada želela uvesti »šesterček« v domačo ureditev s predlogom sprememb zakona o javnih financah (ZJF). S predčasnim padcem vlade je predlog zanemarjen, tako da ga nova koalicija v Pogodbi za Slovenijo ne omenja. Zato pa se pojavi predlog za spremembo ustave, ki ga je sprejela Ustavna komisija 14.5.2012, potrčil pa Državni Zbor 24.5.2012.

*Sama sprememba 148. člena ustave je bila sprejeta 13.5.2013 in ta sedaj glasi:

Ustavni zakon o spremembi 148. člena Ustave Republike Slovenije

I.

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06) se 148. člen spremeni tako, da se glasi: »148. člen (proračun)

Vsi prejemki in izdatki za financiranje javne porabe morajo biti zajeti v proračunih države.

46

Prihodki in izdatki proračunov države morajo biti srednjeročno uravnoteženi brez zadolževanja, ali pa morajo prihodki presežati izdatke. Od tega načela se lahko začasno odstopi samo v izjemnih okoliščinah za državo.

Z zakonom, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev, se določijo način in časovni okvir izvajanja načela iz prejšnjega odstavka, merila za določitev izjemnih okoliščin in način ravnanja ob njihovem nastopu.

Če proračun ni sprejet do prvega dne, ko ga je potrebno začeti izvrševati, se upravičenci, ki se financirajo iz proračuna, začasno financirajo po prejšnjem proračunu.«

II.

Državni zbor sprejme zakon iz tretjega odstavka spremenjenega 148. člena ustave v šestih mesecih od uveljavitve tega ustavnega zakona.

Drugi odstavek in zakon iz tretjega odstavka spremenjenega 148. člena ustave se prvič uporabijo za pripravo proračunov države za leto 2015. Dolžnost postopnega prilagajanja, ki bo omogočila pripravo proračuna države za leto 2015, v skladu s spremenjenim 148. členom, nastopi z razglasitvijo tega ustavnega zakona.

Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v državnem zboru.

Uradni list RS, št. 47/13 z dne 31. 5. 2013

Komentar:

Če že sprejmemo dejstvo, da uvajamo fiskalno pravilo, čeprav je škodljivo, potem je naslednje vprašanje, kako ga uveljavljamo. V sprejetem ustavnem amandmaju 148. člena ustave je po mnenju Boraka in Kamnarjeve (2013) problem kategorialnih napak, saj se pojavljata pojma, najprej prejemki-izdatki (iz denarnega toka), zatem prihodki-izdatki (po obračunskem načelu oziroma ESA 95). Ni jasna povezava med besednimi zvezami »financiranje javne porabe« in »proračuni države«. ESA95 pozna dva računa

na temelju poslovnega dogodka:

- nefinančni račun (prihodki in odhodki sektorja država, neto zadolževanje - posojanje oziroma primanjkljaj/presežek),
- finančni račun: transakcije; primanjkljaj/presežek; stanja sredstev in obveznosti).

*Obstoj fiskalnega pravila v podzakonskem aktu iz 2010

Kot ugotavljata Borak in Kamnarjeva (2013) tako ustavna sprememba kot zakon o fiskalnem pravilu nista bila potrebna saj je v resnici v zakonodaji nižje ravni že uveljavljeno fiskalno pravilo, ki omejuje zgornjo mejo javnofinančnih odhodkov (Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja (2010).

47

4. Slovenski zakon o fiskalnem pravilu

Kljub izravnavi proračunskih saldov preko obdobja cikla in ne nujno v enem samem letu, gre pri fiskalnem pravilu EU, ki ga uvajamo tudi v Sloveniji, v resnici za fiskalno zategovanje pasu (austerity) in odrekanje možnosti proticikličnega delovanja fiskalne politike. Dovoljena odstopanja od strukturnega fiskalnega primanjkljaja so namreč bistveno premajhna, da bi omogočala aktivno proticiklično politiko ali celo prispevala k rasti BDP v razmerah neizkoriščenih kapacitet. Dovoljen je maksimalen povprečen deficit 1% letno v obdobju celotnega cikla, hkrati pa se zahteva zmanjševanje javnega dolga na 60% BDP, kar ob nizki rasti BDP zaradi zategovalne fiskalne politike v doglednem času praktično ni dosegljivo. Fiskalni multiplikator je tudi po mnenju IMF večji od 1, čeprav v ECB želijo s študijo v 2015 ugotoviti drugače (seveda spet za posebne pogoje, da bi ohranili zategovanje). To pa pomeni, da s krčenjem javnih izdatkov in proračunskega primanjkljaja BDP pada še hitreje, tako da se tudi v relativnem smislu javni dolg/BDP ne more zmanjševati. Primarnost cilja rasti BDP, ki pa nujno potrebuje tudi fiskalno spodbudo (večji javni izdatki, večji primanjkljaj), je edina naravna pot zmanjševanja zadolženosti. Kam vodi pretiravanje razdolževanja države v skrajnosti je v preteklosti pokazala usoda romunskega diktatorja Ceaucesca. Zato bi bilo potrebno zavrniti samo fiskalno pravilo, če pa to (več) ne gre, vsaj poskrbeti, da bo čim manj škode z njegovo uveljavitvijo.

***Predlog zakona o fiskalnem pravilu iz decembra 2014 in njegovo sprejetje julija 2015**

Predlog Zakona o fiskalnem pravilu je sprejela vlada RS na seji 4.12.2015, sam zakon pa je bil sprejet 15.7.2015.

I.

Vladna utemeljitev predloga zakona

V uvodnem delu daje dokument oceno stanja (točka 1), ki naj bi bila temelj za sprejem zakona. Diagnoza razlogov za slabo gospodarsko stanje v EU je povsem napačna, zato je tudi način njegovega zdravljenja, tudi s fiskalnim pravilom, povsem napačen.

Javnofinančna neravnotežja so nastala zaradi reševanja bank z javnim denarjem, torej zaradi »bail-out«. »Bail-in«, torej neposredno pokritje luknje s strani lastnikov ali posredno kaznovanje krivcev za nastanek, se ni zgodilo, v primeru slovenskih državnih bank pa tako pomenita bail-out in bail-in enako. Pri tem je bila pri nas subjektivno ocenjena bančna luknja slabimi krediti precenjena vsaj za 1.5 milijarde € in s tem nastali proračunski primanjkljaj prevelik. Reševanje bank je požrlo proračunska sredstva za socialo. Trpela je večina 99%, med njimi vsi prejemniki socialne pomoči iz javnih sredstev (ki so se v izdatkih države morali umakniti reševanju bank), kakor tudi imetniki podrejenih obveznic bank, ki so jim jih pretvorili v lastniške deleže in odtujili.

48

V nasprotju s trditvijo v uvodu utemeljitve se EU in Slovenija sama reševanja gospodarske krize nista lotili na pravi način, sicer ne bi kot edino področje v svetu bila EU pet let v krizi oziroma recesiji. Edini cilj je od Nemčije vsiljeno fiskalno zategovanje. To pa nima ničesar skupnega z rastjo, kakor napoveduje Pakt o stabilnosti in rasti EU, ampak je povzročilo padec aktivnosti. Oboje hkrati, stabilnost in rast, je mogoče le v političnem leporečju, strokovno pa ne. Predlagana fiskalna pravila ne vodijo v okrevanje, ampak potiskajo nazaj v krizo. Politično soglasje o krepitvi fiskalnega pravila je le zaostritev napačne ekonomske politike, ki je v obdobju 2009-2013 povzročala gospodarsko in socialno krizo v EU, posledice pa je mogoče čutiti še danes.

Problem je tako sam nastanek, sprejetje fiskalnega pravila, kot arbitrarnost v njegovi izvedbi, v kateri je veliko metodoloških slabosti in statističnih napak (Borak, Kamnar, 2013). Zakonska načela srednjeročne uravnoveženosti, previdnosti in neodvisnega nadzora (točka 2.2) so kritično vprašljiva. Prvo pomeni odrekanje samostojni fiskalni politiki kot instrumentu proticikličnosti in rasti. Drugo pomeni zaviranje javnih izdatkov v škodo socialno trpečih, tretje pomeni odvzem materialnega instrumenta za resnično demokracijo.

»Normativna ekspanzivnost« (reguliranje vsega fiskalnega področja povsod in ves čas), četudi v neskončnost, ne reši problema neželenega obnašanja tudi na fiskalnem področju, saj se z »inovacijami« vedno znova najdejo luknje v zakonodaji, ki se zlorabijo v korist doseganja individualnih dobičkov. Pravi odgovor je uveljavitev moralnosti obnašanja in njeno spodbujanje namesto normativne prisile. Njena meritev je seveda vprašanje zase, a kar je pomembno ostaja pomembno, četudi se ne da meriti (po Einsteinu).

Rešitev s fiskalnim svetom (točka 2.3), kdor koli ga imenuje, sestavljenega iz »neodvisnih strokovnjakov« ki jih kot takih ni, ali je to vodstvo UMAR-ja (predlog SDS), ki je še manj neodvisno, kaže na nerazumevanje javnega in vloge države. Kakor pri privatizaciji, vodenju DUTB oziroma SDH (avtor GG 4/2015), je tudi politika proračuna samo v tehničnem smislu finančno ali makroekonomsko vprašanje, vsebinsko

ključne pa so širše celovite družbene posledice predlaganih proračunskih rešitev. Zanje so naši finančniki s kapitalskih trgov ali makroekonomisti neoklasične šole, ki naj bi vodili fiskalni svet, povsem slepi in gluhi. Čuta za **družbeno, ne zgolj ekonomsko optimalnost** pač niso razvili, niti jim ga niso v sodobni šoli vgradili. Nasprotno, z izobrazbo so jim ga odstranili, kolikor so ga prirojeno še imeli. Vsebinske odločitve tako ostanejo na premieru, ki mora v iskanju kompromisa upoštevati vsa ministrstva vlade (ne le ekonomsko-finančnih interesov). V večjih zadevah pa so rešitve rezultat parlamentarnega odločanja s kvalificirano večino vseh poslancev ali, še boljše, naj upoštevajo neposredni demokratični izidi ljudskega referendumu. Nedemokratičnost priprave zakona izkazuje ugotovitev, da javnost pri pripravi predloga ni sodelovala (politična elita pa je).

49

Švica je bila v utemeljitvi izbrana kot primerjava za Slovenijo. Vendar ne more biti za Slovenijo primer uspešnosti uveljavitve fiskalnega pravila iz drugih pravnih sistemov (točka 5), ker si je v resnici Švica ves čas pomagala s svojim »prostostrelskim« (»free rider«) statusom davčne oaze in bančne tajnosti. V času po 2005 je izjemen priliv špekulativnega in ilegalnega kapitala Švici zelo povečal tudi prihodke države, kar je bila resničen vir izravnavanja proračuna, ne pa fiskalna pravila. To počne še danes. Pri tolikšnih proračunskih dohodkih na račun tujih držav in državljanov jim pač ne more biti težko izravnovati proračuna. Ukinitev statusa davčne oaze bi v trenutku Švico postavilo v naš položaj, a to se ne bo zgodilo. Interes tistih, ki imajo tam skrit denar in so hkrati politični odločevalci v svetu je prevelik, da bi spreminjali status quo.

Pri presoji posledic (točka 6 utemeljitve zakona) je napačna ugotovitev, da za gospodarstvo (6.3) ni posledic. Posledice zategovanja pasu in odrekanja fiskalnemu proticikličnemu in razvojnemu instrumentu so bile negativna rast in bodo take tudi, če se ukrepi zategovanja neskončno nadaljujejo. Spet, kot je rekel Einstein: »Napačni ukrepi povzročajo napačne rezultate, tudi če se jih še tolikokrat ponovi, ponavljanje pa je v tem primeru znak neinteligence«.

II.

Besedilo členov zakona

V uvodnem splošnem poglavju o terminoloških slabostih fiskalne zakonodaje nasploh veliko pove kritika Boraka in Kamnarjeve (2013) in napačnost uporabljene metodologije EU.

V drugem poglavju o izvajanju srednjeročne uravnoteženosti zakon povsem ignorira zunanje učinke (eksternalije) predlaganih fiskalnih rešitev na socialnem, ekološkem in etičnem področju, celo pojem gospodarske rasti je zanj nepoznan (člen 3). Ob nižanju javnih izdatkov bo pri neizkoriščenih kapacitetah tudi na srednji rok gospodarska rast prenizka, kar pa bo prineslo manj prejemkov proračuna in ob primarnem cilju uravnoteženja proračuna krčenje vseh vrst družbenih izdatkov za kakovost življenja.

Hkrati ne bo finančnih virov za javne investicije, kar pomeni, da ne bodo izpolnjeni pogoji za dolgoročno potencialno rast BDP. Previdnost (člen 4) hrani le pesimizem, le-ta pa z vplivom na zmanjšano potrošnjo prebivalstva in znižanje privatnih investicij zmanjšuje velikost BDP kot ključni, a zelo zanemarjeni psihološki negativni makroekonomski učinek.

Tretje poglavje o fiskalnem svetu nosi že omenjene slabosti nedemokratičnosti same njegove vloge in vprašanja njegovih volitev ter problematičnosti sestave, kjer »eksperti« zamenjujejo politike in narod. (členi 7-11).

50

Četrto poglavje o odpravljanju odstopanj in izjemnih okoliščinah (členi 11-13) vsebuje kompliciran korekcijski mehanizem, ki omogoča povsem arbitrarno odločanje o izjemnih okoliščinah. Borak in Kamnarjeva (2013) jasno pokazeta na metodološke slabosti predvidenega mehanizma in napake v pridobivanju statističnih podatkov. To daje ocenam, ki jim sledijo ukrepi, povsem arbitrarni značaj. Sofisticirana metodologija je zgolj zaklon, za katerega se skrijejo resnični komandni interesi Bruseljske birokracije in predvsem EU odločevalske elite. Odločajo o usodi posamezne države, ki jim je preko normativnega mehanizma podrejena. Peto poglavje ima prehodne in končne določbe.

5. Empirični vidik uveljavitve fiskalnega pravila

*Metodologija

Celotna metodologija uveljavitve fiskalnega pravila v članicah EU sloni na predpisanih merilih in uveljavitvi popravljalnega mehanizma v primeru čezmernega primanjkljaja. Merila, ki jih je treba upoštevati pri oblikovanju fiskalnega pravila v posamezni članici, so:

- skladnost s Paktom stabilnosti, simetrično izravnavanje saldov tekom enega cikla,
- omejevanje strukturnega neto zadolževanja do 0.5%-1% BDP primanjkljaja,
- maksimalni primanjkljaj manj kot 3% BDP, izravnani proračun = 0.5% BDP (strukturni primanjkljaj), dolg manj kot 60% BDP,
- srednjeročni proračunski cilj SPC = saldo (dolg 60%) * x + stroški staranja + y * dodatek znižanja dolga, definicija pomembnega odstopanja od srednjeročnega cilja:
- odstopanje strukturnega od ciljnega primanjkljaja najmanj 0.5% BDP v enem letu ali najmanj 0.25% BDP v dveh zaporednih letih,
- stopnje rasti odhodkov (brez diskrecijsko določenih prihodkov) presega rast določeno s SRC in vpliva na primanjkljaj vsaj 0.5% BDP v enem letu ali kumulativno v dveh letih;
- izogibanje enkratnim ukrepom = zagotavljanje enakosti ciklične in strukturne sestavine proračunskega primanjkljaja;
- popravljalni mehanizem odpravljanja preteklih odstopanj; prožnost – za vnaprej znana in dovoljena odstopanja; razkrivanje in makro ekonomskih in proračunskih napovedi;

- razporeditev omejitev med pod-ravnmi sektorja država in skrb za povezavo med javnofinančnimi izdatki po denarnem toku in po načelu poslovnega dogodka (ESA 95);
- uvedba fiskalnega sveta ter normiranje sankcioniranja kršitev.

Popravljalni mehanizem v primeru čezmernega primanjkljaja ali javnega dolga sloni na sedmih skupnih načelih, ki zadevajo pravni status, skladnost z okvirom EU, začetek uporabe, naravo popravljanja, uporabo operativnih instrumentov, odstopne klavzule in opredeljujejo vlogo neodvisnih nadzornih institucij.

Kritika metodologije in izračunov v nadaljevanju sloni na več osnovah: knjigi Boraka in Kamnarjeve (2013), dveh člankih Mencingerja (GG 12/2011 in 2/2012) in Simulaciji fiskalnega pravila (ministrstvo za finance, pomlad 2015), na koncu pa na praktičnem dokazu nesmiselnosti uporabljene metodologije za Slovenijo (Bole, GG 4/2016) in izračunu proizvodne vrzeli za 2016 in kasnejša leta (Mencinger, mimeografirano, 2017).

51

*Terminologija

Terminologija EU iz fiskalne teorije proračuna ustvarja probleme (Borak, Kamnar, 2013,82).

Strukturni saldo = dejanski saldo – ciklični vplivi – enkratni vplivi
= ciklično prilagojeni saldo - enkratni vplivi

dejanski saldo - strukturni saldo → delovanje avtomatičnih stabilizatorjev.

Strukturni saldo → strukturno neto posojanje ali zadolževanje → fiskalna konsolidacija → preurejanje sistemskih in ad hoc stabilizatorjev in strukturne reforme.

Fiskalna vzdržljivost = gibanje dolga, ki ne bo terjalo prilagajanje prihodkov in/ali odhodkov, torej ne bo zahtevalo fiskalne konsolidacije.

*Izračunavanje cikličnih vplivov na proračunski saldo – ex ante

Najprej ni jasno, od kod prav številke 3% in 60% za zlato pravilo, kar se po sedanji metodologiji ohranja le pri 0% inflaciji. O oceni enkratnih vplivov ni nič povedanega: njihova velikost je rezultat poljubne ocene. Ciklični vplivi pa niso statistično ugotovljeni, temveč izračunani z visoko stopnjo arbitrarnosti. Ciklično prilagojeni saldo je tudi po mnenju Boraka in Kamnarjeve računski fikcija, sestavljena iz dveh fikcij: opredelitve pojma odzivnosti (občutljivosti) med proračunskim saldonom in BDP in opredelitve proizvodne vrzeli kot razlike med dejanskim in potencialnim produktom (Borak, Kamnar, 2013, 84). Pri teh ocenah so uporabljeni tudi do 10 let zastareli podatki. Potencialni proizvod in proizvodna vrzel imata ključno vlogo pri oceni cikličnih gibanj, a sta statistično nemerljivi spremenljivki. Razlika med dejanskim in potencialnim BDP je posledica kratkoročnih in dolgoročnih vplivov.

a) Za oceno potencialnega BDP uporablja Evropska komisija metodo proizvodne funkcije. Oцени se potencialna zaposlenost, bruto investicije in kapital.

$$\bullet \text{ proizvodna funkcija} = Y_{\text{potencialni}} = L^{0.65} * K^{0.35} * A^t \quad (2)$$

To je Cobb-Douglasova funkcija homogenosti prve stopnje s koeficienti 0.65 za delo L, 0.35 za kapital K in trendno vrednostjo Solowega ostanka A za neopredmeteni tehnični napredek TN kot tretjo neodvisno spremenljivko. Pri tem so v Evropski Komisiji pri izračunu kapitala in dela ocenili potencialno zaposlenost in bruto investicije (kapital) s posebnima funkcijama optimalne zaposlenosti in investicij.

52

b) Mencinger je, nasprotno, trendno vrednost (kot nadomestek za potencialni produkt) izračunal kar kot linearni trend in v ciklusu odstopanja dejanskega napovedanega od njega (GG, 3/2012, mimeografirano 2017). Zanimivo je za 2012 in 2013 ugotovil, da bi imela Slovenija napovedani dejanski BDP manjši od trendnega in bi zato lahko večala primanjkljaj za odpravo razlike, Nemčija pa obratno in bi morala za približevanje trendu zmanjševati primanjkljaj.

Izračun strukturnega proračunskega primanjkljaja temelji na izračunu potencialnega BDP in proizvodne vrzeli⁵ ter kazalcev odzivnosti salda na proizvodno vrzel. To je ciklični saldo, dodajo se še enkratni dogodki.

$$\bullet \text{ proizvodna vrzel: } PV = BDP_{\text{dejanski}} - BDP_{\text{potencialni}} \quad (3)$$

V okviru cikla je dejanski BDP večji od potencialnega v času razcveta (booma), manjši v času dola (krize). Kot ugotavljata Borak in Kamnarjeva (2013), pri tem niso upoštevane specifičnosti posameznih držav, ampak za vse države enaki koeficienti, kar ni prav. Vrzel določa potrebno velikost proračunskega salda G-D (primanjkljaja) za njeno odpravo:

$$\text{Saldo (G-D)} = e * PV \quad (4),$$

kjer je e= parameter elastičnosti salda proračuna na vrzel. Prvenstveno gre za vplive na izdatke proračuna. Velikost primanjkljaja G-D potem povratno vpliva na doseženo velikost BDP.

Odpraviti se želi strukturni primanjkljaj, da bi javni dolg več ne rasel ali bi se potencialno zmanjšal.

⁵ Izraz »proizvodna vrzel« je tipična nevtralna besedna konstrukcija, ki skriva dejansko značaj koncepta. Gre mnogo jasneje izraženo za »deflacijski razmik, če je potencialni produkt večji od dejanskega oziroma inflacijski razmik, če je obratno. Prva situacija za narodno gospodarstvo slaba.

$$G = D * g \quad (5)$$

Odhodki G = prihodki D krat koeficient g (ki je BDP potencialni/BDP dejanski) je švicarska formula prilagajanja proračunskega salda. EK EU pa zahteva odpravo strukturnega primanjkljaja postopno po 0.5% BDP letno.

Simulacija fiskalnega pravila (Ministrstvo za finance pomlad 2015) je pokazala, da je formula EK EU, ki je zastopana v zakonu o fiskalnem pravilu, bolj proticiklična, kot švicarska. V naslednjih letih doseže izravnavanje strukturnega salda proračuna do 2019, medtem ko bi švicarska formula to dosegla takoj v 2015, vendar z izjemnim padcem javnih odhodkov G in njegovim negativnim učinkom na skupno finalno trošenje in s tem na BDP.

53

c) Simulacija je pokazala (Ministrstvo za finance, 2015, stran 4), da je bil primanjkljaj Slovenije v letih 2009 – 2014 bistveno večji, kot bi ga dovoljevala EK EU (vladna) formula, če bi bila uporabljena, in še večji, kot bi ga dovoljevala švicarska formula. To pomeni, da je bil zaradi dejanskega odstopanja od fiskalnega pravila padec BDP v resnici bistveno manjši, kakor bi bil ob upoštevanju formule. Ker je znašal padec BDP tudi do -6.9% letno v 2009, je vprašanje kakšen bi šele bil ob omejitvi primanjkljaja s formulami, vsekakor socialno in politično nevzdržen. To pove, da so takšne formule za kritične trenutke (črni labod) nekoristne. Čeprav EK EU formula (preimenovana v vladno formulo) dovoljuje večje ciklične prilagoditve salda, kot švicarska, obe ukinjata ekonomsko-politični značaj fiskalne politike. Ko se bo pojavil naslednji krizni šok, bosta odpovedali. Tu je analogija z neuspehom Baselskega standarda II za bančni sistem, ki je bil sprejet pred krizo, potem pa njegovo izpolnjevanje ni zaščitilo bank pred kolapsom, tako da je prišlo do velike dokapitalizacije.

*Zanesljivost ocen in napovedi

V resnici bi bila razprava o povezavi fiskalnih pravil z ekonometričnimi metodami še bolj potrebna od razprave o smiselnosti fiskalnih pravil (Borak, Kamnar, 2013, stran 93), ki je vsekakor tudi na mestu. Pri izvedbi postopka izračuna, tudi če se ne upošteva izjemne enkratne dogodke, je mnogo poljubno določenih predpostavk in pogojev, teoretičnih in metodoloških. Kritično je vprašanje zanesljivosti napovedi gibanja spremenljivk, na katerih temelji fiskalna politika. Gre za namreč za samo-ocene, nič ni znanega o njihovi zanesljivosti. Tako se proizvodna vrzel kot nevidna virtualna spremenljivka ocenjuje na osnovi za vse države enakih parametrov dela, kapitala in faktorske produktivnosti v Cobb Douglasovi funkciji. Funkcija je že sama konstrukt, bolj zaradi lahkote izračunavanja, kot zaradi odražanja stvarnosti. Vprašljive so, na primer, tudi ocene pri vložku dela, pri strukturnem primanjkljaju o njegovi elastičnosti z BDP.

Toliko lažje v razmerah tolikega števila spremenljivk kalibriranje ustvari »primerne« cifer v korist vnaprejšnjih teženj in političnih interesov odločevalcev. Statistična

podlaga je pri izračunu strukturnega salda kot ključnega elementa fiskalnega pravila le »znanstveno-empirično« pokritje za izvedbo že vnaprej politično opredeljenih namer odločevalcev v Bruslju (in Frankfurtu). Gre za tipični primer zlorabe statistike za »utemeljitev« pravilnosti napačne fiskalne politike, ki uveljavlja škodljivo fiskalno pravilo.

Izračuni potrjujejo napačnost uporabljene metodologije Evropske komisije. Bole (GG 4/2016) je dokazal na primeru Slovenije vso napačnost po zgornji metodologiji napravljenih izračunov EK EU in na osnovi teh izračunov postavljenih zahtev za zmanjšanje javnih izdatkov. Ugotavlja, da so bile ocene potencialnega produkta in nanj vezane produktne vrzeli oziroma strukturnega deficita napačne iz treh razlogov: zaradi revizije podatkov o gospodarski aktivnosti, zgrešenih napovedi in zaradi napačne metodologije ocenjevanja. Konkretno Evropska komisija niti v času največje ekspanzije v letu 2007 za Slovenijo ni zaznala pregrevanja (dejanski produkt je bil večji od potencialnega), hkrati pa je ugotavlja pregrevanje v 2016, ko je produkt rasel samo po 2.5%. Vsi makroekonomski indikatorji so v 2007 izkazovali pregrevanje, v 2016 pa nikakor ne, saj so v 2016 cene celo padale, krediti so se krčili, v tekoči plačilni bilanci je bil znaten presežek, nezaposlenost pa je bila nad ravni, ki bi pospeševala stroške dela, medtem ko storitveni sektor še ni izšel iz krizne stagnacije. V 2007 je bilo travno obratno! Narobe svet v izračunih bruseljskih analitikov.

Mencinger (2017) je izračunaval proizvodno vrzel Slovenije za 2016 in jo napovedoval za naslednja leta. Po metodi, opisani v predhodnem članku iz 2012, ugotavlja, da je bil v 2016 deflacijski razmik (negativna proizvodna vrzel po terminologiji administracije) 5% BDP, v naslednjih letih pa bi se postopno zmanjševal proti 4% BDP. Torej slovensko gospodarstvo v 2016 ni bilo pregreto ampak »ohlajeno« in bo tako tudi naslednja leta. Sklep je, da od Evropske komisije predlagano močnejše zategovanje javnih izdatkov Slovenije v 2017 in naslednjih letih ni potrebno, ker ni pregrevanja. Še več, v resnici zategovanje javnofinančnega pasu v razmerah neizkoriščenih kapacitet sploh ni treba. Večji javni izdatki bodo povečali BDP še v večji meri in tako omogočili tudi zmanjšanje proračunskega primanjkljaja in javnega dolga. »Gospodinjska logika« stiskanja pač v vodenju makroekonomske politike ne velja in dela škodo, kadar se uveljavlja.

6. Zaključek

Sprememba ustave in zakon o fiskalnem pravilu sta bila sprejeta, njune posledice pa čutimo danes. Z ex-post preizkusom je to dokazano, da je bil v Sloveniji v 2016 deflacijski in ne inflacijski razmik. Zato zmanjševanje proračunskega deficita, ki znaša po prvih ocenah v 2016 okrog 1.66% BDP niti potrebno, saj je BDP porasel za 2.5% in se je javni dolg zmanjšal. Z zmernim zmanjševanjem deficita po zahtevanih 0.5 odstotne točke BDP (pravilo za deflacijsko vrzel) letno bi že v 2019 izravnali proračun. EK EU pa zahteva še močnejše zategovanje 0.8 odstotne točke BDP letno (ker napačno

ocenjujejo, da smo v inflacijski vrzeli), kar naj bi nas pripeljalo do izravnave proračuna (»Schwartzte Null«) že v 2018, v ciljnem 2020 pa bi proračunski presežek znašal kar 1.6% BDP. Močnejše zategovanje pomeni večje zaviranje rasti BDP in večja socialna odrekovanja, ki škodijo Sloveniji. Ob fiskalnem multiplikatorju nad 1 zahteva po krčenju javnih izdatkov že sama po sebi nesmiselna, saj večji javni izdatki hitreje večajo BDP in ne povzročajo inflacije, če je BDP pod potencialnim. Zahteva po zaostritvi zategovanja fiskalnega pasu je posledica napačnih izračunov EK EU o stanju v ciklusu in potencialnem produktu Slovenije, ki ne bi smela biti poskusna platforma za teoretično larpurlartistično izživljanje »bruseljskih strokovnjakov«.

Literatura in viri

- Barro R.J.: *Are Government Bonds Net Wealth*, *Journal of Political Economy*, Vol.82, No 6,
- Barro R.J.: *The Ricardian Approach to Budget Deficits*, *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 3, No 2, Spring 1989
- Blyth M.: *Austerity*, Princeton UP, 2015
- Bole V.: »Potencial« potencialnega produkta, GG, 4/2016, Ljubljana, 6-24
- Borak N., Kamnar H.: *Fiskalna pravila*, ZES, Ljubljana, 2013
- Bratanič J.: *Ste proračunski zmagovalec ali poraženec*, *Svet kapitala*, Ljubljana, 3.3.2017, 2-3
- Haavelmo T.: *Multiplier Effects of a Balanced Budget*, *Econometrica*, Vol.13, No.4, 1945,
- Keynes J.M.: *Splošna teorija zaposlenosti, obresti in denarja*, Ljubljana: *Studia humanitatis*, 2006
- Mencinger J.: *Ustave in javni dolg*, GG 12/2011, EIPF, Ljubljana
- Mencinger J.: *Kako bi delovalo slovensko »zlato pravilo«*, GG 3/2012, EIPF, Ljubljana
- Mencinger J.: *Analiza evropskega fiskalnega okvira za Slovenijo, projektno poročilo*, EIPF, Ljubljana, januar 2017
- Mencinger J.: *Poslušnost, neznanje ali oboje*, *Pravna praksa*, Ljubljana, februar 2017
- Musgrave R.A.: *The Theory of Public Finance*, New York, McGraw.Hill, 1959
- Myrdal G.: *Fiscal Policy in the Business Cycle*, *The American Economic Review*, Vol. 29, No. 1, Supplement, 183-193
- *Predlog Zakona o fiskalnem pravilu*, vlada RS, december 2014
- Samuelson P.A.: *Principles and rules in modern fiscal theory: a neoclassical reformation*, v J.H.Williams, L.H. Dupriez: *Money, Trade and Economic Growth*, New York, Macmillan, 1951
- *Simulacija fiskalnega pravila (Ministrstvo za finance RS, pomlad 2015)*
- Stiglitz J.E.: *On the Relevance or Irrelevance of Public Financial Policy*, v R.Dornbush, M.H.Simonsen eds: *Inflation, debt and Indexation*, The MIT Press, 1983, 183-222
- Stiglitz J.E.: *On the Relevance or Irrelevance of Public Financial Policy*, v K.J.Arrow, M.J.Boskin eds.: *The Economics of Public Debt*, Macmillan 1988.
- Štiblar F.: *Škodljivost zategovanja pasu*, GG 2/2015, EIPF, Ljubljana
- Štiblar F.: *Optimistična platforma za ekonomsko politiko nove vlade*, GG 5/2014, EIPF,
- Štiblar F.: *Škodljivost fiskalnega pravila*, mimeograf, EIPF, junij 2015
- Štiblar F.: *Bolje ex ante preventiva kot ex post curativa*, GG, 2/2016, EIPF, Ljubljana
- *Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja*, Vlada RS, 2010
- *Ustava republike Slovenije, novela 148 člena*, 13.5.2013
- Wallace N.: *A Modigliani-Miller Theorem for Open-Market Operations*, *The American Economic Review*, Vol.71, No. 3, 267-274
- *Zakon o fiskalnem pravilu*, UL RS, 55/2015

Leto	Domače končno trošenje za blago in tržne storitve													
	Prebivalstvo				Investicije v osn. sredstva				Širša država				Skupno	
	mio. €	letni porast	mesečna rast	letni porast	mio. €	letni porast	mesečna rast	letni porast	mio. €	letni porast	mesečna rast	letni porast	mio. €	letni porast
2012	20452	-1,08	-0,43	-8,03	6157	-8,03	-6,99	-3,27	2363	-3,27	-4,63	28972	-2,82	-2,26
2013	19524	-1,76	2,62	0,47	6304	0,47	-0,76	-5,32	2237	-5,32	-6,49	28066	-1,56	-2,54
2014	19417	0,61	1,07	5,28	7503	5,28	6,37	-0,41	2230	-0,41	-1,21	29150	1,69	2,21
2015	19667	0,58	0,08	1,98	7469	1,98	0,87	3,37	2305	3,37	1,09	29441	1,15	0,35
2016	20225	2,29	1,88	-2,70	7322	-2,70	-2,94	2,76	2375	2,76	4,98	29921	1,06	0,93
2015/II	5008	0,29		0,87	1912	0,87		3,77	558	3,77		7478	0,69	
7	1709	-0,19	0,42	-2,76	644	-2,76	0,32	-3,92	199	-3,92	1,63	2553	-1,15	0,50
8	1597	1,55	-0,89	0,62	600	0,62	0,28	1,17	172	1,17	1,10	2369	1,29	-0,46
9	1708	1,18	0,04	0,13	638	0,13	-0,52	2,35	173	2,35	2,02	2519	0,99	0,05
III	5014	0,82		-0,72	1883	-0,72		-0,40	544	-0,40		7441	0,34	
10	1746	-0,64	-1,00	0,76	633	0,76	-0,02	0,73	181	0,73	-0,11	2560	-0,20	-0,70
11	1628	2,24	-0,32	16,93	664	16,93	0,84	4,28	190	4,28	-0,06	2482	5,96	0,00
12	1776	2,56	0,68	-1,18	582	-1,18	-1,63	31,12	332	31,12	8,64	2690	4,51	0,93
IV	5151	1,35		5,26	1879	5,26		14,28	703	14,28		7732	3,35	
2016/1	1438	-1,64	-0,57	-4,16	491	-4,16	-1,68	2,17	158	2,17	-3,04	2087	-1,97	-1,06
2	1444	3,96	1,25	-3,88	568	-3,88	-0,68	2,10	179	2,10	-0,04	2191	2,97	0,63
3	1627	-0,35	0,44	-11,56	617	-11,56	-2,63	-0,33	200	-0,33	0,16	2445	-3,44	-0,40
I	4510	0,57		-6,93	1677	-6,93		6,72	536	6,72		6723	-0,97	
4	1646	-0,26	-0,17	-2,99	608	-2,99	-0,80	-6,14	169	-6,14	-3,32	2423	-1,38	-0,58
5	1696	2,36	0,72	-1,90	625	-1,90	0,45	19,61	198	19,61	1,13	2519	2,42	0,66
6	1788	2,35	0,83	-4,99	628	-4,99	0,26	-12,15	188	-12,15	-1,25	2603	-0,68	0,52
II	5130	1,50		-3,31	1861	-3,31		-0,81	554	-0,81		7545	0,10	
7	1717	-0,07	-0,06	-5,64	619	-5,64	-0,32	-8,35	183	-8,35	-2,90	2520	-2,13	-0,36
8	1692	5,42	0,61	-5,00	579	-5,00	0,30	19,13	205	19,13	3,65	2476	3,75	0,75
9	1756	1,93	0,22	4,29	667	4,29	1,80	4,43	181	4,43	1,16	2604	2,70	0,66
III	5165	2,36		-2,10	1865	-2,10		4,39	570	4,39		7600	1,38	
10	1797	2,19	-0,45	-1,54	625	-1,54	0,51	-0,87	180	-0,87	-0,35	2603	1,06	-0,21
11	1733	5,65	0,72	-0,68	662	-0,68	2,73	10,54	210	10,54	2,12	2606	4,33	1,32
12	1890	5,60	1,07	6,76	631	6,76	2,39	-2,39	324	-2,39	4,82	2845	4,87	1,79
IV	5421	4,46		1,35	1919	1,35		1,50	714	1,50		8054	3,44	

Leto	Izvoz Slovenije*			Izvoz Slovenije izven EU28**			Izvoz EU28**			Izvozne cene Slovenija**		Izvozne cene EU28**	
	mil. €	letni porast	mesečna rast	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja
2012	20884	2,08	1,60	7827	7,89	1685277	10,09	124,2	2,90	124,7	4,80		
2013	21620	2,65	1,85	6447	3,02	1733123	2,97	107,2	-0,27	108,7	-0,88		
2014	23054	6,63	6,44	6704	3,99	1705004	-1,62	107,4	0,22	108,4	-0,24		
2015	23868	4,06	5,04	6931	3,39	1789151	4,94	107,8	0,34	112,4	3,64		
2016	24941	4,18	3,75	7348	6,02	1745453	-2,44	105,9	-1,66	111,3	-0,94		
2015/III	5854	2,76		1706	4,50	442646	4,06	107,9	-0,74	112,4	3,06		
10	2146	-0,22	-0,19	602	0,27	153983	-2,12	105,8	-2,04	111,1	1,28		
11	2096	4,41	0,33	591	8,71	148094	1,64	105,6	-1,77	111,4	2,01		
12	1850	2,32	1,25	654	12,56	156005	6,96	104,0	0,87	111,7	2,20		
IV	6091	2,11		1846	7,06	458082	2,05	105,1	-1,00	111,4	1,83		
2016/1	1839	1,77	-0,83	482	5,06	121439	-4,17	105,5	-3,03	110,1	0,55		
2	2029	8,02	1,30	560	3,38	137078	-0,69	103,5	-5,48	109,7	-1,53		
3	2194	0,70	0,47	627	1,97	150960	-7,03	103,4	-4,08	110,0	-2,57		
I	6062	3,38		1669	3,32	409477	-4,13	104,1	-4,20	109,9	-1,20		
4	2094	6,80	0,02	589	2,24	146965	-5,47	106,5	-0,56	110,1	-3,84		
5	2098	6,83	1,02	586	3,77	142727	-2,22	108,5	0,00	110,1	-3,93		
6	2213	2,82	1,17	646	3,67	152062	-4,87	106,2	-5,01	111,4	-2,28		
II	6405	5,40		1822	3,24	441755	-4,24	107,1	-1,89	110,5	-3,35		
7	2067	-3,18	-0,87	635	-2,37	142262	-12,23	107,0	-1,11	111,3	-1,50		
8	1730	10,03	0,85	538	15,54	136609	3,68	105,1	-4,02	111,9	-0,71		
9	2294	5,48	0,64	674	14,27	147388	-0,95	105,6	-0,28	111,3	-0,18		
III	6091	3,55		1847	8,27	426259	-3,70	105,9	-1,82	111,5	-0,80		
10	2161	-0,29	-0,98	651	8,13	146745	-4,70	105,1	-0,66	111,6	0,45		
11	2213	5,53	0,72	668	13,06	156798	5,88	107,5	1,80	113,2	1,62		
12	2009	8,42	1,42	693	6,04	164420	5,39	107,1	2,98	114,9	2,86		
IV	6383	4,34		2011	8,97	467963	2,16	106,6	1,36	113,2	1,65		
2017/1	2092	13,77	1,62										

*podatki SURS, ** podatki Eurosta

Leto	Uvoz Slovenije*			Uvoz Slovenije izven EU28**				Uvoz EU28**		Uvozne cene Slovenija**		Uvozne cene EU28**	
	mil. €	letni porast	mesečna rast	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	mil. €	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja
2012	22051	0,44	-0,51	8166	-1,02	1782930	6,05	141,1	4,58	146,5	6,26	146,5	6,26
2013	22180	0,46	-0,64	7525	7,89	1683261	-6,39	108,3	-3,50	114,4	-3,65	114,4	-3,65
2014	22566	1,74	2,30	7896	4,92	1679925	-0,20	105,5	-2,63	111,4	-2,61	111,4	-2,61
2015	23113	2,36	2,42	8075	2,27	1717093	2,21	105,0	-0,45	109,6	-1,65	109,6	-1,65
2016/III	24108	3,44	3,26	8029	-0,57	1701377	-0,92	101,1	-3,77	104,1	-5,01	104,1	-5,01
10	5586	-0,32		1957	-0,75	428635	-0,35	104,2	-1,17	109,1	-2,12	109,1	-2,12
11	2044	-0,74	-0,51	728	0,34	150647	0,68	100,4	-5,55	106,7	-4,65	106,7	-4,65
12	2002	-0,93	-0,28	694	2,46	142074	5,07	102,7	-2,65	106,7	-3,18	106,7	-3,18
IV	1914	7,76	1,45	657	10,15	135526	1,53	103,4	2,17	105,6	-2,13	105,6	-2,13
2016/1	5960	1,77		2079	3,99	428247	2,37	102,2	-2,08	106,3	-3,33	106,3	-3,33
2	1735	-2,49	-1,57	594	-4,09	133177	-3,12	100,2	-4,11	102,4	-3,76	102,4	-3,76
3	1938	3,12	0,88	689	-1,35	134006	-0,27	100,2	-3,75	101,7	-6,87	101,7	-6,87
I	2088	1,57	0,89	736	6,10	143972	-5,47	97,9	-9,60	101,2	-9,48	101,2	-9,48
4	5762	0,81		2019	0,38	411154	-3,06	99,4	-5,87	101,8	-6,75	101,8	-6,75
5	2010	0,12	0,31	633	-6,70	141618	-3,41	97,6	-10,05	102,1	-10,12	102,1	-10,12
6	2048	8,20	0,54	621	-5,02	136802	-2,20	100,6	-7,28	101,8	-11,09	101,8	-11,09
II	2074	4,19	1,56	671	-3,72	144205	-3,59	100,7	-5,98	103,4	-8,41	103,4	-8,41
7	6131	4,09		1924	-5,13	422625	-3,08	99,6	-7,78	102,4	-9,88	102,4	-9,88
8	1988	-1,38	-0,29	695	7,69	138602	-7,43	101,9	-4,05	103,0	-6,79	103,0	-6,79
9	1774	7,82	0,96	652	7,75	144315	7,85	102,0	-0,58	104,4	-4,31	104,4	-4,31
III	2136	5,32	0,80	636	-9,92	147072	1,36	100,8	-2,98	104,6	-2,79	104,6	-2,79
10	5898	3,67		1983	1,35	429989	0,32	101,6	-2,56	104,0	-4,65	104,0	-4,65
11	2082	0,77	-0,69	654	-10,15	143990	-4,42	102,8	2,39	105,6	-1,03	105,6	-1,03
12	2238	11,37	1,17	775	11,68	150085	5,64	103,4	0,68	107,1	0,37	107,1	0,37
IV	1997	3,21	1,24	674	2,62	143534	5,91	104,6	1,16	111,4	5,49	111,4	5,49
2017/1	6317	5,10		2103	1,17	437609	2,19	103,6	1,40	108,0	1,60	108,0	1,60
2017/1	2046	17,92	1,77										

*podatki SURS, ** podatki Eurostat

Leto	Gospodarska aktivnost in brezposelnost v EU													
	Industrijska produkcija EU27			Predelovalna dejavnost EU27			Gradbena aktivnost EU27			Trgovina na drobno EU27			Anketna stopnja brezposelnosti	
	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	indeks	medletna stopnja	EU 27	EU 15	Slovenija	
2012	98,73	-2,1	100,59	-2,2	87,09	-5,9	113,96	1,1	10,5	10,6	10,6	8,9		
2013	100,32	3,6	101,69	1,1	92,27	5,9	102,89	-9,8	10,9	11,1	10,2	10,2		
2014	101,43	1,06	103,77	2,05	94,22	2,93	104,76	1,80	10,2	11,6	10,2	9,7		
2015	103,15	1,62	105,64	1,69	93,28	0,38	106,97	1,89	9,4	10,9	9,4	9,1		
2016	105,51	1,6	108,23	1,8			109,45	2,0	8,6	10,0	8,6	7,9		
2015/III	99,94	2,0	103,42	2,0	93,82	0,6	105,9	1,7	9,0	10,4	9,0	8,6		
10	109,78	2,8	113,33	2,7	105,79	1,2	109,7	2,7	9,1	10,6	9,1	8,4		
11	108,86	2,1	111,56	2,3			110,2	2,1	9,1	10,6	9,1	8,3		
12	99,18	0,4	99,5	1,3			133,6	2,1	9,1	10,5	9,1	8,6		
IV	105,94	1,8	108,13	2,1			117,8	2,3	9,1	10,6	9,1	8,4		
2016/1	101,9	3,7	101,4	4,7			101,2	2,1	9,2	10,7	9,2	9,1		
2	102,5	1,1	104,0	2,2			94,8	1,8	9,3	10,8	9,3	8,9		
3	112,2	0,5	114,6	0,4			105,1	0,7	9,1	10,6	9,1	8,5		
I	105,53	1,7	106,67	2,3			100,4	1,5	9,2	10,7	9,2	8,8		
4	105,2	2,5	108,3	2,6			106,5	0,8	8,7	10,2	8,7	8,1		
5	104,5	0,8	108,4	0,9			108,6	1,3	8,6	10,0	8,6	7,8		
6	107,6	0,6	112,7	0,8			108,3	1,2	8,4	9,9	8,4	7,6		
II	105,8	1,3	109,8	1,4			107,8	1,1	8,6	10,0	8,6	7,8		
7	104,8	0,1	108,6	0,3			109,4	2,0	8,2	9,6	8,2	7,5		
8	92,1	2,3	94,2	2,6			109,6	1,7	8,2	9,6	8,2	7,4		
9	109,3	1,3	114,2	1,3			106,9	1,4	8,2	9,7	8,2	7,2		
III	102,1	1,2	105,7	1,3			108,6	1,7	8,2	9,6	8,2	7,4		
10	110,9	0,6	114,6	0,6			113,8	3,8	8,3	9,8	8,3	7,5		
11	112,6	3,1	115,3	2,9			113,9	3,8	8,3	9,9	8,3	7,5		
12	102,5	2,9	102,5	2,5			135,3	3,0	8,2	9,6	8,2	7,8		
IV	108,7	2,2	110,8	2,0			121,0	3,5	8,3	9,8	8,3	7,6		
2017/1									8,5	10,0	8,5	8,2		

Leto	Poslovna klima EU28		Naročila, predelovalna dejavnost EU28		Naročila, gradbeništvo EU28		Trgovina na drobno pričakovanja EU28		Poslovni optimizem EU28	
	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	indeks naročil	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	EU 27	Slovenija
2012	-0,70	-1,30	-24,07	-12,39	-41,17	-0,86	-5,45	-4,81	-10,70	-8,37
2013	-0,44	-0,20	-22,78	1,30	-39,82	1,35	-0,70	4,76	-7,63	3,08
2014	0,24	0,68	-14,41	8,31	-35,16	4,43	9,15	9,78	-3,58	4,02
2015	0,3	0,0	-12,1	2,0	-29,6	5,1	14,4	4,8	-2,9	0,6
2016	0,3	0,0	-11,2	0,9	-24,3	5,4	11,4	-2,9	-2,2	0,7
2015/III	0,3	0,2	-10,8	2,6	-26,2	4,4	14,9	7,2	-2,6	1,4
10	0,4	0,3	-14,4	3,5	-29,0	3,3	20,3	14,0	-4,9	2,6
11	0,4	0,2	-15,0	0,2	-29,7	5,0	14,2	5,3	-7,5	0,2
12	0,4	0,3	-12,0	3,9	-29,2	5,1	12,2	4,4	-6,2	2,0
IV	0,4	0,3	-13,8	2,5	-29,3	4,5	15,6	7,9	-6,2	1,6
2016/1	0,3	0,1	-13,0	2,3	-30,0	5,3	7,2	1,0	-2,9	1,1
2	0,1	0,0	-14,3	-0,6	-28,8	4,6	11,1	3,5	-1,7	-0,8
3	0,1	-0,1	-13,2	-1,6	-30,4	3,4	15,1	-0,4	-0,6	-0,8
I	0,2	0,0	-13,5	0,0	-29,7	4,4	11,1	1,4	-1,7	-0,2
4	0,1	-0,2	-11,6	-1,8	-27,1	1,6	14,5	-1,9	-0,7	-0,6
5	0,3	0,0	-11,2	-0,5	-22,4	8,0	14,2	-7,8	-1,5	-0,9
6	0,2	0,1	-9,3	1,4	-23,0	5,3	11,5	-2,4	-1,6	1,1
II	0,2	0,0	-10,7	-0,3	-24,2	5,0	13,4	-4,0	-1,3	-0,1
7	0,4	0,0	-7,9	3,1	-20,2	5,9	5,1	-2,8	-3,3	-0,1
8	0,0	-0,2	-12,1	-2,4	-23,0	2,4	7,7	-7,7	-3,5	-0,9
9	0,4	0,1	-10,4	1,8	-17,6	9,1	11,3	-9,2	-1,3	0,7
III	0,3	0,0	-10,1	0,8	-20,3	5,8	8,0	-6,6	-2,7	-0,1
10	0,6	0,2	-12,3	1,8	-23,1	5,8	13,7	-6,6	-3,1	1,8
11	0,4	0,0	-11,2	3,7	-21,4	8,2	15,9	1,6	-3,8	3,7
12	0,8	0,4	-6,2	3,8	-23,4	5,7	10,0	-2,2	-2,3	3,9
IV	0,6	0,2	-10,6	3,1	-22,6	6,6	13,2	-2,4	-3,1	3,1
2017/1	0,8	0,5	-8,0	5,0	-24,9	5,1	5,9	-1,3	1,9	4,8
2	0,8	0,7	-4,4	9,9	-21,5	7,3	11,8	0,7	4,8	6,5

Leto	Naročila, pričakovanja in poslovni optimizem v Sloveniji													
	Gospodarska klima			Naročila, predelovalna dejavnost			Naročila, gradbeništvo			Trgovina na drobno prečakovanja			Poslovni optimizem	
	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	indeks naročil	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba	ocena stanja	medletna sprememba
2012	-16,7	-10,0	-32,4	-16,9	-52,7	6,6	20,0	-4,7	20,0	4,0	-10,9	-10,6		
2013	-13,4	3,3	-26,5	5,8	-32,5	20,2	24,0	4,0	24,0	6,48	-5,3	5,5		
2014	-2,17	11,25	-9,89	16,68	-15,08	17,47	30,49	6,48	30,49	7,19	2,05	7,42		
2015	5,12	7,28	-1,25	8,64	-22,05	-6,98	37,68	7,19	37,68	6,05	5,85	3,80		
2016	5,67	0,46	-0,01	1,24	-20,59	1,46	43,73	6,05	43,73	7,1	5,59	-0,26		
2016/III	6,4	5,4	0,8	5,3	-16,6	-11,0	31,7	7,1	31,7	5,5	6,4	2,7		
10	5,3	4,3	9,4	8,6	-17,2	-12,2	34,2	5,5	34,2	9,7	5,7	4,5		
11	1,4	4,4	1,9	9,3	-14,2	-3,9	40,6	9,7	40,6	-1,0	-1,0	3,6		
12	1,6	5,6	-1,0	13,1	-24,0	-7,7	29,8	-3,5	29,8	3,9	-1,1	3,8		
IV	2,8	4,8	3,4	10,3	-18,5	-7,9	34,9	3,9	34,9	1,2	1,2	4,0		
2016/1	2,6	0,4	-10,7	8,0	-34,2	-7,0	27,0	2,6	27,0	4,0	4,0	-0,5		
2	4,1	-0,6	-5,7	8,9	-39,6	-7,8	42,5	5,7	42,5	8,1	8,1	-0,2		
3	5,2	-1,5	2,1	4,1	-48,9	-14,0	54,0	-0,6	54,0	8,7	8,7	-3,6		
I	4,0	-0,6	-4,8	7,0	-40,9	-9,6	41,2	2,6	41,2	6,9	6,9	-1,4		
4	7,7	0,9	7,1	0,2	-33,4	-2,9	20,8	-23,6	20,8	12,4	12,4	3,2		
5	6,1	-2,1	1,2	-1,3	-23,9	-6,5	47,6	-10,7	47,6	8	8	0,1		
6	5,1	-0,3	1,5	3,4	-22,7	-5,0	42,5	8,6	42,5	4,1	4,1	0,1		
II	6,3	-0,5	3,3	0,8	-26,7	-4,8	37,0	-8,6	37,0	8,2	8,2	0,7		
7	6,1	1,9	7,9	0,6	-12,8	1,0	42,6	9,6	42,6	3,2	3,2	-0,5		
8	7,3	-0,7	-8,6	-7,8	-16,2	-5,1	29,4	14,8	29,4	7,8	7,8	-1,3		
9	7,7	0,8	-3,0	1,0	-2,0	22,8	58,9	11,3	58,9	6,3	6,3	0,0		
III	7,0	0,7	-1,2	-2,1	-10,3	6,2	43,6	11,9	43,6	5,8	5,8	-0,6		
10	6,8	1,5	8,0	-1,4	-0,6	16,6	61,0	26,8	61,0	5,2	5,2	-0,5		
11	4,3	2,9	-3,0	-4,9	-5,8	8,4	56,6	16,0	56,6	-0,8	-0,8	0,2		
12	3,9	2,3	3,1	4,1	-7,0	17,0	41,9	12,1	41,9	0,1	0,1	1,2		
IV	5,0	2,2	2,7	-0,7	-4,5	14,0	53,2	18,3	53,2	1,5	1,5	0,3		
2017/1	8,5	5,9	-1,3	9,4	-25,9	8,3	3,0	-24,0	3,0	7,6	7,6	3,6		
2	11,3	7,2	5,6	11,3	-23,7	15,9	49,5	7,0	49,5	14,2	14,2	6,1		

Leto	Industrijska produkcija															
	Skupno				Rudarstvo				Predelovalna industrija				Oskrba (el., plin, voda)			
	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	
2012	104,1	0,0	-0,15	110,7	-6,6	-0,86	103,6	-1,0	-0,19	98,7	10,0	0,69	98,7	10,0	0,69	
2013	99,6	-4,3	0,31	88,2	-10,4	0,82	97,6	-5,8	0,35	120,1	2,16	0,26	120,1	2,16	0,26	
2014	101,5	2,1	0,48	83,4	-0,09	-2,26	101,4	4,2	0,53	103,3	-13,9	-1,09	103,3	-13,9	-1,09	
2015	106,3	5,0	0,38	85,3	8,66	2,23	106,8	5,6	0,46	103,9	0,63	-0,54	103,9	0,63	-0,54	
2016	113,4	5,9	0,52	85,1	1,9	0,55	115,2	7,2	0,57	100,0	-5,6	-0,38	100,0	-5,6	-0,38	
2015/III	104,9	5,5		79,0	-1,2		105,4	6,3		102,4	-0,5		102,4	-0,5		
10	114,3	3,5	-0,11	83,8	-10,4	-3,82	115,4	4,0	-0,06	107,4	2,6	-0,84	107,4	2,6	-0,84	
11	113,4	8,4	0,46	98,1	27,9	0,98	114	8,6	0,67	107,9	3,6	-0,88	107,9	3,6	-0,88	
12	99,4	3,2	0,23	94,7	78,7	5,39	97,9	2,6	0,53	112,6	0,7	-1,96	112,6	0,7	-1,96	
IV	109,0	5,1		92,2	23,9		109,1	5,1		109,3	2,2		109,3	2,2		
2016/1	103	3,3	-0,22	79,9	9,5	1,95	103,2	4,2	-0,15	103,1	-5,8	-1,42	103,1	-5,8	-1,42	
2	111,4	8,2	1,22	75,3	7,0	1,8	112,6	9,9	1,7	105,1	-6,0	-0,36	105,1	-6,0	-0,36	
3	119,3	3,1	0,69	88,9	9,3	5,15	121,4	4,2	0,84	103,6	-8,1	-0,85	103,6	-8,1	-0,85	
I	111,2	4,8		81,4	8,6		112,4	6,0		103,9	-6,6		103,9	-6,6		
4	111,5	7,8	0,21	79	-8,1	-5,34	113,8	9,7	0,47	93,8	-7,4	-0,52	93,8	-7,4	-0,52	
5	116,8	9,0	1,23	86,6	-5,9	-0,56	119,3	10,7	1,17	97,1	-5,1	0,07	97,1	-5,1	0,07	
6	121,8	6,5	1,46	80,8	-8,6	-0,63	125,5	7,9	1,47	93,6	-5,3	0,24	93,6	-5,3	0,24	
II	116,7	7,7		82,1	-7,5		119,5	9,4		94,8	-5,9		94,8	-5,9		
7	111,7	2,1	-0,52	64,5	-24,1	-5,26	113,9	3,6	-0,54	98,1	-8,1	-1,17	98,1	-8,1	-1,17	
8	98,6	9,3	1,33	83,8	9,8	0,75	99,2	11,2	1,29	93,9	-6,1	-0,64	93,9	-6,1	-0,64	
9	122,5	6,4	0,80	111	50,0	5,78	125,4	7,0	0,55	95,1	-5,3	-0,56	95,1	-5,3	-0,56	
III	110,9	5,8		86,4	10,2		112,8	7,0		95,7	-6,5		95,7	-6,5		
10	116,5	1,9	-0,80	110,9	33,0	3,80	118,3	2,5	-1,10	98,8	-8,0	-0,90	98,8	-8,0	-0,90	
11	120,9	6,6	0,63	83,1	-14,9	-1,25	123,2	8,1	0,67	104,5	-3,2	0,69	104,5	-3,2	0,69	
12	107,0	7,2	0,22	77,0	-18,2	0,42	106,7	8,4	0,42	113,5	0,8	0,81	113,5	0,8	0,81	
IV	114,8	5,2		90,3	-1,5		116,1	6,2		105,6	-3,4		105,6	-3,4		

Gradbeništvo in turizem

Leto	Gradbeništvo			Nočitve domačih gostov			Nočitve tujih gostov			Skupaj nočitve		
	tisoč ur	letni porast	mesečna rast	v 1000	letni porast	mesečna rast	v 1000	letni porast	mesečna rast	v 1000	letni porast	mesečna rast
2012	28965	-8,8	-1,07	3679	-4,9	-0,58	5678	5,7	0,70	9355	1,2	0,16
2013	27521	-5,0	0,04	3554	-3,4	-0,06	5833	2,7	0,02	9387	0,3	0,01
2014	27835	1,1	0,21	3430	-2,7	-0,15	5914	2,4	0,13	9344	0,3	-0,02
2015	28120	0,98	0,00	3646	5,94	0,39	6370	7,05	0,36	10016	6,56	0,37
2016	27421	-2,5	-0,25	3749	2,8	0,48	7023	10,3	1,13	10773	7,6	0,87
2015/III	7891	1,3		1279	8,7		2935	9,3		4215	9,1	
10	2386	-3,4	-0,73	273	0,9	1,03	406	1,2	-0,85	679	1,1	-0,06
11	2472	2,7	-0,45	218	5,0	0,02	256	-3,0	-3,02	474	0,6	-1,82
12	2253	-0,7	0,42	233	5,1	-0,36	324	11,7	2,65	557	8,8	1,11
IV	7111	-0,5		725	3,4		986	3,2		1711	3,3	
2016/1	1557	-6,5	-2,15	236	6,8	1,87	362	11,0	1,14	597	9,3	1,23
2	1857	1,2	-0,17	341	2,7	1,13	288	12,5	3,49	629	7,0	1,82
3	2325	0,2	0,83	250	-5,0	-1,63	379	28,8	4,15	628	12,8	1,32
I	5739	-1,4		826	1,3		1029	17,4		1855	9,6	
4	2214	-4,5	-0,70	259	8,5	2,07	378	-5,7	-1,65	638	-0,4	-0,27
5	2406	1,5	-0,25	248	-0,5	-1,69	556	3,9	0,59	803	2,5	-0,06
6	2529	-3,0	0,60	328	-3,1	-0,86	651	2,3	-0,43	979	0,4	-0,40
II	7149	-2,0		835	1,0		1585	0,8		2420	0,9	
7	2463	-10,5	-1,68	497	2,3	0,05	1157	10,9	1,29	1654	8,1	1,22
8	2590	4,3	0,99	540	1,5	0,20	1374	9,2	0,8	1913	6,9	0,96
9	2570	-3,2	0,12	302	15,3	2,72	725	14,3	1,22	1026	14,6	1,96
III	7623	-3,4		1339	4,6		3255	10,9		4594	9,0	
10	2256	-5,4	-1,33	257	-5,9	-1,36	515	26,9	2,96	773	13,7	1,45
11	2490	0,7	0,88	243	11,4	2,25	290	13,6	-1,02	534	12,6	0,33
12	2164	-4,0	-0,10	249	7,0	1,05	349	7,4	1,06	598	7,2	0,93
IV	6910	-2,8		750	3,4		1154	17,1		1904	11,3	

Leto	Promet						Železniški			Luški		
	Letalski			Cestni			tkm mio	letni porast	mesečna rast	tisoč ton	letni porast	mesečna rast
PKM Mio	letni porast	mesečna rast	tkm	letni porast	mesečna rast	letni porast						
2012	1055	-13,5	-0,48	15888	-3,4	-0,69	3740	-7,5	0,02	16907	4,4	0,11
2013	1061	0,56	0,30	15915	1,6	0,39	3799	9,5	-0,01	17185	1,6	0,39
2014	1178	12,1	1,6	16273	2,4	0,85	4110	8,6	-0,2	18013	4,6	0,6
2015	1331	12,7	0,8	17921	10,4	0,1	4175	1,6	0,0	19944	13,3	0,4
2016	1478	11,0	0,21							21171	6,2	0,72
2015/III	479	11,6		4288	8,4		982	0,3		4735	8,3	
10	108,0	-1,7	0,22	1618	2,5	-0,05	394	1,2	0,33	1484	-17,1	-4,11
11	96,7	15,5	3,16	1594	2,5	-0,07	388	1,2	0,56	1772	10,8	0,84
12	88,4	23,5	4,22	1346	2,5	-0,04	328	1,2	0,85	1615	9,1	-0,32
IV	293	10,5		4558	2,5		1110	1,2		4871	0,0	
2016/1	81,2	24,7	3,01	1374	1,9	-0,23	324	2,1	0,59	1962	8,8	2,88
2	81,6	42,7	4,59	1471	1,9	-0,17	347	2,1	0,56	2063	42,6	5,03
3	97,5	34,3	3,84	1599	1,9	-0,10	377	2,1	0,54	1438	-10,5	-2,73
I	260	33,6		4445	1,9		1048	2,1		5463	12,5	
4	107,0	7,4	-0,27	1596	1,3	0,10	350	-0,8	-0,22	1619	-20,1	1,98
5	123,6	5,0	-0,63	1576	1,3	0,31	346	-0,8	-0,19	2222	25,0	4,93
6	148,1	1,2	-1,76	1605	1,3	0,51	352	-0,8	-0,14	1616	-3,6	-2,01
II	379	4,1		4776	1,3		1049	-0,8		5457	-0,4	
7	182,4	9,4	-1,38	1620	6,3	1,15	368	5,3	0,33	1597	5,3	-3,45
8	185,3	5,2	-2,56	1313	6,3	1,26	298	5,3	0,47	1374	-12,4	-2,16
9	159,4	17,1	-0,17	1624	6,3	1,28	369	5,3	0,6	1917	17,2	2,66
III	527	10,1		4556	6,3		1034	5,3		4888	3,5	
10	142,9	32,3	2,38							1933	30,3	0,31
11	98,2	1,6	-0,28							1584	-10,6	-1,95
12	70,4	-20,4	-4,28							1846	14,3	3,17
IV	312	6,3								5363	10,1	

Leto	Zaposlenost										Skupaj			
	Zaposlene osebe					Samozaposlene osebe					Iskalci zaposlitve		aktivno prebivalstvo	
	v podjetjih in organizacijah	letni porast	pri samoz. osebah	letni porast	podjetniki in poklici	letni porast	število	letni porast	število	letni porast	število	letni porast	število	letni porast
2012	662552	-1,4	54491	-4,8	60823	-0,7	110183	-0,5	920184	-1,5				
2013	647584	-2,2	51139	-6,1	61395	0,9	119827	8,8	913423	-0,7				
2014	652557	0,8	50482	-1,3	64351	4,8	120109	0,2	917901	0,5				
2015	662315	1,5	50760	0,6	66845	3,9	112725	-6,2	917362	-0,1				
2016	680214	2,7	50312	-0,9	68654	2,7	103152	-8,5	920361	0,3				
2015/1	651838	1,4	49117	1,4	65694	4,0	124279	-4,3	918533	0,8				
2	654339	1,5	49255	2,3	66015	4,2	122552	-5,6	919908	0,8				
3	657569	1,5	50620	3,1	66414	4,3	118099	-6,8	920565	0,7				
4	659579	1,3	51350	3,1	66726	4,4	114923	-7,0	917886	-0,3				
5	661307	1,2	51441	2,0	66883	4,3	112385	-6,1	917298	-0,3				
6	663525	1,4	51393	0,9	66946	4,3	110245	-6,1	917310	-0,2				
7	663022	1,4	51304	0,5	66890	4,2	109557	-5,7	915036	-0,3				
8	663311	1,5	51325	0,1	66957	4,0	107935	-6,0	913580	-0,3				
9	667353	1,7	51442	-0,5	67207	3,7	104758	-6,9	914828	-0,4				
10	669715	1,7	51437	-1,6	67548	3,3	107488	-7,3	917894	-0,5				
11	670937	1,8	51206	-1,9	67570	3,1	107412	-6,9	918794	-0,4				
12	665293	1,7	49237	-2,3	67290	2,9	113076	-5,3	916720	-0,3				
2016/1	663162	1,7	48151	-2,0	67776	3,2	118165	-4,9	916162	-0,3				
2	666695	1,9	48335	-1,9	67995	3,0	116039	-5,3	917958	-0,2				
3	672648	2,3	49570	-2,1	68150	2,6	110226	-6,7	919421	-0,1				
4	676566	2,6	50402	-1,8	68371	2,5	105453	-8,2	919339	0,2				
5	679928	2,8	50707	-1,4	68506	2,4	102289	-9,0	919933	0,3				
6	682194	2,8	50847	-1,1	68541	2,4	99795	-9,5	919813	0,3				
7	681358	2,8	50849	-0,9	68584	2,5	99117	-9,5	916933	0,2				
8	682156	2,8	50906	-0,8	68725	2,6	97895	-9,3	916631	0,5				
9	687282	3,0	51163	-0,5	69019	2,7	95125	-9,2	919563	0,3				
10	690657	3,1	51517	0,2	69324	2,6	97263	-9,5	926565	0,9				
11	692368	3,2	51469	0,5	69468	2,8	96843	-9,8	927916	1,0				
12	687555	3,3	49822	1,2	69388	3,1	99615	-11,9	924100	0,8				
2017/1							103736	-12,2						
2							101339	-12,7						

Leto in mesec	Cene življenjskih potrebščin 2015=100																							
	Življenjske potrebščine				Osnovna inflacija				Blago				Storitve				Goniva							
	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	indeks	letni porast	indeks	letni porast								
2012	98,58	2,60	0,24	97,35	1,67	0,12	100,10	3,05	95,32	1,57	106,37	8,38	2013	100,32	1,77	0,07	98,85	1,55	101,61	1,51	97,53	2,32	108,72	2,23
2014	100,52	0,20	-0,02	99,70	0,83	0,03	101,18	-0,42	99,10	1,62	107,19	-1,99	2015	100,00	-0,52	-0,05	100,00	0,30	100,00	-1,17	100,00	0,91	100,00	-6,71
2016	99,95	-0,06	0,03	100,60	0,60	0,06	99,23	-0,77	101,48	1,48	95,37	-4,60	2015/III	100,04	-0,5	-	99,97	0,3	99,48	-0,9	101,24	0,5	100,40	-6,8
10	100,06	-0,8	-0,14	100,33	0,1	-0,07	100,17	-1,5	99,82	0,6	98,31	-8,2	11	100,19	-0,5	-0,11	100,69	0,4	100,37	-1,6	99,80	2,0	97,59	-8,4
12	99,75	-0,5	0,12	100,31	0,3	0,06	99,76	-1,0	99,71	0,7	97,04	-6,7	IV	100,00	-0,6	-	100,44	0,3	100,10	-1,4	99,78	1,1	97,65	-7,8
2016/1	98,38	-0,5	-0,12	99,14	0,0	-0,08	97,76	-1,0	99,73	0,3	94,20	-5,4	2	98,42	-0,7	-0,23	99,44	0,2	97,65	-1,1	100,10	0,1	92,59	-6,9
3	99,15	-0,9	-0,11	100,24	0,2	0,06	98,65	-1,5	100,25	0,6	92,91	-8,0	I	98,65	-0,7	-	99,61	0,2	98,02	-1,2	100,03	0,4	93,23	-6,8
4	99,54	-0,6	0,01	100,40	0,4	0,08	99,30	-1,3	100,08	1,1	93,99	-6,6	5	100,48	-0,4	-0,06	100,96	0,8	100,19	-0,8	102,25	2,6	96,85	-5,6
6	101,03	0,2	0,01	101,40	1,1	0,01	100,47	-0,8	101,15	1,9	95,42	-6,4	II	100,35	-0,2	-	100,92	0,8	99,99	-1,2	101,15	1,9	95,42	-6,4
7	100,20	0,2	0,21	100,45	0,8	0,05	98,46	-0,9	103,97	2,5	96,63	-5,0	8	100,16	0,0	0,15	100,73	0,7	98,28	-1,0	104,25	2,2	95,00	-5,9
9	100,24	0,2	0,01	100,85	0,6	0,09	99,30	-0,6	102,27	1,9	96,22	-2,4	III	100,20	0,2	-	100,68	0,7	98,68	-0,8	103,50	2,2	95,95	-4,4
10	100,69	0,6	0,19	101,32	1,0	0,08	100,32	0,1	101,50	1,7	96,34	-2,0	11	100,80	0,6	0,16	101,36	0,7	100,58	0,2	101,31	1,5	97,45	-0,1
12	100,26	0,5	0,11	100,86	0,5	0,13	99,75	0,0	101,41	1,7	96,80	-0,2	IV	100,58	0,6	-	101,18	0,7	100,22	0,1	101,41	1,6	96,86	-0,8
2017/1	99,66	1,3	0,32	99,64	0,5	0,10	99,07	1,3	100,94	1,2	99,50	5,6	2	100,64	2,3	0,43	99,77	2,2	102,51	2,4	99,57	7,5		

Harmonizirani indeksi cen v Sloveniji (podatki Eurostata) 2015=100

Leto	skupaj		Blago		storitve		osnovna inflacija		Energijska	
	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast
2012	98,50	2,81	100,38	3,47	95,24	1,55	97,35	1,67	107,98	8,96
2013	100,39	1,93	102,13	1,76	97,37	2,24	98,85	1,55	109,93	1,86
2014	100,76	0,37	101,71	-0,42	99,12	1,79	99,70	0,86	108,40	-1,37
2015	100,00	-0,75	100,00	-1,68	100,00	0,90	100,00	0,30	100,00	-7,76
2016	99,91	-0,15	98,83	-1,13	101,60	1,52	100,59	0,55	94,83	-5,29
2015/07	100,07	-0,67	99,61	-1,30	100,85	0,42	99,67	0,25	102,19	-7,39
08	100,08	-0,59	99,36	-1,23	101,31	0,51	99,99	0,27	100,90	-7,21
09	99,95	-1,00	99,81	-1,83	100,19	0,44	100,25	0,28	98,12	-9,24
10	99,91	-1,16	99,93	-2,11	99,89	0,55	100,33	0,15	97,79	-9,60
11	100,02	-0,93	100,01	-2,25	100,05	1,46	100,69	0,44	97,04	-9,86
12	99,66	-0,61	99,46	-1,45	100,01	0,87	100,31	0,33	96,42	-7,89
2016/01	98,32	-0,77	97,34	-1,58	100,03	0,65	99,14	0,04	93,24	-6,42
02	98,36	-0,87	97,17	-1,18	100,43	0,63	99,44	0,22	91,59	-8,02
03	99,54	-0,95	98,30	-2,03	100,63	0,91	100,24	0,24	92,00	-9,16
04	99,94	-0,70	98,89	-1,70	100,54	1,07	100,40	0,40	93,36	-7,40
05	100,33	-0,55	99,71	-1,90	101,40	0,95	100,96	0,69	94,96	-7,90
06	100,87	0,05	100,13	-1,27	102,15	2,37	101,40	1,12	96,61	-6,31
07	99,96	-0,11	98,12	-1,50	103,16	2,29	100,45	0,78	96,29	-5,78
08	99,89	-0,07	97,90	-1,47	103,35	2,01	100,73	0,74	94,29	-6,56
09	100,18	0,23	99,00	-0,82	102,23	2,04	100,85	0,59	95,83	-2,44
10	100,60	0,69	99,86	-0,08	101,90	2,01	101,32	0,99	96,04	-3,84
11	100,69	0,67	100,11	0,01	101,70	1,64	101,36	0,66	97,25	0,21
12	100,29	0,63	99,45	0,00	101,75	1,73	100,87	0,56	96,58	0,16
2017/01	99,84	1,54	98,95	1,65	101,38	1,34	99,64	0,50	99,64	6,86

Leto	Harmonizirani indeksi cen v evro območju $\pi_{2015}=100$													
	skupaj			blago			storitve			osnovna inflacija			Energijska	
	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast	indeks	letna rast
2012	98,21	2,50	99,69	3,02	96,29	1,77	97,14	1,83	108,74	7,65				
2013	99,54	1,35	101,00	1,31	97,65	1,41	98,42	1,32	109,43	0,66				
2014	99,97	0,43	100,83	-0,16	98,85	1,23	99,25	0,84	107,35	-1,90				
2015	100,00	0,03	100,00	-0,83	100,00	1,16	100,00	0,75	100,00	-6,84				
2016	101,03	0,85	100,81	0,61	101,32	1,16	101,37	0,81	97,48	0,73				
2015/07	99,96	0,24	99,14	-0,53	101,02	1,22	99,78	0,85	102,14	-5,59				
08	99,97	0,13	98,92	-0,73	101,33	1,24	100,05	0,86	99,89	-7,16				
09	100,19	-0,09	100,14	-1,10	100,26	1,24	100,44	0,79	98,20	-8,86				
10	100,34	0,12	100,47	-0,82	100,16	1,35	100,60	0,94	97,68	-8,53				
11	100,19	0,15	100,48	-0,60	99,81	1,16	100,43	0,85	97,67	-7,27				
12	100,17	0,23	99,92	-0,46	100,50	1,13	100,68	0,82	95,90	-5,84				
2016/01	98,72	0,33	97,78	-0,33	99,92	1,15	99,29	0,91	93,31	-5,38				
02	98,88	-0,19	97,73	-1,00	100,43	1,00	99,61	0,75	92,07	-8,03				
03	100,10	-0,01	99,54	-1,14	100,82	1,36	100,87	0,90	93,03	-8,72				
04	100,14	-0,25	99,94	-1,64	100,41	0,88	100,88	0,69	93,10	-8,82				
05	100,49	-0,12	100,33	-0,95	100,74	1,01	101,06	0,75	94,64	-8,10				
06	100,68	0,08	100,37	-0,73	101,08	1,12	101,06	0,74	96,25	-6,48				
07	101,12	1,16	98,50	-0,65	102,19	1,15	100,55	0,77	95,29	-6,71				
08	100,21	0,23	98,45	-0,48	102,43	1,06	100,78	0,73	94,29	-5,61				
09	100,61	0,42	99,97	-0,17	101,41	1,19	101,18	0,74	96,23	-3,01				
10	100,85	0,51	100,56	0,01	101,23	1,73	101,30	0,70	96,78	-0,93				
11	100,76	0,56	100,67	0,18	100,89	1,08	101,19	0,76	96,61	-1,09				
12	101,31	1,13	100,95	1,03	101,76	1,25	101,55	0,86	98,35	2,55				
2017/01	100,46	1,76	99,98	2,24	101,08	1,20	100,16	0,87	100,82	8,06				
02	100,84	1,98			101,61	1,17			100,56	9,22				

Industrijske cene

Leto	Skupaj			Oprema			Repromaterial			Živiljske potreščine		
	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast	indeks	letni porast	mesečna rast
2012	121,50	1,01	0,10	104,14	0,93	0,04	127,30	0,79	0,08	115,71	1,40	0,16
2013	121,86	0,30	-0,04	103,96	-0,17	0,01	127,33	0,03	-0,09	116,80	0,94	0,01
2014	120,55	-1,07	-0,08	103,65	-0,30	-0,02	125,01	-1,82	-0,14	116,31	-0,41	-0,10
2015	119,93	-0,52	-0,13	103,72	0,07	-0,05	123,83	-0,94	-0,13	116,07	-0,21	-0,02
2016	118,22	-1,42	-0,10	103,16	-0,54	-0,05	121,74	-1,69	-0,08	114,34	-1,50	-0,14
2015/III	119,97	-0,5	-	103,69	-0,2	-	123,84	-1,0	-	116,19	0,0	-
10	119,51	-0,9	-0,11	103,53	-0,4	-0,05	123,31	-1,6	-0,26	115,72	-0,2	-0,13
11	119,00	-1,3	-0,25	103,46	-0,5	-0,25	122,59	-2,0	-0,24	115,36	-0,6	-0,31
12	118,88	-1,4	-0,14	103,43	-0,7	-0,26	122,51	-2,2	-0,08	115,17	-0,6	-0,32
IV	119,13	-1,2	-	103,47	-0,5	-	122,80	-1,9	-	115,42	-0,5	-
2016/I	118,79	-1,5	-0,11	103,45	-0,6	-0,24	122,33	-2,2	-0,28	115,14	-1,0	-0,23
2	118,33	-1,4	-0,16	103,43	-0,4	-0,11	121,48	-2,2	-0,29	114,93	-0,7	-0,25
3	117,97	-1,9	-0,15	103,33	-0,5	-0,08	121,08	-2,6	-0,34	114,52	-1,7	-0,15
I	118,36	-1,6	-	103,40	-0,5	-	121,63	-2,3	-	114,86	-1,1	-
4	117,84	-2,0	-0,13	103,06	-0,8	-0,03	121,15	-2,3	-0,32	114,17	-2,1	-0,27
5	118,06	-1,9	-0,12	102,98	-0,8	-0,01	121,45	-2,2	-0,25	114,40	-1,9	-0,24
6	118,19	-1,8	-0,11	103,03	-0,7	0,02	121,76	-2,1	-0,03	114,27	-1,8	-0,28
II	118,03	-1,9	-	103,02	-0,8	-	121,45	-2,2	-	114,28	-1,9	-
7	118,20	-1,7	-0,18	103,05	-0,8	-0,07	121,67	-1,9	0,02	114,43	-1,9	-0,16
8	118,18	-1,6	-0,16	102,99	-0,7	-0,06	121,81	-1,7	0,05	114,16	-1,8	-0,09
9	118,29	-1,0	-0,13	103,15	-0,4	-0,04	121,83	-1,4	0,07	114,38	-1,0	-0,05
III	118,22	-1,5	-	103,06	-0,6	-	121,77	-1,7	-	114,32	-1,6	-
10	118,07	-1,2	-0,11	103,15	-0,4	-0,03	121,79	-1,2	0,08	113,76	-1,7	-0,01
11	118,13	-0,7	-0,06	103,11	-0,3	0,01	121,94	-0,5	0,05	113,75	-1,4	0,04
12	118,60	-0,2	0,19	103,23	-0,2	0,02	122,58	0,1	0,26	114,14	-0,9	0,06
IV	118,27	-0,7	-	103,16	-0,3	-	122,10	-0,6	-	113,88	-1,3	-
2017/I	119,09	0,3	0,21	103,51	0,1	0,23	122,68	0,3	0,25	113,78	-1,2	0,06

Leto	Povprečne plače															
	Skupaj bruto				Skupaj neto				Število plačanih ur				BITO plača za plačano uro			
	€	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	št. ur	letni porast	mesečna rast	€	letni porast	mesečna rast		
2012	1526,26	0,1	-0,09	991,47	0,4	-0,05	168	0,6	168	0,0	9,08	0,1	0,04			
2013	1523,14	-0,2	0,06	996,98	0,6	0,11	168	0,0	168	0,0	9,08	0,0	-0,04			
2014	1540,11	1,1	0,11	1005,34	0,8	0,07	168	-0,02	169	-0,09	9,19	1,2	0,02			
2015	1551,65	0,7	0,08	1009,86	0,4	0,07	169	-0,09	169	-0,09	9,30	1,2	0,13			
2016/III	1529,45	0,4	-	998,60	0,2	-	169	-0,2	169	-0,2	9,14	1,7	-			
10	1540,58	-0,2	-0,04	1004,34	-0,3	0,00	169	-3,4	169	-3,4	9,12	3,5	0,19			
11	1679,41	2,8	0,49	1082,34	2,7	0,58	163	3,8	163	3,8	10,32	-0,6	0,13			
12	1594,93	1,8	0,41	1035,58	1,7	0,43	175	0,0	175	0,0	9,09	1,6	0,09			
IV	1604,97	1,5	-	1040,75	1,4	-	169	0,1	169	0,1	9,51	1,5	-			
2016/I	1559,79	1,4	0,11	1015,85	1,2	0,08	163	-3,6	163	-3,6	9,85	8,1	2,44			
2	1574,22	3,8	0,51	1022,32	4,1	0,44	162	3,2	162	3,2	9,69	3,3	0,50			
3	1593,27	2,8	0,53	1033,95	2,6	0,45	175	3,6	175	3,6	9,10	-2,4	-0,07			
I	1575,76	2,7	-	1024,04	2,6	-	167	1,1	167	1,1	9,55	3,0	-			
4	1571,12	1,8	0,16	1021,74	1,6	0,12	163	-3,6	163	-3,6	9,64	4,0	2,01			
5	1561,26	2,1	-0,08	1016,36	1,9	-0,10	169	3,7	169	3,7	9,23	-0,6	-0,44			
6	1564,49	1,6	0,11	1018,70	1,5	0,06	169	0,0	169	0,0	9,24	-0,2	-0,73			
II	1565,62	1,8	-	1018,93	1,7	-	167	0,0	167	0,0	9,37	1,0	-			
7	1549,78	0,5	-0,29	1010,78	0,6	-0,26	163	-6,9	163	-6,9	9,49	3,3	-0,87			
8	1571,30	3,1	0,15	1023,28	2,8	0,11	176	8,0	176	8,0	8,93	-3,0	-0,93			
9	1558,29	2,4	0,04	1015,33	2,1	0,01	169	0,0	169	0,0	9,21	2,1	-0,93			
III	1559,79	2,0	-	1016,46	1,8	-	169	0,4	169	0,4	9,21	0,8	-			
10	1567,99	1,8	-0,17	1020,40	1,6	-0,17	163	-3,6	163	-3,6	9,61	5,4	1,56			
11	1687,64	0,5	0,11	1087,08	0,4	0,15	169	3,7	169	3,7	9,99	-3,1	-0,54			
12	1653,67	3,7	0,68	1074,27	3,7	0,71	169,00	-3,4	169,00	-3,4	9,77	7,5	1,76			
IV	1636,43	2,0	-	1060,58	1,9	-	167	-1,1	167	-1,1	9,79	3,3	-			

Leto	Prihodki javnega sektorja														
	Skupaj				Neposredni davki in ostali prihodki				DDV in trošarine				Carine		
	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast
2012	13924,47	0,6	-0,10	9200,75	4,9	0,26	4641,18	-1,0	-0,12	82,55	-19,0	-1,75	82,55	-19,0	-1,75
2013	13497,42	-3,1	0,17	8708,92	-5,4	-0,19	4711,04	1,5	1,18	77,47	-6,2	-0,95	77,47	-6,2	-0,95
2014	14174,40	5,1	0,23	9405,00	7,9	0,41	4847,11	2,9	-0,11	77,71	0,3	1,98	77,71	0,3	1,98
2015	14542,90	2,8	0,2	9468,90	2,6	0,4	4991,53	3,4	0,4	82,47	6,9	-0,6	82,47	6,9	-0,6
2016	14995,84	3,6	0,3	9846,28	4,2	0,4	5067,64	3,5	0,3	81,9	0,4	0,5	81,9	0,4	0,5
2015/III	3486,39	1,4	-	2245,54	3,9	-	1220,69	-2,5	-	2017	9,5	-	2017	9,5	-
10	1351,37	10,2	1,22	792,33	3,9	0,73	551,78	20,6	1,86	7,25	5,6	-0,99	7,25	5,6	-0,99
11	1239,77	5,1	0,25	807,92	3,9	0,27	426,01	7,7	0,17	5,85	-12,2	-4,49	5,85	-12,2	-4,49
12	1300,18	0,0	-0,49	885,83	3,5	-0,14	407,86	-6,6	-1,12	6,48	-14,9	-0,07	6,48	-14,9	-0,07
IV	3891,31	5,1	-	2486,08	3,8	-	1385,65	7,2	-	19,58	-7,2	-	19,58	-7,2	-
2016/I	1225,26	0,5	-0,37	785,47	6,7	0,04	433,09	-9,1	-1,13	6,70	13,5	5,02	6,70	13,5	5,02
2	1148,44	-0,1	0,79	776,16	-4,0	-0,32	364,55	9,0	3,50	7,73	23,6	2,83	7,73	23,6	2,83
3	1133,61	6,3	1,14	782,93	10,0	1,05	342,78	-0,7	1,45	7,89	-13,3	0,19	7,89	-13,3	0,19
I	3507,31	2,3	-	2344,56	4,2	-	1140,43	-0,3	-	22,32	7,9	-	22,32	7,9	-
4	1241,27	-7,6	-0,57	795,87	-10,1	-0,30	438,25	-2,6	-0,97	7,16	-10,2	-2,48	7,16	-10,2	-2,48
5	1356,82	23,6	1,80	883,06	18,6	0,77	467,57	35,1	4,00	6,20	-7,6	-3,91	6,20	-7,6	-3,91
6	1278,54	-0,9	0,56	910,11	7,0	1,16	362,02	-16,4	-0,79	6,41	-5,5	-5,03	6,41	-5,5	-5,03
II	3876,63	5,0	-	2589,03	5,2	-	1267,84	5,4	-	19,77	-7,8	-	19,77	-7,8	-
7	1155,03	-0,6	-0,45	669,56	0,4	-0,08	480,01	-1,5	-0,92	5,47	-22,3	-6,59	5,47	-22,3	-6,59
8	1320,54	9,5	2,12	869,43	10,9	1,79	443,31	6,6	2,50	7,80	17,4	5,99	7,80	17,4	5,99
9	1259,00	12,6	0,16	831,12	4,6	0,41	420,33	32,4	-0,48	7,54	16,3	9,80	7,54	16,3	9,80
III	3734,57	7,2	-	2370,10	5,3	-	1343,65	12,5	-	20,81	3,8	-	20,81	3,8	-
10	1258,72	-6,9	-0,95	799,62	0,9	-0,14	452,43	-18,0	-2,34	6,68	-7,9	2,62	6,68	-7,9	2,62
11	1277,50	3,0	0,35	829,49	2,7	-0,04	441,95	3,7	1,04	6,06	3,6	-0,91	6,06	3,6	-0,91
12	1341,11	3,1	-0,64	913,47	3,1	-0,12	421,34	3,3	-1,75	6,30	-2,8	-1,90	6,30	-2,8	-1,90
IV	3877,33	-0,2	-	2542,58	2,2	-	1315,72	-3,7	-	19,03	-2,4	-	19,03	-2,4	-
2017/I	1299,96	6,1	0,07	792,39	0,9	-0,41	501,51	15,8	0,96	6,06	-9,5	-	6,06	-9,5	-
2	1241,69	8,1	1,03	848,83	9,4	0,12	385,70	5,8	2,94	7,16	-7,4	-	7,16	-7,4	-

	Prispevki za socialno varnost															
	Skupno				Zdravstveno zavarovanje				Pokojninsko zavarovanje				Zaposlovanje			
	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	mio. €	letni porast	mesečna rast	
2012	5720,63	8,4	-0,13	2268,25	5,7	-0,25	3425,95	-0,1	6,17	26,34	-0,1	26,34	-0,1	-		
2013	5604,85	-2,1	0,36	2237,89	-1,3	4,54	3340,17	-2,5	6,17	26,79	1,7	26,79	1,7	-		
2014	5740,76	2,4	0,32	2314,13	3,4	0,46	3396,92	1,7	0,22	29,71	11,3	29,71	11,3	-		
2015	5922,44	3,2	0,25	2371,68	2,6	0,19	3519,82	3,6	0,32	30,93	4,1	30,93	4,1	-		
2016	6163,15	4,2	0,2	2455,55	4,7	0,2	3683,01	4,6	0,3	24,59	-19,9	24,59	-19,9	-		
2015/III	1469,55	3,7	-	587,73	2,7	-	874,19	4,5	-	7,63	3,6	7,63	3,6	-		
10	490,38	2,2	0,74	196,17	1,3	0,02	291,64	2,9	1,30	2,56	2,1	2,56	2,1	-		
11	494,05	3,6	1,98	197,79	2,8	2,24	293,68	4,1	2,40	2,58	5,5	2,58	5,5	-		
12	550,08	4,3	0,24	218,23	3,3	0,45	328,94	5,0	0,14	2,90	8,2	2,90	8,2	-		
IV	1534,51	3,4	-	612,19	2,5	-	914,27	4,0	-	8,05	5,3	8,05	5,3	-		
2016/1	502,56	9,0	0,26	201,31	20,4	0,58	298,55	2,5	0,01	2,70	5,6	2,70	5,6	-		
2	498,72	-7,7	-0,59	198,97	-22,0	-0,99	297,15	5,2	-0,36	2,60	3,5	2,60	3,5	-		
3	507,95	12,4	1,18	202,78	25,1	2,80	302,50	5,3	0,14	2,67	5,3	2,67	5,3	-		
I	1509,23	4,6	-	603,07	7,8	-	898,19	4,3	-	7,97	4,8	7,97	4,8	-		
4	511,50	3,9	-0,80	203,72	3,3	-1,74	305,07	4,2	-0,20	2,71	4,7	2,71	4,7	-		
5	515,79	6,1	0,36	205,02	5,1	0,07	308,06	6,7	0,39	2,71	8,1	2,71	8,1	-		
6	508,57	4,5	0,13	202,47	3,8	-0,14	303,40	5,0	0,13	2,70	5,9	2,70	5,9	-		
II	1535,86	4,8	-	611,21	4,1	-	916,53	5,3	-	8,12	6,2	8,12	6,2	-		
7	519,96	5,3	0,57	208,09	5,3	0,58	309,18	5,3	0,46	2,69	4,8	2,69	4,8	-		
8	499,07	2,2	-0,14	197,38	1,1	-0,59	299,00	2,9	0,03	2,69	4,8	2,69	4,8	-		
9	515,65	5,8	0,84	205,39	5,3	0,73	309,47	6,7	1,03	0,78	-68,8	0,78	-68,8	-		
III	1534,67	4,4	-	610,86	3,9	-	917,66	5,0	-	6,16	-19,7	6,16	-19,7	-		
10	500,32	2,0	-0,12	200,22	2,1	-0,19	299,33	2,6	-0,02	0,78	-69,6	0,78	-69,6	-		
11	510,27	3,3	0,46	203,69	3,0	0,59	305,81	4,1	0,69	0,78	-69,8	0,78	-69,8	-		
12	572,79	4,1	0,55	226,51	3,8	0,66	345,50	5,0	0,73	0,78	-73,1	0,78	-73,1	-		
IV	1583,39	3,1	-	630,41	2,9	-	950,63	3,9	-	2,34	-70,8	2,34	-70,8	-		
2017/1	499,89	-0,5	-0,06	179,78	-10,7	-0,96	319,33	7,0	0,64	0,78	-71,2	0,78	-71,2	-		
2	553,06	10,9	0,12	240,38	20,8	0,05	311,90	5,0	0,31	0,78	-70,0	0,78	-70,0	-		

Leto	Kreditni in depoziti									
	Kreditni podjetjem		Kreditni prebivalstvu		Depoziti podjetij		Depoziti prebivalstva			
	mio. €	letni porast	mio. €	letni porast	mio. €	letni porast	mio. €	letni porast	mio. €	letni porast
2012	18682	-7,02	9267	-1,98	3823	-4,83	15114	-0,24		
2013	14191	-23,88	8918	-3,77	4247	11,06	14613	-3,32		
2014	11190	-20,83	8763	-1,73	4710	10,90	15368	5,17		
2015	10089	-10,85	8815	-0,31	5151	13,38	16014	3,41		
2016	9259	-8,04	9154	3,36	5808	8,83	16936	6,63		
2015/1	11317	-18,88	8842	-0,42	4543	8,14	15486	4,91		
2	11213	-18,98	8802	-0,53	4521	8,70	15582	4,40		
3	11164	-18,94	8834	-0,21	4710	6,88	15593	4,75		
4	11054	-19,52	8826	-0,26	4655	6,86	15490	4,22		
5	10980	-19,43	8847	0,14	4747	7,20	15515	3,94		
6	10893	-18,53	8836	0,30	4999	6,82	15578	3,68		
7	10690	-19,02	8821	0,15	4936	5,61	15663	3,45		
8	10637	-18,79	8812	-0,02	5030	6,90	15630	2,43		
9	10438	-19,57	8825	0,14	5021	6,42	15665	3,01		
10	10327	-14,41	8873	0,75	4996	5,25	15745	3,55		
11	10209	-14,38	8857	0,75	5094	8,48	15745	3,31		
12	10068	-10,03	8856	1,07	5337	13,31	15883	3,35		
2016/1	10089	-10,85	8815	-0,31	5151	13,38	16014	3,41		
2	9675	-13,72	8789	-0,15	5211	15,26	16109	3,38		
3	9499	-14,91	8830	-0,05	5367	13,95	16210	3,96		
4	9539	-13,71	8863	0,42	5400	16,00	16242	4,85		
5	9447	-13,96	8891	0,50	5365	13,02	16350	5,38		
6	9307	-14,56	8920	0,95	5377	7,56	16476	5,76		
7	9236	-13,60	8892	0,80	5534	12,12	16648	6,29		
8	9045	-14,97	8930	1,34	5486	9,07	16620	6,33		
9	8984	-13,93	8974	1,69	5450	8,54	16607	6,01		
10	9012	-12,73	9041	1,89	5642	12,93	16668	5,86		
11	9002	-11,82	9075	2,46	5718	12,25	16724	6,22		
12	9259	-8,04	9154	3,36	5808	8,83	16936	6,63		
2017/1	9342	-7,40	9173	4,06	5655	9,78	17115	6,88		

